

31336

ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

Vol. 12
సంపుటము ౧౨

చెన్న పట్టణము 1925 వ సం॥ ఆగస్టునెల 7-వ తేది శుక్ర వారము
శ్రీ క్రొధనామ సంవత్సరము, శ్రావణమాస బహుళ తృతీయ 3.

No. 108
సంచిక ౧౦౮

అమృతాంజనము అన్ని నొప్పులకు మంచిమందు

గొప్ప గొప్పవారిచే వేలకు వేలు యోగ్యతాపత్రములు పొందియున్నది. పంచభాష చీటి చూచి కొనిన మోసముగలుగదు.

అమృతాంజనము సకలవిధ నొప్పులకు సంజీవివంటిది

తలనొప్పుల మాన్పును, వాయువుపోట్ల బాపును,
పార్శ్వపునొప్పులు బారదోలును, పొట్లబోగొట్టును.
బెణుకుల భేదించును వాపుల రూపుమాపును.
దగ్గును తగ్గించును దురదను తొలగించును.

ఈమందును రుద్దగానే చెమట పట్టుటవలన శరీర
మందలి దుష్పదార్థములను తొలగించి దేహమున
కారోగ్యము గలిగించును. నొప్పులు తగ్గించును
విదేశములలో కూడ వాడుచున్నారు

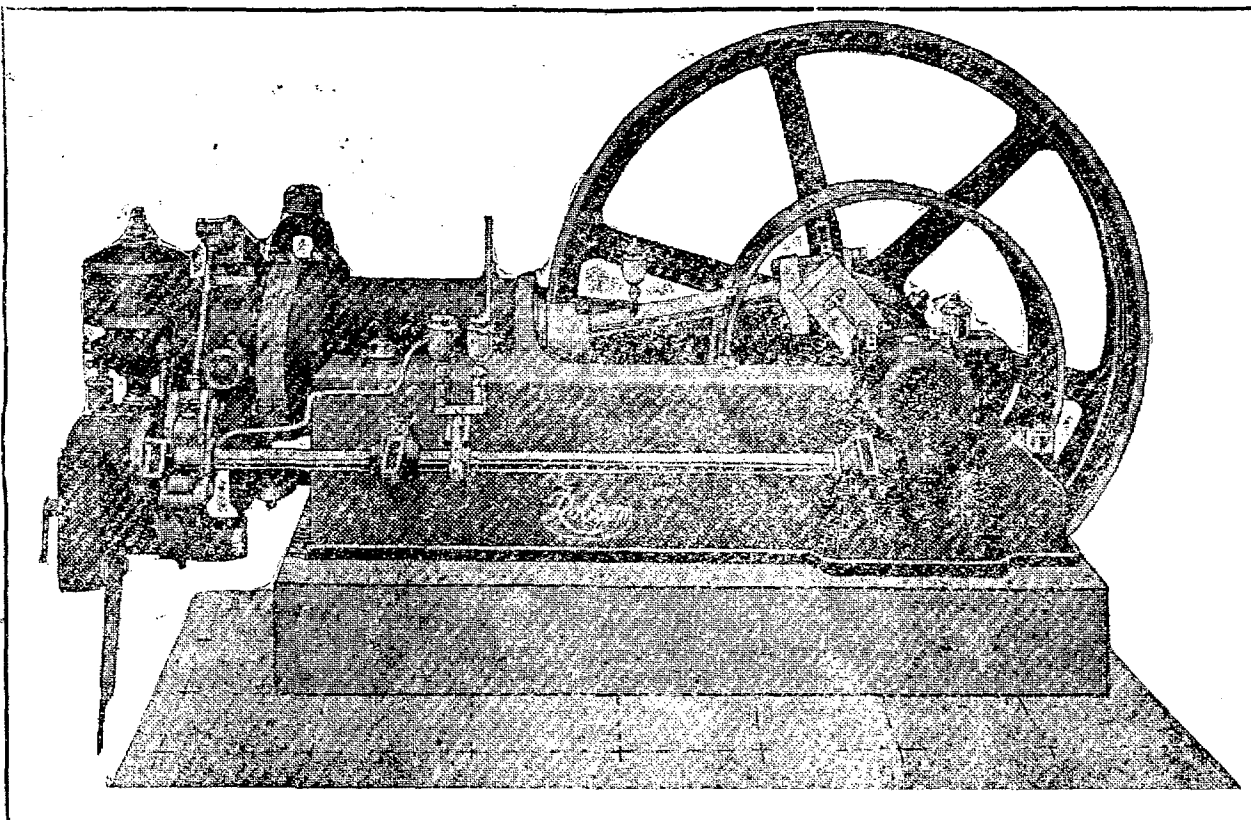
చక్కనిడబ్బితో సహా సీసా 1-కి ర్పు 0-10-0; డజన్ 1-కి ర్పు 6-4-0. ప్రతియింట నుండవలసినది.

అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుళెట్టివీధి, మద్రాసు లేక, 109 ప్రేరి రోడ్డు, ఫోర్టు బొంబాయి.

The Best and Up-to-date Engine in the Market

“రాబ్ నక్” లాంగుస్ట్రోక్ న్యూట్రెపు నెమిడి సెల్ క్రూడ్ ఆయిలు యింజనులు

1880

లోడు లాగుటలో ప్రసిద్ధి చెందినవి. ఎంత మట్టి క్రూడ్ ఆయిలుతోనైనను చక్కగా పనిచేయును. ఆయిలు బహు తక్కువగా ఖర్చుగును.
వేవరైజును తరుచుగా క్లీన్ చేయ నవసరములేదు. ఇంజనులు భారీవిగానున్నా, సామానులు బలముగాను,
ఔండు అధికముగానున్న వ్రండుటచే చాలకాలము చక్కగా పనిచేయును. ఇంజను నడిపించుటకు విశేష నేర్పరితనము అక్కరలేదు.
సోత యేజంటు—

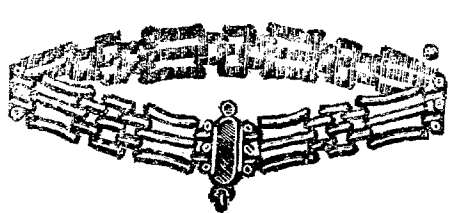
లండన్ ప్రేడింగు కంపెనీ, బెజవాడ (ఇండియా)

Telegrams “LAKSHMI” Bezwada.

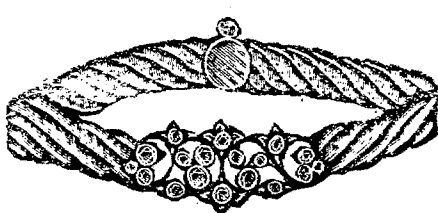
(అన్ని రకముల మిల్లుసామానులు డై రెక్టుగా యింపొప్పచేసి స్టాకుముంచువారు “రాబ్ నక్” గ్యాసుయింజనులు, ప్లాంబులకున్నా సోల్ యేజంటు)

నమ్మకము కల్పితేదు మోసములేదు

పై మూడు అంశములను చక్కగా గమనించ తగినవి.

స్రీలు
పురుషుల
చేతి గొ
లుసులు

నారీమణులు, పురుషులు చేతికి ధరించు పలకరకముల బంగారుగొలుసులు, మంటేలి గడియారముగొలుసులు, సాదా ఉంగరములు, రాళ్ళఉంగరములు, వంటిలు, నడకాణములు, మోపులు అన్నిరకములవెండిగల నూవద్ద సిద్ధముగానున్నవి. తేలివి అర్హులైన సకాలములో తయారుచేసి యిచ్చెదము. సవరం బంగారుకు సీమవెండికి పూచీనిచ్చెదము. ఉర్లుడి రామయ్య శెట్టి, గురుస్వామి శెట్టి కంపెనీ, 25 చైనా బజారు రోడ్డు, మదరాసు.

***** గుణములలో శ్రేష్టము! బజారునందలి రకములన్నిటికంటె మేలైనది!! వెలలో నిరసము!!

రాజేశ్వరి

బొర క్కుసబ్బు

చర్మవ్యాధులకు

వజ్రయుధము

2194

మైనపునత్తులు, అన్నిరకముల సబ్బులు కూడ దొరుకును. అన్ని స్థలములలో ఏజెంట్లు కావలెను.

ఆర్. ఆర్. సోపు అండ్ క్యాండిల్ వర్క్సు. బెజవాడ.

*****

అశ్వన్ | అశ్వగంధిచే తయారుచేయబడిన సంజీవి.

బలహీనమైన నరములకు, దుర్బలమైన మెదడుకు, బలములేని కండరములకు,

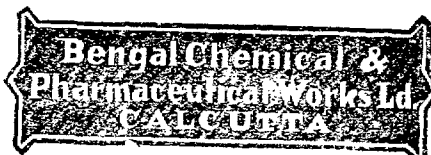
ఈ అమోఘమైన ఔషధము.

శతావరి, బల, తల్మఖానా, గ్లినరొఫాస్ఫరేటులు, ఇతర మామూలు ఓషధులుచేర్చి తయారుచేయబడినది. అందుచే కలిగిన దుర్బలత్వమునకు ఇది తప్పక మంచి గుణ మిచ్చును.

ఇది రహస్యమైన ఔషధముకాదు.

కావలసినవారు వ్రాసిన ఔషధము

సూత్రముకూడ తెలుపబడును.

1591

కరంచందు చ చిత్ దాసు

బంగారు, వెండినగలవర్తకులు, సావుకారువేట, మద్రాసు.

1911

దరఖాస్తుపంపిన క్యూటలాగు ఉచితముగా పంపబడును.

సరస్వతీపేపర్ప్రెస్, రాజమండ్రి

నూతనయంత్రములు!

మేలురకము అచ్చుపనులకు సమకమగు తావు

నూతన పరికరములు!!

తెలుగు-నాగరి-అరవము-ఇంగ్లీషు-లో గ్రంథములు మొదలగునవి ముద్రింపబడును.

తెలుగు హెడ్డులు
కవర్లు
క్యాపబుక్కులు

రసీదు బుక్కులు
శుభలేఖలు
ఆఫ్టోనుబ్లాకులు

పలురంగుల వాల్ పేపర్లు
చక్కగా సరసమగుధరలకు
సకాలమున ముద్రింపబడును.

1204

గ్రంథములలోని కువయుక్తము లగు బొమ్మలు అనగా ఎంగ్రేవింగుపనులు చక్కగా తయారుచేయబడును.

కాసు బంగారమునకు, సీమవెండికి, రత్నములకు పూచీ నిచ్చెదము.

నూవద్ద పలకరకముల లోలాకులు, దుడ్డులు, అంటుపోగులు, చంపనరములు, పతకములు, మోపులు, బంగారుమెడచెయిసులు, చెయిను అడ్డిగలు, వెండి కాలు గొంగులు, మిరియాలగొంగులు, మొలత్రాడులు, టంబుర్లు, కాఫీశెట్లు మొదలగునవి తయారుగనున్నవి. వివరములకు ఈడిగవ విలాసములకు వ్రాయుడు.

కాకుమాను లక్ష్మయ్యచౌదరి, శనగపాటి కోటయ్య అండు బ్రదరు.

ప్రాప్తితరు:

ది ఆంధ్ర జ్యోతి ల రి మా న్యుఫా క్చ రింగు కంపెనీ,

హెడ్ క్వార్టర్స్: బెజవాడ.

1597

(4)

ప్రాంతి: 51, చైనాబజారు, మద్రాసు.

ఆంధ్ర గ్రామీణులు

ప్రతి తాలూకాలోనూ అధ్యక్షుడును జిల్లా మేడికల్ ఆఫీసరును, జిల్లా ఆరోగ్యశాఖాధికారియు, శ్రీయుత వత్ససి విశ్వనాథరావుగారును.

విద్యా శాఖ

1. కె. వీరాస్వామిరెడ్డిగారు 2. పి. వెంకటసుబ్బారెడ్డిగారు 3. బి. రామచంద్రారెడ్డిగారు 4. వి. నరసింగరావుగారు 5. అబ్బాయి నాయుడుగారు 6. చెంచయ్యనాయుడుగారు 7. గులాం దస్తగిరిసాహెబుగారు 8. ఆర్. వెంకటేశ్వరుగారు 9. యాహ్యూలీ సాహెబుగారు.

పబ్లికేషన్లు

1. తిరుమల కొండారెడ్డి 2. అబ్బాయి నాయుడు 3. కాటూరు వేంకట నరసప్పనాయుడు 4. పి. వెంకట్రామయ్యగారు 5. కె. లింగారెడ్డి 6. మల్లా మహమ్మద్ మరీఫ్ సాహెబు 7. కె. కల్యాణరావు 8. అశ్వయ్యగారు. వై యువసంఘములలో ప్రతిదినమునూ అధ్యక్షులు సభ్యులుగా నుండెదరు.

వృత్తిపన్ను

తాలూకా బోర్డులందు వృత్తిపన్ను వేయు విషయమై తీవ్రమయిన చర్చ జరిగినది. కందుకూరు, గూడూరు, తాలూకాబోర్డులవారు వృత్తిపన్ను రద్దుచేయరాదనియు ఆత్మకూరు, వేంకటగిరి, కలిగిరి తాలూకాలవారు, ఆపన్నును రద్దుచేయవలయుననియు నూచించిరి. కడపటి మాడు బోర్డులవారును ఈపన్ను వసూలుచేయుట చాల కష్టమనియు, వసూలుచేసినను గిట్టవని నూచించిరి. నెల్లూరు తాలూకాబోర్డు అధ్యక్షులు పన్ను వేయవలయుననియే అభిప్రాయబడిరి.

ఈవిషయముగూర్చి పునరాలోచన చేయవలయు నని మరియొకసారి మార్చబడెను.

క్రొత్త రోడ్లు

ఈనల్లరమున నూతనముగ కొన్నిరోడ్లను వేయించుటకు నిశ్చయించి 140000 రూపాయలు తీర్మానించిరి.

ఇందు పెదపవనిరాజుగారి సాయమున కావలసింది పెదపవని మీదుగా నొకరోడ్డును వేయటకు 37000 రూపాయలు కాకొకచేయబడెను.

నూకూరుపేట హైస్కూలు

నూకూరుపేటయందు దొక హైస్కూలు స్థాపించుటకు తీర్మానింపబడెను. ప్రస్తుత నాల్గవ ఫోరము మాత్రము ప్రారంభింపవలయును. ఆయూరి చుట్టుపట్లవారు వాగ్దానముగావించి నట్లు రు 10000/లు విరాళముల నొసగినచే యీ పాఠశాల జరుపబడును. లేనిచో మాసివేయవలసినట్లు తీర్మానింపబడినది.

పొగాకుతోటలో సినీమాభవనము

పురమందిరమునకు ఉత్తరముననుండు పొగాకుతోటలోని యిండ్లమధ్య నూతనముగ నొక సినీమాథియేటరును కట్టించుచున్నారు. కాపురముచేయు యిండ్లమధ్య నిట్టివియుండుట ప్రజాశాంతికి అపాయకరము. మునిసిపల్ సంఘమువారు సామాన్యగృహమును కట్టించుకొనుటకుగాను లైసెన్సు యొసగి యున్నారనియు, సినీమా థియేటరుకుగాను లైసెన్సు యొసంగలేదనియు వినుచున్నాము. భవనము పూర్తిగాకమునుపే మునిసిపల్ సంఘాధ్యక్షులును సభ్యులును, దీనినిగురించి తగు విచారణ సర్వేదరు గాకయని కోరుచున్నాము

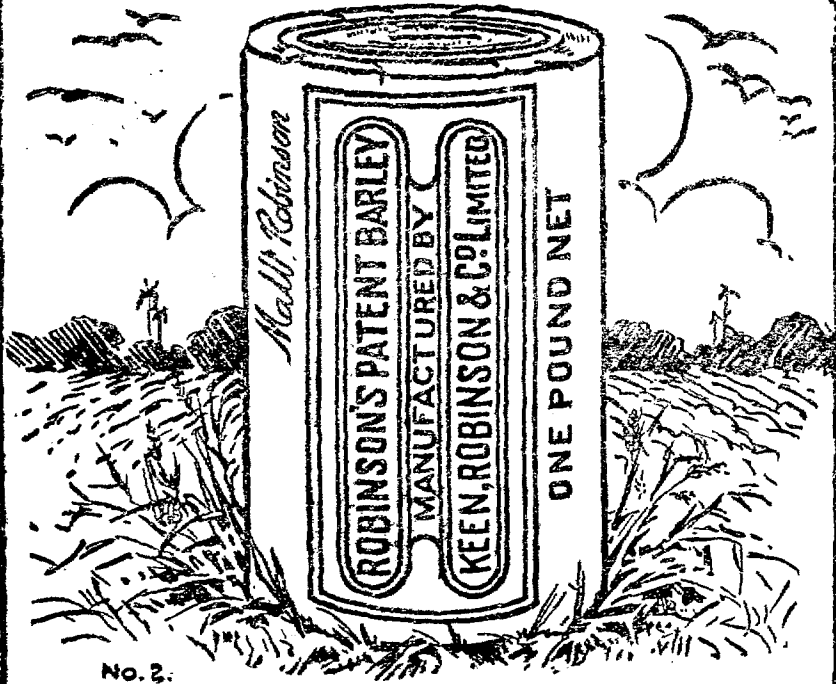
దేవరపల్లి

రాజోలుతాలూకా తూర్పు గోదావరిజిల్లా

దేవరపల్లి 2-8-25:— మాగ్రామవాసియగు పెద్దలు కీర్తి శేఖరు అయిన ము. రా. రా. శ్రీ. అజ్ఞరపు వెంకయ్యగారు గతనెల 30 వ తేదీ మధ్యాహ్నము స్వర్ణస్థలైవారని తెలుపుటకు మేము చింతిల్లుచున్నాము. వారికి 35 సం||రములు వయస్సు. ఈగోదావరి నెంట్రిట్ డెల్టాలో పేరుప్రతిష్ఠలు పొందినవారు. గొప్పవ్యవసార. పరోపకారపారిణులు. మాగ్రామోద్యమకారకు మిక్కిలి పాటుబడినారు. మహనీయులు. మాగ్రామములో తటాకమును క్రొత్త దేవాలయమును నిర్మించినారు. స్వదేశాభిలాషి అసహాయోద్యమమున రి మాసములు కృష్ణజన్మస్థానముననున్న శ్రీయుత నామ్మ బాపన్నగారు వీరికిఘృతే. వీరినునాయాస మరణమునలన మాగ్రామమునకు గొప్పనష్టము కలిగినది. వీరు నిష్కృతపాతి, యోగ్యులు. మహనీయు లాత్మశాంతి ముక్తి పొందుగాక!

(స్వకీయవిలేఖరి)

రాబిన్సన్స్ "వేటెంటు" బార్లె

మిక్కిలి బాగ్లతో శాస్త్రవిద్యుత్తులతో పరిశోధనలు, వైద్యపరిపంక్ష మైక శోధనలు చేసినతరువాత వివక్షాగ్రామ

రాబిన్సన్స్ "వేటెంటు" బార్లె

మానవానికి విజయముగా శ్రేష్ఠమైన పోషకాహారము లేరనిది. విద్యకలులు విశుద్ధ రాబిన్సన్స్ "వేటెంటు" బార్లెతో కలపబడినదిగా, దీని తో ఆహారమును తీసుకొనుచుండితే, మంచిలను గలుగుటచే గాక తప్పక విద్యలకు పాలు ధారాళముగా యోగ్యులగుదురు. ఇతర యే ఆహారముల ద్వారా మౌఖికముల కిది శ్రేష్ఠ వ్యాధిగ్రస్తులకు దుష్ఫలము రాబిన్సన్స్ "వేటెంటు" బార్లెతో కలపబడినదిగా, గంజీగాని తో ఆహారముగాని శ్రేష్ఠమైన ఆహారము.

భృగముచే బాధపడుచున్నట్టివాడు రాబిన్సన్స్ "వేటెంటు" బార్లెతో కలపబడిన గంజీని త్రవ్వకొన అది తక్కువనకు, కడుపుకు చల్లవనునిప్పులు వారికే తెలియను. మాత్ర పరిమితమైన వ్యాధులు లేక శ్రేష్ఠ పరిపంక్షమైన వ్యాధులు గలవానికి రాబిన్సన్స్ "వేటెంటు" బార్లెతో కలపబడినదిగా, గంజీ కంటే శ్రేష్ఠమైన ఆహార పెద్దయిన లేదు.

దేనివి కాలమువందు మంచిగట్టి, కొంచము నిమ్మరసము చేర్చి తీసుకొనుటకు తగినది. అయితే అది రాబిన్సన్స్ "వేటెంటు" బార్లెగా వేయబడవలెను. పలుమారు నీచునున్నచో కలక అది, మతిమోగునున్న పెరల్ బార్లెని వాడుటను మానుడు

వరప్రసాదము

శ్రీ కృష్ణ జన్మాష్టమి నాటికి

భగవంతుని పూజచేయుటకై చొక్కపువెండిలో తయారు చేయబడిన శ్రీ కృష్ణవిగ్రహములు:—
నెల 1 కి 0-14-0,
2-0-0, 3-8-0,
5-0-0.

వినాయక చతుర్థి నాటికి

వెండి వినాయక విగ్రహములు:—
ప్రభావళితేని రు 2-0-0,
3-8-0, 5-0-0.
ప్రభావళిగలవి రు 6-0-0,
10-0-0, 15-0-0.

మహర్షిదేవేంద్రనాథ ఠాకూర్ గారి స్వీయచరిత్రము

(గంభీర:— మొక్కపాటి రామమూర్తి గారు)

ప్రతివ్యక్తియు ముఖ్యముగా చదువ దగినది. 214 పేజీలు }
నిండుక్యాలికోబైండు షెడర్ వైటు కాగితములు }

ధర రు 2 8
పోస్టుఖర్చులు ప్రత్యేకము.

హిందీ తెలుగు వ్యాకేట్ర డిక్షనరీ నెల 1—0—0 | సంగీత శమంతకమణి ... నెల 0—8—0
తత్వమచంద్రిక ... నెల 1—0—0 | సతీకా అద్భుతబద్ధచింతామణి 0—12—0

తపాలపెట్టె నెం 212, ఆంధ్రప్రదేశ్ కాకతాలయము, 6, 7 తంబు శెట్టివీధి, మద్రాసు.

భద్రాచలమునకు కొత్త మోటారుతోవ

డ్రైవరు కురూపునాయుడుని సాహసము

మేము జూలై ౩౦ 10 వ తేదీని తాడేపల్లిగూడెంనుండి మోటారుపైన భద్రాచలం ప్రయాణముజేయ నుద్దేశించి నల్ల జడ్డమీదుగా తిరుపతివెళ్లి అక్కడనుండి జంగారెడ్డిగూడెం వెళ్లవచ్చు సదుకొంటిమి. సాయంకాలము 6 గంటలకు తాడేపల్లి గూడెంనుండి బయలుదేరినాము. మరియొక్కంట అనుసరికి, తిరుపతికేటవద్దకుచేరగలిగితిమిగాని, అచ్చటనుండి మేము ఊహించిన త్రోవ మమ్ములను అనాయాసముగా జంగారెడ్డిగూడెము చేర్చలేదని, కేటవమూస్తాగారు తెలియవరదు, ఏలూరు వెళ్లి అక్కడనుండి సరాసరిని జంగారెడ్డిగూడెం వెళ్లుట శ్రేయస్కరమని నెలపు ఇచ్చినారు. అంతట మేమాత్రోవ వెళ్లి, ఏలూరువార్తమునుబట్టి రాత్రి 8-80 గంట లగుసరికి ఏలూరు చేరి, అటనుండిరాత్రి 10 గంటలు అగుసరికి జంగారెడ్డిగూడెము చేరగలిగితిమి. మమ్ములను తిరుపతికేటవద్దనే వర్షము వెంటాడించినది. జంగారెడ్డిగూడెము చేరునప్పటికి మోటారు పాడై మేమారాత్రి అక్కడ ఆగి మరుసటిరోజున ఉదయము ననే బయలుదేరి రమారవి 10 గంట లగుసరికి అశ్వారావుపేట చేరితిమి. వర్షము ఎక్కువగుటచేత, వెలియునేమో అని కొంతసేపు అక్కడ ఆగితిమి. కాని అట్టిసూచన లగవడమచే ప్రయాణము సాగించితిమి. జంగారెడ్డిగూడెంనుంచి తీలు గు మిల్లి వరకు 18 మైళ్లు. ఇంతటితో రోడ్డు ఆఖరు. తీలుగుమిల్లినుంచి అశ్వారావుపేట రమారవి మూడుమైళ్లు. ఇదివై జానుసరిహద్దులోని నైజామువారి గ్రామము. ఇక్కడ కనివారపుపేటరాజాగారి ముఖ్యబంధువులు ఒకరున్నారు. రాజాగారితాలూకు పాల్యంచ సంస్థానమునువారి అధీనమందుంచిరి. వీరితాచేదారగువీరభద్రంగారను ఒక ప్రఖ్యాతపురుషు డాగ్రామమందున్నారు. వారి యింటమేము కొన్నిగంటలు విశ్రమించితిమి. ఆయన ఆరోజున నింజివద్దలేకపోయినను ఆయనకొమారుడు మాకు అల్పాహారాది సత్కారములను గావించి మమ్ములను కొంతదూరమువరకు సాగనంపెను. అక్కడనుండి మేము ప్రయాణము చేయవలసినది బండిబాట. బాట కిరు ప్రక్కల ఘాతుక వృక్ష కరణ్యమును మహారణ్యము. దాటవలసినవి అపూతములగు వాగులు. కొన్నిచోట్ల కొండకెక్కి దిగవలసినవికూడ కలవు. మేము ప్రయాణము చేయుచున్నది భార్యకారు. ప్రయాణికులము మేము ఏడ్వరము. మాకు త్రోవ చూపించవచ్చినవారొకరు. మాకుసహాయము నిమిత్తము వీరభద్రంగారముగారివలన సంపాదించిన నైజాము పోలీసు జవాను. మొత్తం తొమ్మిదుగురును. అరణ్యమధ్యమందలి బండ్లబాట యగుటచేత మార్గవ్యవస్థమందలి చెట్లమోళ్లు తెగ గొట్టుటకును రాళ్లను త్రవ్వి తీయుటకును వర్షపు నీటిచేతగాని, బండ్ల చక్రముల రాపిడిచేతగాని వరగోసుకొని పోయినచోట్ల చదును చేయుటకు అనవరముందునుగాన ఒకపాఠ, గునపము, గొడ్డలి తీసుకొని వెళ్లవలసినదని కొందరు సలహా యిచ్చుటచేత, ఆ ప్రకారము సదరు పరికరములు కారునందుంచి ప్రయాణము సాగించితిమి. కాని వర్షము మాత్రము మమ్ము విడువలేదు. అశ్వారావుపేటనుండి వినాయక పురము 12 మైళ్లు. ప్రయాణము ముందుకు సాగి 2 మైళ్లు వెళ్లినతర్వాత నల్లబాడు అను కోయగూడెము తగిలినది. అక్కడ వాగు వున్నది. వాగు దాటగలిగితిమిగాని, బండ్ల చక్రముల రాపిడిచే ఒడ్డు వర గోసికొని పోవుటచేత బండి పైకెక్కు సాధనముగపించలేదు. అంతటపాఠగునపముపైకి తీసి త్రోవ చదునుచేసివాముగాని రేపడిమట్టియగుటచేతను పైన వర్షము కురియుచుండుటచేతను జార మొదలిడినది. అంతటితో ప్రయాణికులకు నిరుత్సాహము జనించినదికాని, డ్రయినరు మాత్రము అద్దెర్వపడలేదు. అతడు వలయాశ్చర్యేషుడు. నాయరు కులశుడు. పేరు కే. కురూప్. 25 సంవత్సరముల వయస్సు. అతి దైర్ఘికారి. ఇదివరకు భీమవరం తాడేపల్లిగూడెం మధ్య సర్వీసుకారులను నడిపించిన, చెరుకువాడ వారి సర్వీసులో పనిచేసినవాడు. ఇప్పుడు ప్రయాణము చేయుచున్నకారు అతని స్వంతమే. మేము తిరిగి వెళ్లవలసినను అతను ఇష్టపడక కొంచెము సహాయము జేసినచో పైకెక్కించెద నన్నాడు. అంతట వెనుకనుండి మేము త్రోవ సాము. బండిపైకెక్కినది. మా సంతోషమునకు మేరలేదు. వెంటనే ప్రయాణము సాగింప నుద్ద్యమించితిమి. కొంతదూర మేగుసరికి ఒక కొండ యొక్క దిగవలసి వుంటుందని చెప్పినారు. దానిపేరు చిలకగండి. దాని సమాపంచబాహ్యవరకు, మార్గమధ్యమందు అదివరకు సరికివిడిచి

పెట్టబడిన మోడు ఒకటి చిగిర్చివున్నది. ఇదివరకు ఇట్టి మార్గములందు ప్రయాణముచేసినవారు కాకపోవుటచేత, చిగురుటాకులమధ్య అసలు చెట్టుయొక్క మోడు వుండుననుకూల జనించి నదికారు. తీవ్రముగా సాగుచున్న కారు మోడుకు కొట్టుకొని, యిరుకు వంగిపోయినది. అదేవిధముగా వుంచి, నడిపెడమన్న నడువదు. వంకరతీయించెడమన్న దగ్గర కమ్మరిగాని, కమ్మరి కొలిమివున్న గ్రామముగాని లేదు. చేయన దేదియో యెవ్వరి కిన్ని స్ఫురించలేదు. అందరు నిర్విణ్ణులైరి. కారు వదలిపెట్టమా? తాడుగట్టి లాగుదమా? లేక కొంతమందివెళ్లి బండి కట్టించుకు వద్దామా? అని ప్రయాణికులు వారిలోవారు గుసగుసలాడదొడగిరి. అప్పటికి సాయంకాలము అయిదుగంటలగుచున్నది. ప్రాద్దు క్రమమున్నది. మబ్బు కారుకమ్మచున్నది. అడవిలోని మనుజులు మొదలగువాటి కూతలు వినుపించుచున్నవి. కురూపునాయరు యిప్పుడైనను అద్దెర్వపడలేదు వెంటనే ముందరి చక్రములు రెండు విప్పి యిరుకు బయటికి తీసి వాడు. ప్రక్కనున్న రాతిబండమీద మోపుచేసి కూడాతీసుకొనివచ్చిన గొడ్డలి తిరుగవేసి కొట్టి వంకరతీర్చి తిరిగి చక్రములు అమర్చి యథావిధిగా బండి నడుప మొదలుపెట్టెను. మరియొక ఫర్లాంగు వెళ్ళు సరికి మూడుబొమ్మ రాతిగుట్టలన్నవి. వాటిసమీపముననే అంతకంటె గొప్పవగు, కొబ్బరిపెంకులు, పండ్లతోక్కలు గల రాసులున్నవి. బొమ్మ రాతుగుట్టలవద్ద ఆకొండకు అధిపురాలగు దేవత యున్నట్లు. ఆమెయనుగ్రహము లేనిదే ప్రయాణము ముందుకు సాగ వలసపడటం. ఏతత్కారణముచేత, ఆత్రోవను ప్రయాణముచేయ నుద్దేశించినవారు, ఆమెకు మొక్కుకొని, సమీపించినప్పుడు, ఒక బొమ్మరాయిని సదక్షిణగా, అగుట్టపైనుంచుచూ, తాముతెచ్చిన ఫలహారాలును సైవేద్యమిడి, అందలి ప్రసాదమును గైకొని ముందుకేగుచుండుటలు. అదివిని, మేమందరము తలయొకరాయిని సదక్షిణగా అగుట్టపై వేసివాము. మానదను ఉన్న కొన్ని బిస్సెట్టులను సైవేద్యమిడి ముందు సాగినాము. మరికొంతసేపటికి అడవిదాటి, వినాయక పురపు నేద్యపుభూమిలో ప్రవేశించినాము. ఆప్రాంతవాసుల విశ్వరూపునకు పశుధనమే ప్రాధాన్యము. మేము ఊరిదరికి, గ్రామసమీపమందలి పశువుల దొడ్లలోని 200 గేదెలు, మానైపునకు మోరతెల్లిచూచి, దొడ్ల తడికలు విరుగగొట్టి, మాకారునైపునకు పర్వతమీద మొదలుపెట్టినవి. మాకారుపైన వచ్చుచున్న నైజాము పోలీసువానిని జూచి, మేము సర్కారు ఉద్యోగస్థులమని భావించి, మాకు అపద తలపించినయెడల, తమ గ్రామమునకే మోసమువచ్చుననే భీతాహముతో, పలువురు గ్రామస్థులు బహుప్రయాసకు పాల్పడి, వాటిని అతిదుర్బలముమీద మల్లించిరి. ఆయాపడనుండి కూడ తప్పించుకొని, మేము ఊరు చేరి, అనాటికి, పటేలయింటిలో మాకామువేసితిమి. అప్పటికప్పుడే సాయంకాలము ౧0లయినది. ఆరాత్రి ఆగ్రామములో నంటచేసుకొని, భోజనములుచేసి శుభముగా నిద్రించితిమి. భోజనాత్మరమందు ముందుమార్గమును గురించి దర్శాపులు మొదలిడినాము. కొందరు ముందుకుసాగుట ప్రమాదమనిరి. కొందరు కొంతదూరమువరకు కచ్చితముగాని, అటుతర్వాత సులభతమమే యనిరి. మరికొందరు మిథ్యాపురం రాజాగారు విశ్వప్రయత్నములుచేసి, అశ్వారావు పేటనుంచి, యీ గ్రామమే రాతేకపోయినారు. అందులో మిఖోంట్లు యిక్కడకు రావడమే చాలసమయము. ఇకముందు సాగలుగుట అతిదుర్బలమనిరి. ఈవిధముగా పలువురు పలువిధములుగా మాట్లాడ దొడగిరి. అంతట పటేలమాత్రము ఇక్కడకు సమాపము లోనే దబ్బరొగువాగు అనునదికలదు. దానిని దాటితరా, ముందుకుపోవచ్చును. లేదా వెనుకకుతిరుగవలసినదే, అని నెలపుయిస్తూ అంతపర్యంతం నేను నాసనుఖ్యులతోపచ్చి మికుసహాయముచేస్తాననిచెప్పినారు. అంతట సంగతులు యావత్తు డ్రయినరుకు విశదపర్చినాము. మాలో కొందరు కారువెనుకకు మరలుటయే మంచిదని నిశ్చితాభిప్రాయులై యుండిరి. కాని కురూప్ నాయరుమాత్రము వెనుకకు మరలుట కంతమాత్రము యిష్టపడలేదు. ప్రయాణము సాగించితిమి. వర్షముమాత్రము మమ్ములను విడువలేదు. మరియొక్కంట రమారవిగా అగుసరికి నారాయణపురమును గ్రామముచేరినాము. వినాయక పురమునకు నారాయణపురము 8 మైళ్లు. అక్కడ ఒక పెద్దచింతచెట్టు. దానిక్రింద నొక కమ్మరి కొలిమియుగలదు. ఇన్నాళ్లనుంచి యింతవర్షము కురియుచున్నను, ఆచెట్టుక్రిందమాత్రము చినుకులేదు. పొడిగానే యున్నది. కొలిమిలో బొంగులుమండుచున్నవి. కారును ఆచెట్టుక్రింద ఆపుచేసి, కొంతమంది తడిసిపోయిననీటలను, తడిబట్టలను ఆరవేయచున్నారు. త్రోవసాధుగునా, ముండ్లపాదలలోనుంచి కారు నడువవలసియుండుటచేత, బాపుచిరిగిపోవునేమో అనియును, బండి నడచుటకు అభ్యంతరము కలుగుననియును, వర్షము కురియుచున్నప్పటికి బాపుతేకనే, బండిసాగింపవలసినదని. ఆగ్రామ

ములో ఒక బ్రాహ్మణుని ల్లన్నది. ఆయింటి యజమానుడు ఆగ్రామమునకు పటువారి (కరణము). మేము వంట చేసుకొనుటకు ప్రదేశము చూపమంటే, అలాగున మీరుకోరుట న్యాయమా అనినొచ్చుకుంటూ, మా పదిమందికి ఒకత్రుటిలో కాకపాకములు సమకూర్చించి, మాకు భోజనమిడివారు. ఒక సామాన్య బ్రాహ్మణోత్తముడు మహారణ్యమధ్యమందుండి తనకు అసరిచితులగు నానాకులములవారుగల పదిమందికి శ్రమ యని యోచింపక ఆతిథ్యమొసంగి సంతోష్టంతరంగులను గావించగలిగిన నుకృతముయొక్క మేర చదువరులే ఊహింతురుగాక! సనాతన ధర్మానుగుణ్యము లగు ప్రాచీనసాంప్రదాయము లిట్టివియే. అది యిక్కాలములో మహారణ్యమందు దానియున్నవనుట కియొక తార్కాణము. ఆ గ్రామవాసులకొకకాని కొంటికొమ్ము కావలెననిన సేనైపునకు మరలినా 24 మైళ్లు దాటినప్పటిగాని లభింపదట. ఒంటిరిగా ఇల్లు వెడలుట కెవ్వరును సాహసంపరట. ముందు మార్గమునుగురించి వారిని అడిగితిమి. ఇకముందు మార్గమునందును ప్రదేశమే అని నెలపు యిచ్చినారు. మేమాత్రూరునుంచి బయలుదేరుసరికి మధ్యాహ్నము పన్నెండు ఘంటలయినది. రుద్రంకోట అనుయేటి పట్టు గ్రామము అక్కడికి రమారవి 24 మైళ్లు. 20 మైళ్లవరకు యిసుకత్రోవ నాలుగుమైళ్లు మాత్రము నల్లలేవడి. వర్షము అడవి మాత్రము మాకు చేదోడు వాదోడు అయి వెంటాడించునె యున్నవి. మధ్యాహ్నము మాడుగంట లగుసరికి ఒక కోయగూడెము సమీపమునకు చేరితిమి. అక్కడనుండి మేము వచ్చిన మార్గము రెండు నైపులకు సాగినది. ఏనైపుకు వెళ్లవలెనో మాకు తెలియలేదు. రెండు నుడినలిగిన త్రోవలవలెనే కనిపించినవి. మేమున్నచోటికిరుప్రక్కల 4 ఫర్లాంగల దూరములో రెండు కోయగూడెములున్నవి. గూడెములలోనివాండ్లు కొంచెము దూరమందుండి మమ్ములను చూచుచునే యున్నారు. మేము ఏత్రోవను వెళ్లవలసివుంటుంది అని అడుగగా జవాబు చెప్పలేదు సరిగా. మాలో కొందరు సమీపమునకు వెళ్లి అడుగబోయేసరికి, యిండ్లువదలి పారిపోయినారు. ఇండ్లవద్దకు పోయి చూచినా మనిషి అగుపించలేదు. చిలకగండివద్ద జరిగిన ప్రమాదమును మనస్సునం దిడుకొని, ఎందులకై నా మంచిదే అని, మేమొక రెండేడ్లబండిని వినాయక పురములో కుదుర్చుకొని యున్నాము. త్రోవ తెలియక మేము కంగారుపడుచున్న సమయములో ఆబండి వెనుకనుంచి వచ్చి మమ్ములను కలిసికొన్నది. ఆబండివాని మూలమున మేము సరి అయినమార్గములో ప్రవేశపెట్టబడితిమి. ఎట్టకేలకు సాయంకాలము ఏడుగంటలగుసరికి రుద్రంకోట చేరితిమి. వర్షము ఊడిపాతముగా కురియుచున్నది. మేము గ్రామము చేరినతరువాత, అక్కడనుండి దాటవలసినది గోదావరి గనుక, గోదావరివరద యేమైన తగిలినదా అని ప్రశ్నించితిమి. పూర్తిగా తగిలినదని చెప్పినారు. గుండెలలో రాయిపడినది. గోదావరి యీకారు యెల్లుదాటును అనుమానం జనించినది. ఆభావము విరక్తికి మూలాధార మనియును, విరక్తిభావోదయమే, తారకమంత్రోచ్చారణకు మార్గదర్శియను ఎఱుకగలవారల మగుటచేత, అన్నిటికి ఆశ్చిరామచంద్రమూర్తియే వున్నాడని అంటూ, తారకమంత్రోచ్చారణ మొదలిడితిమి. కాని, ఆహార, నిద్రాదులు, మా మామేమియని, మమ్ములను కలవరపెట్ట సాగినవి. అంతట మాలో ఒకరికి పూర్వపరిచయుడగు ఒక సంవత్సరమధ్యమ బ్రాహ్మణోత్తము డాగ్రామములో యిల్లు కట్టుకొని కాపుర మున్నాడను సంగతి మాలో కొందరికి తెలుసును. వారాయనను ప్రేరేపించినంతనే, వారాయనయొద్ద కేగి, తన్నెరుకపరుచుకొనెను. దయార్థిహృదయుడగు ఆబ్రాహ్మణోత్తముడు, యెదురుగా వచ్చి కాగిలింపుకొని కుళలప్రశ్న చేసి, ఆరాత్రిసమయమందు ఆయాసపడి వచ్చినందుకు వగచుచు, నేడదేర్చి, మీరెంతమంది, మీ కేయే సదుపాయములు కావలెనని ప్రశ్నించినారు. మానద భోజనాదికములు సమకూర్చు కొనుటకు అవసరమగు పరికరములు, బండారములు ఉన్నవి. కాని ఒకగది చూపించవలసినదని కోరగా నేను బ్రాహ్మణజన్య యె తినందుకు నా కీపుణ్యము లభింపజేయుటకు నాతేమము కోరినమీ రసేక్షింపరాయని అంటూ లోని కేగి భార్యతో వెంటనే 10 మందికి వంట చేయవలసినదని ఆజ్ఞాపించెను. అప్పటికప్పుడే రాత్రి రమారవి 9 గంటలు కావచ్చినది. ఆమహాసాధ్వి భర్త నాజ్ఞాశిరసాపహించి ఉదకము నిమిత్తం గోదావరి కేగెను. రుద్రంకోటవద్ద గోదావరి ఒడ్డు రమారవి 50 అడుగులు పైగా నిల్చుండును. మైట్టున్నవిగాని నిచ్చెనమైట్టుకు నాటికి భేద మిసుమంతులయలేదు. గోదావరి సమాపమైనప్పటికి గట్టుకొత్తక నీటిని నేతికంటె ప్రయతముగా వాడుకొందురు. మామూలు మానవుడైనను చెంబుతో నీళ్లు ముంచుకొని పయికి వచ్చు సరికి

అనుమతి మొదలై పనిచేసినందున ముగియబడినది. అయినను తీర్పు కోసినచో రాజకీయ నిర్ణయాలను, ఇట్టి పరిస్థితులలో రాజకీయ బలం గా వర్తించు ప్రమాదకరము అట్టి ఒకటి రెండు బిల్లులను తీర్పు పరిమితికి అరగంబులలో అనాయాసముగా భోజనాదికముల సమకూర్చగలిగిన మహాపతివ్రత యొక్క సుఖిత లోకపూజ్యముగా! ఎట్టిసందర్భములయందు నను పతిమాటకు మారుపలుకని పతివ్రత లున్నారనుటకు ఇది యొక నిదర్శనము. అరాత్రి గడచినది. తెల్లవారు సరికి వర్షము తెరపియిచ్చి ఎండకాయలు కుప్పకొనినవి. మాకూరు గోదావరి దాటవలసి యున్నది. గోదావరి వరద చెందు గట్టుకు ఎగతాళివది. మానవరం దీనికి అవతలివాడు. ఆరేవులో తొట్టి పడవ లుండుట సహజము. కాని అప్పట్లో మాకగుమించలేదు. ఒకవేళ వున్నను యారేవు పాటుపడినదగుట పాటదాల్చేగాని అన్యులు యారేవులోని బండ్లనుగాని జనమునుగాని దాట వేయగూడదనే శాసనమున్నదట. అటులే ర్యాత ఆ గ్రామములో పెద్దలసహాయ ముపేక్షించితిమి. అటుతర్వాత రేవు పాటదాల్చి దాటించేవానను చూడనేగితిమి. ఒకటి బుర్రదోసె. రెండవది రిటన్నులనావ. నావమీద దాటుటకు పిలుగానేవున్నది కాని, కారుపైజా, నావపాట్లకుంట్ల పెద్దదైనది. పైగా గట్టు జారుడొకటి. సంగతి సందర్భములు దైవమతో చెప్పినాము. 10 మంది మనుష్యులను ఎనుమతిదిగుమతుల నిమిత్తము మిగుల యేర్పాటుచేయండి. కారు నేను విప్పివేసి, అవతలికి చేరినతర్వాత రిటన్నులను చేసికుంటానన్నాడు. కారు ఏముక్కుకు ఆముక్కు ఊడదీసినాడు. మాటలమోసి నావలో యిమిడినారు. ఇది అంతయు అరగంబులో అయినది. రమారమి 11 గంటలగుసరికి అందరికి నావ చేరినది. మధ్యాహ్నం 3 గంటలగుసరికి రిటన్నుల మెంటు అయినది. ఒకగంట విశ్రమించి, రమారమి 5 గంటలకు మానవరంనుంచి కారునడుమింప మొదలిడినారు. మానవరం నుంచి పర్వతాలవరకు రోడ్డువున్నది. పర్వతాలనుంచి వెంటూ పురంవరకు మాడవున్నది. మానవరంనుంచి పర్వతాల 61 మైళ్లు. భద్రాచలం 30 వ మైలువద్ద యారోడ్డుమీదనే వున్నది. సాయంత్రం 6 గంటలకు మానవరంనుంచి బయలుదేరి అక్కడికి 15 మైళ్ల దూరములో వున్న నందిగామను గ్రామమునకు సాయంత్రం 6 గంటలకు చేరగలిగితిమి. ఆరాత్రియు, మరుసటిరోజున మధ్యాహ్నమునకు ఆ గ్రామములో వుండి అటుతర్వాత భద్రాచలం సాయంత్రం 4 గంటలకు చేరితిమి. అక్కడ కొంచెమునేపాగి కలెక్టరువారి దర్శనము చేసి వారి సెలవు పుచ్చుకొని, ఆ రోజు ననే రుమ్మగూడెము బయలుదేరి, సాయంకాలము 6 గంటలకు చేరి, ఆరాత్రి అక్కడ గడపితిమి. మరుసటిరోజున ఉదయముననే బయలుదేరి, పర్వతాలకేగి, స్వామిని దర్శించి ఇంకను పైకేగ దలచితిమిగాని, గోదావరి వరద తీవ్రమగుచుండుటచే, అక్కడకు సమీపమందుండే తాలిసేరు అను నొక గొప్పవాగు దాటనియదను భయము ఆహింసజేయుటచే గృహస్థులుగా గా నిశ్చయించుకొంటిమి. వెంటనే బయలుదేరి, దుమ్మగూడెముచేరి, అక్కడ భోజనాదికముల నిర్వహించుకొని, తిరుగ మధ్యాహ్నము బయలుదేరి భద్రాచలము వచ్చి, మరునాడు 10 గంటలగుసరికి కారును స్టేషన్ చేర్చి, ఆరోజు గాక మరుసటిరోజు మధ్యాహ్నము తాళ్లపూడి రేవులో దాగి తిరుగ నల్లజల్లమిదుగా, తొమ్మిదవనాటి సాయంకాలము బయలుదేరినవేళకే ఇంటికి సురక్షితముగా చేరితిమి.

అశ్వారూపులనుండి రుద్రంగోట చేరులోపుగా, ఒక గొప్పవాగు నాలుగుచోట్ల తగులును. దానిపేరు మేడిపిల్లివాగు అనియెదరుగాని, ఏఊరుదగ్గరనుంచి దానిని దాటవలసినట్లుం దో, ఆవురిపేరుతో ఆవాగును పేర్కొనుట సహజము. తరువానల్ల బాడువాగు, దబ్బులోగు, భూదేవిపేట వాగు అనునవి కూడకలవు. వీటికి వంతెనలనువలె లేవు. మానవరంనుంచి, పర్వతాలవరకు గల పేర్కొనదగినవాగులు:—

1. మురుమూరువాగు చాల ప్రమాదకరమైనవరకము గలది. ఇది పెద్దపులలకు ముఖ్యనివాససానము. ఇక్కడ పట్టప గలైనను నిర్భయముగా ప్రయాణము చేయ సందేహించురు.
2. నందిగంనాగు:— ఇదిచాల పడిగలవెడల్పువాగు. దీనికి కొండవరద తగిలినదంటే, అడ్డముగా నున్నయెడల యేనుగనైనను ఎత్తివేయనను ప్రతీతి. సరదకాలములో, గోదావరికి రెగవుని నవ్వడు, దీనినిండా మొసళ్లుండును. ఆరోజులలో ఇక్కడకాలు జారిన దన్ను కైలాసమే. లేగదూడలను మేకపిల్లలను పట్టి యాడ్చుకొని పోవును.
3. తోటపిల్లి, 4. నల్లిపాక 5. చోడవరం, 6. రాయనిపేట, 7. తూరువాక, 8. గుచ్చలమంగి, 9. సీతవాగు అనునవి కలవు. ఇవిగాక చిన్నవాగులు ఇంకను అనేకములున్నవి. వీటి అన్నిటికెంతెనలున్నవి. కాని వైసడ దాహరించిన తొమ్మిదింటికి

ఇనుపగర రైల్వే కట్టబడిన వంతెనలవంటివి కాక, ధనురాకారములగు వంతెనలున్నవి. వీటినే ఆంగ్లేయమున (Iris Bridges) అనియెదరు.

వార్తా పత్రికలలో విరోపియనుట, ఇట్టి ప్రయాణములు సాగించినట్లు అప్రదీక్షింపబడుచుండును. కాన, యీ ప్రాంతములకు పాటారుతో ప్రయాణము చేయవలెననెడి కుతూహలమును ఉద్వేగిగఘటించును. ఇదివరకుకూడా వుండేవారు కాని యెవ్వరను సాహసింపలేదు. ప్రభుత్వములో పాటారుతో భద్రాచలం—త్రే నేవించినవాడు యీనాయకే. ఇతను హైదరాబాద్. దుర్గమును నిట్టి మార్గమునుండా తనకారును అనాయాసముగా తీసికొనిపోగలిగిన ఆయనసామర్థ్యము, పట్టుదలయును, హైదరాబాద్ లివిద్యయందు కూడా నేర్పరుట, పట్టుదలకలవారు అను ప్రఖ్యాతిని సుప్రతిష్టము గావింపగలడు. దీని ననుసరించి, యింకనుదుర్గములను మార్గములగుండా, తమ పాటారులను నడిపించి, నూతనమార్గములను కనుపెట్టి, భారతీయులు ప్రజ్ఞావంతులను వాసిని యిసుమడింపజేయుర గాక.

యద్దనపూడి వెంకటరత్నం.

చెన్నపురి దక్షిణ మహారాష్ట్ర ఇనుపదారి లిమిటెడ్ (ఇంగ్లాండులో ఇకాకార్పొరేటు చేయబడినది)

ప్రకటన

చెన్నపురి బెంగళూరు ప్రైవేట్ లిమిటెడ్ ప్రస్తుతము నడుపబడు నెం 23,24 ఎక్స్ ప్రెస్ బండ్లలో దేశీయుల ఫలహారపు బండ్లనుడుచుచున్నందున నెం 15, 16 ప్యాసెంజరు బండ్లలో నడుపబడు ఫలహారపుబండ్లు ఏర్పాటులు 1925 నెం 1 ఆగస్టు నెల 1 ది నుండి రద్దుచేయబడును.

వెల్లింగ్టన్ సి సి మా

1-8-25 శనివారమునుండి 7-8-25 శుక్రవారమువరకు సాయంత్రము 6-15 ప్రతిదినము 2 ఆటలు రాత్రి 9-30 శని, ఆదివారములందు మధ్యాహ్నము 3 గం-15 ని|| కూడ ప్రదర్శనము గలదు.

యూనివర్సల్ డ్రామా

ది ఫాస్టు వర్కరు ఈ డ్రామాలో రెడిన్డాలు డెన్ని అనువారు అత్యద్భుతముగా యాక్టుచేయుదురు.

క్రాస్ తియేటరు

1-8-25 శనివారంనుండి, 7-8-25 శుక్రవారంవరకు సాయంత్రము 8-15. రాత్రి 8-15. ప్రతిదినము 2 ఆటలు మేడన్ తియేటరు లిమిటెడ్ వారు

మెసలీనా

లేక జరాణీగారి అంత్యము అను క్రొత్తనాటకము. ఇదివరకెన్నడు సినీమాలో చూపనిదియు బుద్ధిని ధ్రువించజేయునట్టిదియు, అనేక కుట్రలు, తంత్రములుకలిగిన నాటకమునుప్రదర్శించురు. ఉత్సాహము కలిగించునట్టి హాస్యముగూడ ప్రదర్శించురు.

మాన స్థాన సి సి మాత్రలు

30 మాత్రలు 0-10-0 (పది అణాలు)

వెలుగుభుమ! (పోస్టుఖర్చులపై తేకము) గూఢాధికము! శరీరములో ఉష్ణాధికముచే కలిగెడి వైశ్యకాల కీమాత్రలు దివ్యావృత్తము. అతీర్ణము, ఆరుచి, ఆవురితలు, అగ్నిమాంధ్యము, అతిదాహము, ఎక్కిళ్లు, సర్వాంగముల యందు బలక్షయము, పిక్కలు, పార్శ్వములు, శీరస్సు, ప్రేళ్లు, అణులు మొదలగువానియందు గలిగెడి నొప్పలను బోగొట్టి దేహమును మంచి ఆరోగ్యమునకు దెచ్చును. ఈమాత్రలు మేహవాతనొప్పలను వెంటనే మాన్పును. ఇందు అనేక ఓషధులు చేరినవి. అనుభవముగల ఔషధ మగుటచేతను పరమహంసక్రియ యని చెప్పవచ్చును. ఒక్కసారి వాడినచివ నిజము తెలియగలదు.

చిరునామా:— (1078)

ఆయుర్వేద వైద్యునిలయం,

పోస్టు నిమిమోలు, ఎలకుర్రు, కృష్ణాజిల్లా.

ఖద్దరు ప్రియమా?

స్వాతంత్ర్య మెక్కువ ప్రియముగాదా

(యంగిండియా)

సామాన్యులకు మధ్యరకంవారికి ఖద్దరు చాల ప్రియ మనియు, ఎక్కువకాలము మన్నననియు, త్వరలో మాసిపోవుననియు, దానిని శుభ్రముగ నుంచుటకు ఎక్కువ ఖర్చుననియు జెప్పెడుపూరునుండి ఒక విలేఖరి వ్రాయ, మాపంటివారము ఇట్టి పరిస్థితులలో ఖద్దరు ధరించుటెట్లు సాధ్యమగునో వివరించెదరా యని యడుగుచున్నాడు.

ఇటువంటి ప్రశ్నల కిదివర కీప్రతికలో ననేక మోరులు ప్రత్యుత్తరమిచ్చినను వానినిగుర్చి మరల మరల వ్రాయుట యెక్కువ గానేరదు. ప్రస్తుతము ఖద్దరు గజముల ప్రకారము మిల్లు గడ్డెన్న ప్రియమే. కాని ఖద్దరు ధరించుచున్నవారు తమ చుట్టలను తెలిసియో తెలియకయో తగ్గించుకొన్నటుల నాకెక్కడబట్టినను గాన్పించుచున్నది. ఇదివరకు మిల్లుగడ్డ నుపయోగించిన వుడు కావలసిన నంత యిప్పుడక్కడలేకున్నది. ఖద్దరు మిల్లు గుడ్డంత కాలము మనదని అందరకును అనుభవమునందు గాన్పింపలేదు. మొదటి రోజులలో చేతితో వడికిన నూలుకు బాగా పురి లేకుండెను. అందుచేత అట్టి నూలుతో నేసిన గడ్డ మనకుండినమాట నిజమే. కాని అప్పటినుండియు నూలునాణెమెక్కువైనది. ఖద్దరు చాకలివానికి వేయకుండ యింట్లో ఉతుకుచున్నయెడల అంతకన్న యిబ్బడికాల ముండగలవని నేను జెప్పగలను. ఖద్దరు నుతుకు వేసిన యెడల కాలికోగడ్డ నుతుకు కన్న యొక్కవ ఖర్చునని నే నొప్పుకొనెదను. దీనికి యింట్లో ఉతుకుకొనుటయే మంచి సాధనము. ఉతుకుకొనుట యెట్లాగా అని భయపడ నక్కరలేదు. వేడినీళ్లలో సబ్బువేసి రాత్రి గుడ్డలను నానబెట్టినయెడల త్వరగానే శుభ్రముగ నుతుకవచ్చును.

ఖద్దరుత్వరగా మాసిపోవునని విలేఖరిజెప్పినదాని కర్థము తెల్లగానుండుటచేత మాపు బాగాకనబడునని కావచ్చును. మాపు కనబడుకుండ జేసికొనవలెనన్న మిల్లుగుడ్డకు రంగువేసికొనినట్లే దీనికిని వేసికొనవచ్చును. ఇప్పుడు రంగువేసినఖద్దరు కావలసినంత అమృతమునకున్నది. మధ్యరకం మనుష్యులు ఖద్దరును ధరలోను అన్నిటిలోను మిల్లుగుడ్డతో బోల్పినయెడల తాళజాలవని మాత్రము నే నొప్పుకొందును. మధ్యరకం జనము ఖద్దరు గట్టుటకు ప్రోత్సాహము జాతీయ భావజనకమై యుండవలెను. వారు దానిని వ్యాపింపజేయుటకు కష్టముల బడసరియే యుండును.

ప్రభుత్వము ప్రజలచేతులలోనుండినయెడల శాసనముజేసి ఖద్దరును రక్షించియుండెడిది. కాని ప్రభుత్వము విదేశమై ఖద్దరును ద్వేషముతో గాకున్న తటస్థముగనుండుటచేత జాతీయులకు నది ముఖ్యమని నమ్మినవారు కష్టములొర్చి యెక్కువ ఖర్చైనను భారతదేశములో నది వ్యాపకత్వము గాంచునటుల జేయు పరకును రక్షణ నొసంగి ధరించుచునేయుండవలయును. విదేశద్వక్రించుటనే మతఖద్దరును బాగా నేతలేని దానిని గజము 17 అ చాలకు అమ్మితిని. ఇప్పుడంత పాడుఖద్దరెక్కడను గాన్పించదు. ఇప్పుడందంతయును మారి పోయి మంచురకం ఖద్దరే గజము తొమ్మిదణాలకు దొరకుచున్నది. ఖద్దరువెల తగ్గించుటకు అన్ని విధముల ప్రయత్నములు జరుగుచున్నవి. అఖిలభారత దేశబంధు రాట్నపు స్వార్థకనిధి విజయముగాంచి యిప్పుడాలోచనలోనున్న విధాన మాచరణలోనికి వచ్చినయెడల ధర లింకను తగ్గవచ్చును.

ఖద్దరు ప్రియమైనయెడల స్వాతంత్ర్యము ప్రియతరమైనదని చిటగాంగులో నేను జెప్పిన మాటలు పాఠకులకు జ్ఞాపకముండవచ్చును. ప్రజలయెడల దయగల వారు ఈమార్పు జరుగు కాలమున ఖద్దరు కెక్కువదెబ్బ పెట్టి కొనుటకు వెనుదీయకుండ వచ్చును. —మో|| క|| గాంధీ.

రీడింగు ప్రభువు అధికారభారము

తిరిగి వహించెను

యిండియా గెజెటు ప్రకటన

సిగ్గు, ఆగస్టు 6—వెలపునుండి యింగ్లాండునుండి వచ్చి బాజప్రతినిధియగు రీడింగుప్రభువు నేడు తిరిగి యిండియా పరిపాలన భారమును మోయ నారంభించెనని యిండియా గెజెటు ప్రకటించెను.

రాజప్రతినిధి, నూతన సైన్యాధిపతుల యాగమనము

ప్రభుత్వోద్యోగుల సన్మానము

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:—నేటియందయము 'నార్కుండా' యోడపై రాజప్రతినిధి రీడింగుగారు, సతీమణి, నూతన సర్వసేనాధిపతియగు సర్ విలియం బడ్డువుడ్డుగారును దిగిరి. బల్లార్డుపేరువద్ద కుదయము 10 గంటలవఱకు వచ్చెను. వారిని బొంబాయిగవర్నరు సర్ వెస్టీలింగు, ప్రస్తుతము సైన్యాధిపతిగ నున్న సర్ క్లాడు జాకబు, సతీమణి, లెఫ్టి నెంటుజనరలు సర్ యల్. బి. హార్డుగార్డు సన్మానించిరి. రాజప్రతినిధియు సైన్యాధిపతియు 11 గంటల కోడనుండి దిగిరి. బొంబాయి సాకా శ్రయోద్యోగి, మరీపు, మొదలగు సుద్యోగు లోడవద్దకే పోయి వారిని సగౌరవముగ దీసుకొనివచ్చిరి. రాంపురము నవాబు, నవాబుజాదా హమీదుల్లాఖాను (భోపాలు)గార్లు కూడ వారిని సన్మానించుట కేతెంచిరి. రాజప్రతినిధియు సైన్యాధిపతియు వీరందరితో గరస్పర్సు మొనరించిరి. వెంటనే 11-5 గంటలకు చెరి యొక ప్రత్యేకపు బండిలోను సిక్కుకు పయనమయిరి. గౌరవార్థము తుపాకులు ప్రేల్చబడినవి.

నార్కుండా యోడయం దింకను దిగిన ప్రముఖులలో సైన్యాధిపతి, యి. కె. షేట్టు సర్ ముర్రే, మాట్సు ట్రాటరు, సర్ మెన్డే దాదాభాయి, సర్ జాఫరీషిమాటు మారెస్సీ, కుమార మంగళము జమీందారు, సర్ అమీరుద్దీనుఖాను, లెఫ్టి నెంటు కర్నలు ప్రీప్రసు, సి. ఫిండేసిర్రాసు, సతీమణి, కర్నలు వాట్సురుగార్లు కలరు.

బొంబాయి గవర్నరు వెంటనే మరల పూనాకు బోయిరి. తంతి, తపాల దైరక్షురు జనరలగు సర్ జాఫరీ క్లార్కు, డిప్యూటీ దైరక్షురు జనరలగు యస్. డిమాంటేగార్డు నేడు బొంబాయికివచ్చిరి.

సైన్యాధిపతి యధికారమును స్వీకరించుట

సిన్హ, ఆగస్టు 6:—ఫీల్డుమార్షలు సర్ విలియం బడ్డువుడ్డు గారు, సర్ క్లాడుజాకబుగారి వద్దనుండి, భారత సర్వసైన్యాధిపత్యమును స్వీకరించినది యిండియా గజెట్టులో ప్రచురింపబడినది.

అస్సాము గవర్నరు

సిలాంగు, ఆగస్టు 6:—నిన్నటిదినమున సర్ జాను క్రమగారు సిలాంగుచేరిరి. నేడు అస్సాముగవర్నరు పదవి స్వీకరించిరి. (అ. ప్రె.)

వర్ష పాతము

సిన్హ, ఆగస్టు 6:—నాయవ్యమాలయందు దప్ప తక్కిన భాగములందు వర్షము చురుకుగ నురియుచున్నది. దక్షిణ బర్మా అస్సాము, భోటానాగపురం, సంయుక్తపర్వతశాల, మధ్య యిండియా, తూర్పు మధ్యరాష్ట్రములు, కొంకణము, మళయాళము, హైదరాబాదు లం దసామన్యముగ వర్షము గలదు. ఉత్తరబర్మా, బంగాళము, ఉత్తరము, బీహారు, తూర్పు ఉత్తరపంజాబులు, కూర్గు, మదరాసు దక్కనులందు అచ్చటచ్చట వర్షించెను. కాశ్మీరము, సరిహద్దు రాష్ట్రములు, ఘాట్సరము అగ్నేయ మదరాసు, ఉత్తరమదరాసు తీరములందు స్వల్పముగ వర్షించెను.

భాషా 1½, నిల్ ఛారు 4, ఛిరపంజీ, డార్జిలింగు 8, నాఖాలీ, బాలనూరు, పూరి 2, దర్భంగ 8, గయ, వారణాసి 1½, గోరక్షాపురం, 1, మిరటు, ఛేరామాను 4, మసోరి, సియాంకోట, నూత్నా, జుబ్ పురం, రైపురం, జగదల్ పురం 1½, రత్నగిరి, కారావరు 1, మంగళూరు, కల్లికోట 2, హైదరాబాదు (దక్కను), సై జాముబాదులందు 8 అంగుళముల వర్షము గురిపెను.

నూతన:—బొంబాయి, మధ్యరాష్ట్రములకు పశ్చిమమందు హెచ్చుగ వర్షింపవచ్చును.

సిన్హ, ఆగస్టు 6:—కడవి 24 గంటలయందుండి మైదానము లందలి 146 ప్లేషునులందుండి బంపబడిన రిపోర్టులప్రకారముగ 63 అంగుళముల వర్షము గురిపినట్లు చెలియుచున్నది. అనగా మామూలు కంటె 7 అంగుళములు అధికముగ వర్షించెను.

(అ. ప్రె.)

మధ్యరాష్ట్ర శాసనసభ

మంత్రిపదవులు: స్వరాజ్యవాదుల వైఖరి

నాగపురము, ఆగస్టు 6:—మధ్యరాష్ట్రముల శాసనసభ నేటి మధ్యాహ్నము గౌ. యస్. బి. తంబిగారి యధ్యక్షత క్రింద జరిగినది. చాలవఱకు స్థానికవిషయములకు సంబంధించినట్టి యనధికార సభ్యులు తెచ్చిన తీర్మానములు చర్చింపబడుచున్నవి.

సభవారు సహాయ వైద్యులకు రు 75-200 లకు హెచ్చించుచున్నట్లు తీర్మానించిరి. ఇతర రాష్ట్రములు కొన్నింటి యందుండు పద్ధతినీ తీర్మానిండుటకై యిట్టి యేర్పాటు చేయబడినది.

పిమ్మట రైల్వే యావరణలోని నూతులం డెల్లకాలము నెల్లరు, పంచములు సహానీరు తోడుకొనుట కంగీకరించు తీర్మానమును ప్రతిపాదించిరి. కాని ప్రభుత్వము రైల్వేవారితో యీ విషయమున సంప్రదించెదమని వాగ్దానమియ్యగా తీర్మానము నుపసంహరించు కొనిరి.

మంత్రి పదవుల గతి

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:—నాగపురమునుండి యిచ్చుటగు జేరిన వార్తలనుబట్టి స్వరాజ్యపక్షమునకును, గవర్నరుగ సర్ మాంటాగు బట్టరుగారికిని మంత్రిపదవుల విషయము రాయబారములు జరుగుచున్నవనియు, రేపు (శుక్రవారము) మఱుగవర్నరును, స్వరాజ్యవాదులునుగలసి యీవిషయమును జర్పించుదురనియు, నవ్వుడు తప్పకేదియే నొక నిశ్చయమునకు వత్తురని చెలియుచున్నది.

నాగపురము, ఆగస్టు 6:—ఇదివఱకు గవర్నరు పంపిన యాహ్వానము నంగీకరించి డా॥ మాంటాగు రాఫువేల్డ్రాపుకపట్టిలతోగలసి ప్రభుత్వమందిరమునకు బోయిరి. చర్చలు సాగుచున్నవి. తద్విషయమున ప్రభుత్వము శాసనసభలో నొక ప్రకటన గావింపబడును.

నాగపురము, ఆగస్టు 6:—కేంద్రశాసన సభ్యుడగు యానీగారికి తంతునవిరి. కపట్టిగారు రేపు గవర్నరుతో సంప్రదించి యే విషయమును బేల్చకముందు యానీగారితో మాట్లాడి మఱియు నిర్ణయింతురు. అభయంకరుగారు స్వరాజ్యవాదులతో నీ విషయమును దినమంతయు జర్పించునేయుండిరి. (అ. ప్రె.)

వ్యవసాయాభివృద్ధికి గ్రాంటు

మంత్రి ప్రసంగము

పునహా, ఆగస్టు 6:—బొంబాయి శాసనసభయందు ప్రశ్నలకు సమాధానము లియవడిన విషయ వ్యవసాయాభివృద్ధినిమిత్తము గ్రాంటు నీయవలసిన దని గౌరవనీయులగు డెప్యూటీగారు గోరిరి. అభివృద్ధిగావించుటకు ప్రారంభింపబడిన స్కీముయొక్క ప్రాముఖ్యతను గురించి వివరముగ మంత్రి చెప్పెను. ఇదివరకు వెచ్చింపబడిన ధనమును రయితుల అభివృద్ధియును ఆతేపించినవో సింధునందు ప్రారంభింపబడిన విధానము సంపూర్ణ గావించుటకు ధనము తొందరగా కావలసియున్నదనియు, మినుగారికి యీ స్కీము ఒప్పగించినప్పటినుండియు అభివృద్ధి శూచనలు గలవనియు, తాను స్వంతముగ నా ప్రాంతమునకుబోయిచూచితి ననియు మంత్రి చెప్పెను. స్కీముకొరకు స్వల్పపు మొత్తమే మంత్రి డిమాండుచేసెను. (అ. ప్రె.)

వంగరాష్ట్ర శాసనసభ

సభను విరమింపవలెనను తీర్మానమును

చర్చింప వీలులేదు.

“ఇపుడున్న వంగరాష్ట్ర శాసనసభను వెంటనే విరమింపవలెనని శాసనసభవారు గవర్నరుకు నూచించుచున్నారు” అను తీర్మానమును శాసనసభలో నుపపాదించి గోరెదను అని రాయబారివ్రవాధ చాదరి (ఎం. ఎల్. సి) గారు శాసనసభా కార్యదర్శికి వ్రాసెను.

“శాసనసభా నిబంధనలలో 7 వ నిబంధన ప్రకారము మిరుపపాదించి దలచిన తీర్మానము రాష్ట్రీయ ప్రభుత్వమునకు ప్రధానముగా సంబంధించినది కాదను కారణమున దానిని శాసనసభలో చర్చింప వీలులేదని గవర్నరు ఆజ్ఞాపించెనని మికు తెలియజేయుటకు నేను నియుక్తడైనాతి నని గతనెల 29 వ తేదీని కార్యదర్శి జే. బార్లేయగారు చాదరిగారికి వ్రాసెను.

(అమృతబజారు పత్రిక)

దేశబంధు వంగరాష్ట్ర

స్థావరకనిధి

ఒక జమీందారుని భూరివిరాళము

విదులక్షుల తొంబదివేలు

ఈనెల 4 వ తేదీ నాటికి 5,90,478 రూపాయలు వసూలయ్యెను. అతేంగంజి జమీందారుడును జయిను మత్తుడు నగు నేటు నిర్మలకుమారీ సింగుగారు 4 వ తేదీని 10,000 రూపాయలను జయాగంజిలో మణిలాల కొధారీ, శివలాల పట్వాగార్ల పరమున నొసంగిరి.

గాంధీమహాత్ముడు

గాంధీ మహాత్ముడు 5 వ తేదీని జయాగంజికి వెళ్లి అట నుండి అతేంగంజి, నాపిపూరు, బరహంపురం, కాసింబజారు మున్నగుస్థలముల కేగెను. 5-వ తేదీ రాత్రి మహాత్ముడు కలకత్తానుండి బయలుదేరి మూర్షదాబాదుకు వెళ్లెను. మరల 7 వ తేదీ శుక్రవారమునాడు ఉదయమునకు కలకత్తాకు వచ్చెదరు. (ఫార్వర్డు)

దుర్బలుడు

“దేశ”పత్రికా సంపాదకుడు తుమార్పణయొసంగుట పాట్నా, ఆగస్టు 6:—బీహారు ఉత్కళ ప్రభుత్వపు రాజకీయ కాఖి యాదిగువ వివరించిన కమ్యూనిక్కు ప్రకటించెను:—దేశ పత్రికా సంపాదకత్వమును నిర్వహించుచుండిన పరసనాధిపతిగారికి 124-వ కెక్సనుక్రింద 11924 ఫిబ్రవరి 25 తేదీన విధింపబడిన రెండు సంవత్సరముల ప్రొసూనందలి విశేషించిన భాగ మనుభవించుకుండ గవర్నరు తుమార్పణ యొసంగెను. తాను చేసిన తప్పనకు పరితప్తమౌదయుండ నైతనని చెల్పి యి క ముందు రాజద్రోహసంబంధమున ఉద్యమములందు బాల్గాననని ఒప్పుకొనుటచే త్రిపాదీగారిని క్రిమినలు ప్రాసీ జరుకోడునందలి 401 కెక్సను ప్రకారముగ గవర్నరుగారు తుమించిరి. (అ. ప్రె.)

డక్కను సర్దారుల దర్బారు

బొంబాయి గవర్నరుగారు సమావేశము

చేయుచున్నారు

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:—గణేశఖండనందు ప్రభుత్వ ధనమున 26 వ తేదీ రాత్రి 9-30 గంటలకు బొంబాయి గవర్నరు డక్కను సర్దారుల దర్బారు జరిపెదరు. దర్బారు అనంతరము విరుదులునొందినవారి లలంకరింపబడుదురు. (అ. ప్రె.)

తిరువాన్కూరు శాసన సభ

లాండు రివిన్యూ దక్కించుటకు తీర్మానములు

తిరువేండ్రము, ఆగస్టు 6:—మామూలు ప్రకారముగ తిరువాన్కూరు శాసనసభ నేడు సమావేశపయ్యెను. లాండు రివిన్యూక్రింద బడ్జెటునందు వ్యయమును దగ్గించుటకు తీర్మానములు ప్రతిపాదించబడెను. ఒక తీర్మానముదప్ప తక్కిన తీర్మానములన్నియు ఉపసంహరింపబడెను. సాయంత్రపు సంతలయందు పన్నువసూలుచేయుట సాధ్యమైనంత త్వరలో కొట్టివేయబడునని అభ్యుత్తుడు వాగ్దానము జేసెను. సాయంత్రము 5 గంటలకు సభ నిల్పివేయబడెను. సభ తిరిగి రేపు సమావేశమగును. (అ. ప్రె.)

సంయుక్తరాష్ట్రీయ శాసనసభాధ్యక్షపదవి

అహ్మదాబాదు, ఆగస్టు 6:—సంయుక్త పర్వతశాల శాసనసభలో నిర్ద అభ్యర్థులకు తీవ్రముగ పోటీ జరుగవచ్చును. ఇదివరకు కీనుగారుండిన యధ్యక్షపదవికి రాయబూదరు లాలా శీతారాముగారిొకరు పోటీ చేయుచున్నారు. ఈయనను ఛటారినవాబు గౌ. రాజేశ్వరిబాలిగారు, బి. సి. డెవేజీనుగారు, బార్డిజాక్సునుగారు, డా॥ ఖాను మొదలగువారలు బలపఱచుచున్నారు. రెండవవారు ముకుందలాల బారిష్టరుగారు, ఈయనను స్వరాజ్యపక్షము బలపరచుచున్నది. పోటీ తీవ్రముగనే యుండును. (అ. ప్రె.)

కార్పొరేషను ఎన్నికలు

8-వ తేది రేష!

కాంగ్రెసు అభ్యర్థులకు వోటుజేయుడు

ఆగస్టు 8-వ తేదిని

6. ముత్యాలపేట

బుర్రా సత్యనారాయణగారు

11. సావకూరుపేట

సామి వేంకటాచలం శెట్టిగారి

13. ట్రివెన్ బేసిన్

ఎం. సింగారపేలు శెట్టిగారు

30. మైలాపూరు

కె. భాష్యంగారు

మైలాపూరులో కాంగ్రెసు సభ

మైలాపూరు డివిజనుకు కాంగ్రెసుపక్ష అభ్యర్థియగు శ్రీ కె. భాష్యమయ్యంగారి ఆధ్వర్యమున బలపరచుటకు నిన్నటి సాయంత్రం మండల్లో రోడ్డునందు బహిరంగసభ జరుపబడెను. శ్రీ రత్నసభాపతి మొదలియారుగా రధ్యక్షత వహించిరి.

దేశబాంధవి దువ్వూరి సుబ్బమ్యగారు

ప్రభుమను ఉపన్యసించుచు కాంగ్రెసు ఉద్యమ మాది శేటివరకుగల కాంగ్రెసు చరిత్రోపంతమెల్ల వివరించుచు నాగో జి, గోకులుడు, బాలగంగాధరుడును మహామహులు గా వివరించిన సేవ నుగడించిరి. రిగి కోట్ల భారతీయులు స్వతంత్రుల మనుదుమని సంకల్పించినవో తత్సంకల్పసిద్ధికాటంకముండనేర దనిరి. పూర్వము శిశి, దద్దిది ప్రభువులు రాజ్యమేలినపుడు ప్ర జానరంజకముగ పరిపాలన గావించియుండిరి. అట్టిప్రజాపరిపాలన తిరిగి సుప్రతిష్ఠితము గావలయుననిన ప్రస్తుతము కాంగ్రెసు మహాసంస్థ నిర్దేశించినప్రకారము స్థానిక, పురపాలక సంస్థలెల్ల ను కాంగ్రెసువారు నతపరచుకొనవలెను. ఇద్దరుసభ్యుద్దేశియవ లెను. కారవసభయందు పరిభవంపబడనున్న సమయమందు ద్రౌ పతిమానసంరక్షణకై కృష్ణభగవానుని ప్రార్థింపగ అత్యయవ స్త్రుములిడి ఆమహాసాధ్వీ మానసంరక్షణమొనర్చెను. అటులే నేడు రాట్నచక్రముచే భారతదేశ వస్త్రువిహీనతను మహాత్ముడు బోద్రోలుచున్నాడు. బ్రిటిషు శరిపాలనాలోపములను బాగు గవరేకింపుడు. కార్పొరేషను పాఠశాలలందు రాట్నమును ప్రవేశ పెట్టుకుంటుంటే గాక రాట్నములను ప్రోత్సహించిన పురపాల కసంఘములపై కేసులుదెచ్చినారు. మీరెల్లరు సత్యస్వరూపులై నేవో, భారతమాత్య నిజపుత్రులైనవో, భారతరక్తము మీదేహ మందు ప్రవహించుచున్నవో కాంగ్రెసువారికే వోటుజేయవలె నని పల్కిరి.

శ్రీ|| గా. హరిసర్వోత్తమరావుగారు

ఆంగ్లభాషయం దుపన్యసించుచు భారతీయ ప్రజాక్షేమ మును గోరి 40 సంల కాలమునుండి అవంతిదేశసేవ యొనర్చు చున్నట్టియు, సమస్త భారతీయ ప్రాతినిధ్యము వహించినట్టి దగు ప్రజాసంస్థ కాంగ్రెసుమహాసభ తప్ప జేరొందులేదని హా||రి. ఈస్థానిక పురపాలకసంస్థలు కాంగ్రెసు గావించిన ఆం దోభనా ఫలితములే. కాంగ్రెసుసభపట్ల నత్యంత భక్తిగౌరవ ములు గల రిప్పోజ్ ప్రభువు మూలమున గానినో మనదేశమం దిస్థానికస్వపరిపాలనాకాళి యుండియుండేదిగాదు. గొప్ప గొప్ప కార్పొరేషనుల కధ్యక్షులు నిక్కిల్ ప్రతిభకెడిన మహాపురుషులు కాంగ్రెసువారే. బొంబాయి కార్పొరేషనుకు మకుటర హిత మహిపతివలె నుండిన సర్ ఫోరో జిషా మెహతాయన్ను, మొన్నటివర కధ్యక్షపదవియం దుండిన వి. శే. పటేలున్ను, బహుళ యశోవిరాజితృడై శీవముల బాకిత కలకత్తా కార్పొరేషను అధ్యక్షుడగు జేకబంధు చిత్త పంజనుడును, అలహాబాదు పురపాలకసంఘమునకు అధ్యక్షు

లుగ నుండిన జవహర్‌లాలు, పురుషోత్తమదాసుగారు లెల్లరు కాంగ్రెసు వారులే. ఇంకను అసంఖ్యాకములగు ప్రజాసంస్థలు కాంగ్రెసువారి హస్తగతమై యున్నవి. నాగోజీ, గోకులుడు, బాలగంగాధరుడు, త్యాజీ, దేశబంధు, మహాత్మా, లాలాజీ మున్నగు మహామహులెల్లరు కాంగ్రెసువారే. ఇట్టిమహానీయులు కాంగ్రెసునకు కేందియుంటుంటే మీవోటు కాంగ్రెసుపక్ష మున కొనసాగుటకు బలవంతమున కారణము.

బ్రిటిషు పార్లమెంటువారు మన కాంగ్రెసును మాత్రమే గాంచి భీతిపెరుగు. కడచిన విదారు సంల లనుండియు మనరాజ ధానియందు జస్తిగుపక్షమువారును, తదితర రాష్ట్రములందు మితవాదులును సంస్కరణముల నిర్వహించియుండిరి. మన జస్తి గుపక్షమువారైనను బర్మాన్ హెడ్డు ప్రభువుగారికి సంతృప్తి గలుగజేయ నశక్తులైరి. ద్వంద్వ ప్రభుత్వపరిపాలనావిధానము జయప్రథము గాంచలేదని బర్మాన్ హెడ్ ప్రభువుగారే యంగీ కరించిరి. మన అమాత్యశేఖరులును, జస్తిగువర్గమువారెల్లరును రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలనను వాంఛించియుండిరి. కాని బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారెన్నటికిని అడిగినంతమాత్రముచే అనుగ్రహించు వారు గారని నమ్మగోరుచున్నాను. ఒకే మార్గముగలదు. మన స్వశక్తిపై నాధారపడియుండి, ప్రభుత్వము లెల్లవేళల ప్రతినిధినిధించుట తప్ప అన్యమార్గము లేదు. దేశీయుల శక్తిసా వర్ధములు బ్రిటిషువారికి తెల్లము గావలెను. తాము కోరిన రాష్ట్రీయ స్వపరిపాలన యొంగనందులకు జస్తిగుపక్షమువారు గావించిన ప్రతిక్రియ యేమి? మంత్రివర్గవిలోనుండి ధనము గడించుటయూ? కావున వారధికారము వహించవలసిన దినములు సమాప్తికొందనవి. దేశమునందలి స్థానిక, పురపాలక సంఘము లెల్ల ప్రభుత్వాంగములు. అచట నిరంతరప్రభుత్వ పెదుగొన జాలు కాంగ్రెసువారులను ప్రతినిధులనుగ బంపనినో నిరం కుళ పరిపాలనమునకు లొంగినవా రగుదురు. కార్పొరేషను కేవల ము పట్టాపారికుధ్యమును మాత్రమే గమనించు సంస్థగాదు. ప్రభుత్వనిర్వహణమున కొక బలము సాధనము. కావున అందు ధైర్యసాహసములుగల అడ్డుడనవానిని ఎన్నుకొనవలెను.

కాంగ్రెసుపక్ష అభ్యర్థియగు కె. భాష్యంగారు త్యాగ భైర్యములకు వెనుదియనివారు. కాంగ్రెసునకు సంబంధించినందు వలన మదరాసు పౌరులకేగాక దేశమున కంతయు ప్రతినిధు లుగ నున్నారు. కావున విభాగ్యమును సక్రమముగ నెరవేర్చుని నో దేశమునకు ద్రోహముగావించినవా రయ్యెదము. పలుకుబడి కిగాని, ధనమునకుగాని లోబడి అల్పమునకులు గాకుడు! దేశ షేమును, కాంగ్రెసు అభిమానము దప్ప వేరొందు ప్రసక్తి మీ మమములందుండి తొలగించి భాష్యమయ్యంగారికే వోటుజేయ వేడుచున్నాను.

పీఠప వర్నాటంకమువలన సభ ముగింపబడినది.

శ్రీ|| సామి వేంకటాచలం శెట్టిగారి విజయము

జస్తిగుపక్ష మునసంహరించుకొనుట సాహుకారుపేట డివిజనుకు రి వ తేది జరుగవున్న ఎన్ని కలందు సామి వేంకటాచలంశెట్టి (కాంగ్రెసు పక్షము) వి. రాజగోపాల ముదలియారుగార్లలో కడపటివారగు జస్తిగుపక్ష అభ్యర్థి అనారోగ్యపరిస్థితులవలన తమ అభ్యర్థిత్వము నుపసం హరించుకొనినందున కాంగ్రెసుపక్ష అభ్యర్థియగు శ్రీ|| సామి వేంకటాచలం శెట్టిగారు మాత్రమే ఎన్నుకొనబడుదురు.

పునహా, ఆగస్టు 8:— బాకుదేశపట్టులనల హాభములను కప్పటకు వ్యయమునుగురించి బొంబాయి శాసనసభయందు స రసమున చర్చ జరిగెను. రాబోవు శాసనసభ సమావేశమందు యీ విషయముగురించి అలోచించుట బాగుగనుండునని డిప్యూటీ ప్రె సిడెంటు నుడివెను. బొంబాయి శాసనసభయందలి స్వరాజ్యపక్ష నాయకులగు జయకరుగారు డిప్యూటీ ప్రెసిడెంటు నూచన బలపరచెను. తీర్మానము ఆమోదంపబడెను. (అ. ప్రె.)

మదరాసు కార్పొరేషను

కాంగ్రెసు అభ్యర్థులకే ఓట్లీయుడు

శ్రీ. శ్రీనివాసయ్యంగారి విన్నపము

రేపు నాలుగు డివిజనులు సాహుకారుపేట, ముత్యాల పేట, మైలాపూరు, ట్రివెన్యను దేవనులందు ఎన్నికలు జరుగు దినము. సాహుకారుపేటలో జస్తిగుపక్షపు అభ్యర్థి విరమించు టచే కాంగ్రెసు అభ్యర్థికి ఓట్లీలేకుండ విజయము గాంచును. ఇతర మూడు డివిజనుల ఓట్లల్ల ఎట్టి సంకోచము లేకుండ కాంగ్రెసు అభ్యర్థులకే ఓట్లీయవలెనని నేనుమనఃస్ఫూర్తిగ వేడు కొనుచున్నాను. చాలవరకు ప్రచారము జేయుటచే నగరవిష యములగుర్చియు, రాజకీయ విషయములగుర్చియు ఆడివిజ నులలో ప్రజలకు జ్ఞానాభివృద్ధి కలుగజేయుటచేను. మనదేశీ యులు రాజకీయవిధి నిర్వర్తించుటందు బాగుగ సంస్థాపనలు గావించుటయందు సమర్థులని, కాంగ్రెసువారు జరిపిన ప్రచార మువలన దెలిసియే యుండును. కాంగ్రెసు సంస్థ ఉన్నతాశయ ములు గలదనియు, అవి నెరవేర్చుటకై మంచి కట్టుబాటులతో ప ని జే యు ట కు ద్వే శింప బ డి న ద ను పూర్ణవిశ్వాసముతో కాంగ్రెసు అభ్యర్థులకే ఓట్లీయుమని ము త్యాలపేట మైలాపూరు ట్రివెన్య దేవనులందలి ప్రతిఓటరునకు నేవిన్నవించుకొనుచున్నాడను. మదరాసుపౌరులు ఎట్టి అను మానములేక మనఃస్ఫూర్తిగా ఓటు జేయవలెననియు కాంగ్రెసు వారి వాంఛ దేశమునకు కావలసిన దదియె. పురసౌఖ్యభివృద్ధి కై మీఓటునీయుడు. శ్రీజాతీయభేదములు పాటింపక జాతీయై కత్తును నిజముగ ప్రజాపాలనకొరకు మీఓటునీయుడు. దేశాభి మానము గలిగి స్వరాజ్యమును సాధించు నిమిత్తము మీఓటు నీయుడు. దాక్షిణ్య ముంచుట కనికరము జూపుట మున్నగు మోహముల విడిచిపెట్టవలెను. దేశమనందు విశ్వాస ము గలిగి భేర్యము త్యాగము న్యాయము సత్యము ప్రేమ ము న్నగు సద్గుణములకు మీవోటు నిచ్చి ప్రజాతీవమునందలి మా లిన్యమును తొలగింపుడు.

బొంబాయి ఉప్పుతేరు కప్పటకు స్క్రీము

శాసనసభయందు దొరతనముయొక్క సమాధానము

పునహా, ఆగస్టు 8:— ఉప్పుతేరు బొంబాయి (బాకుదేశ) కప్పీ పనుపర్చుటకు యేర్పాటుచేయబడిన స్క్రీమునుగురించి ప్రశ్న పరంపరలు శాసనసభయందు వేయబడెను. 586 ఎకరములు కప్పబడెననియు, ఇంతవరకును రూ 1540,000 లు వ్యయమయ్యె ననియు, ఇంకను 1145 ఎకరములు కప్పవలసి యున్నదనియు, తూర్పుకొలాలాయందు కప్పవలసిన 132 ఎకరములు ప్రస్తుతము ఆపుచేయ బడెననియు గవర్న మెంటు తరపున దెలుపబడెను. (అ. ప్రె.)

ఒక స్త్రీ కనబడక పోవుట రాజుపాలెం వేంకటప్పయ్యగారి భార్య అమ్మాయమ్మ గారు

ఈమె గుంటూరుజిల్లా బాపట్లతాలూకా నందిపాడుపా స్టు యినగల్లు గ్రామమున నివసించుచున్న రాజుపాలెం వేంకట ప్పయ్యగారి భార్య. వయసు 60 ఏండ్లు. ఎర్రనిచాయ. తలవెం ద్రుకలు సాటిగా ఉంగరాలు తిరికియుండును. మనిషి సాటిగా నుండును. మోకాలుక్రిందయెముకమీద మేహాసాదయున్నది. నల్ల చుక్కలు లేక తెల్లచుక్కలుగల ఎర్రచీరను కట్టుకొనియుండు ను. చెవుడుకలదు. మనస్విమితము లేదు. ఏదో విచారముగలదా నివలె నుండును. నెల దినములనుండి యీమోహాద తెలియలేదు. జాడ తెల్లినవారికి నుంచుబహుమాన మియ్యబడునని గుంటూరు నుండి డామరాజు పుండరీకాశుడు గారు నేడు రంధిగార్ల నంపిరి.

పానిపట్టులో మ తకలహములు

ఒకపిల్ల నాడు చనిపోయెను ఇహిసల హిందువులకును మహమ్మదీయులకును జరిగిన కొట్లాటలో దెబ్బలు తగిలిన హిందూ బాలు డొకడు నేడు చనిపోయెను. హిందువులు దుకాణముల నింకను తెరకలేదు. మొహర్రోజున గాయములు తగిలినవారు చరికొందరు గూడ కనబడిరి. నగరము శాంతిగా నున్నది. (అ. ప్రె. స్పెషలు)

కీర్తిశేషులగు

సురేంద్రనాథ

బెనర్జీగారు

"Surrender Not" అను నామాంతరముగల సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు నిన్నటి

దినము మధ్యాహ్నము దివికేగిరి. బెనర్జీగారి వ్యాధి సంగతి తెలిసిన కొంతసేపటికే మరణవార్త గూడ వ్రతించెను. వయోవృద్ధులై డెబ్బది ఏడవ ఏట చని పోయినను, బెనర్జీగారి మరణమునకు చింతించని వారుండరు. తా మింకను వదినంతవరములు జీవించెదమని, బెనర్జీగారు బలుకుచుండిరి. కాని మృత్యువు అడ్డుపడి, వారి యాశల నడుగంటజేసెను. వంగదేశమునందు, కొలది వ్యవధిలో రెండు సింహము లదృశ్యమయ్యెను. దేశబంధు దాసుగారి మరణమునకు, వంగ దేశ మే గాక హిందూదేశమంతయు వగచుచుండగ, మరల నొక ప్రఖ్యాత పురుషుడు దివంగతుడగు, దేశదౌర్భాగ్యముని ఎంచవచ్చును. దాసు స్మారకనిధిని నెల కొలుకుటకు సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు పూనుకొని నపుడు, తా మింత త్వరలో దాసుగారిని కలసి కొందుమని ఊహించియుండరు. గాంధీమహాత్ముడు ఇరువురు సుప్రసిద్ధనాయకులు విగతజీవులైనందుల కెంతవగచునో యూహించవచ్చును. సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిని "బారకు పురపు ఋషి" యని మహాత్ముడు పిలిచెను. అట్టి ఋషితో ప్రస్తావించి ఎంత కాలమో గాలేదు.

బెనర్జీగారి రాజకీయాభిప్రాయములతో నేకీ భవించినను ఏకీభవించుకొన్నను, మరణాంతము వరకు వారు దేశసేవయందు నిమగ్నులై యుండి, కర్మక్షేత్రమున అసువుల బాసినది యంగీకరింపక తప్పదు. దేశాభిమానవహ్ని వారియందు తుది వరకు ప్రజ్వలించుచునే యుండెను. ఏబది సంవత్సరముల పైకాలము మాతృనేనజేసిన యోధుని, ఏ భారతీయుడు మరువగలడు? సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు, నూతనయుగమున కనుగుణ్యముగ మార్పు జెందకపోయినను, దేశ స్వాతంత్ర్యమునకై చుదివరకు పరితపించుచుండిరి. సక్రమాందోళనము వల్లను, బ్రిటీషు న్యాయదృష్టివల్లను, సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారికి ప్రబల విశ్వాసమున్నను, వారి విశ్వాసముగూడ రాను రాను చలింపజొచ్చెను. బర్మోహెడ్డు ప్రభువు ప్రసంగము బెనర్జీగారిని సయితము సంతృప్తిపరుపదయ్యెను. ఇండియన్ అసోసియేషన్ ద్వారా, వారు తమ యనమ్మతిని దెలిపిరి. మితవాదులను సయితము సంతృప్తిపరుప జాలక, అన్ని పక్షములవారి యందును నిరాశను

గలుగజేసిందులకు అధికారవర్గమువారే బాధ్యత వహించవలెను. ప్రాచీన మితవాద నాయకులలో, బెనర్జీగారే కడపటివారని ఎంచవచ్చును.

శాస్త్రీ, చింతామణి, సప్రూ మున్నగువారు బెనర్జీగారి కన్నను కొంతముందుకు వచ్చినవారే. నప్రూగారి సిఫార్సుల సంగీకరింపలేని ఇండియా మంత్రి, హిందూదేశమునం దేశక్షము వారిని, తృప్తిపరుప గలుగును? రాబోయే మితవాద సమావేశమునకు బెనర్జీగారి రథ్యక్షులుగ నుండుట కంగీకరించిరి. అప్పుడు వారి యభిప్రాయములు వ్యక్తముగ వెలువడజేసే. కాని దేశ మట్టి నోము నోచి కొనలేదు. సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారికి ప్రాతపక్షములయం దెంత నమ్మకమున్నను, అధికారుల కెన్నడును వంగి సలాములు చేసి యెరుగరు. సమయము వచ్చినపుడు వారిచర్యలను తీవ్రముగ ఖండించి, తమ స్వాతంత్ర్యమును నిలువజేటికొనిరి. సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి టీవల రచించిన జీవితచరిత్రమునందు, బారిసాల్ నగరమున జరిగిన సందర్భముల నెటుల వర్ణించిరో జూచిన, వెనుకటి వేడి ఏమాత్రము చల్లారలేదని విదితమగును. భారతరాజకీయ చారిత్రమునందు, బారిసాల్ సందర్భము లెన్నటికిని నిలిచియుండును. అయ్యది మరుపుకు రాజాలవు. బెంగాలులో పిమ్మట జరిగిన రాజకీయ పరిణామమునకు బారిసాల్ సంఘటనము పునాదియయ్యెనని, బెనర్జీగారు తెలిపిన సంగతియం దతిశయోక్తి గనుపించదు.

ఆదినములలో కర్ణాటకప్రభువు రాజప్రతినిధి. పుల్లరుగారు బెంగాలులెప్పి నెంటుగవర్నరు. ఉభయులకును సరిపోయెను. పుల్లరుగారికి బలప్రయోగమునం దున్న నమ్మకము సువిదితము. వారికి ప్రజాశయము లనిన ఏమాత్రము గిట్టవు. మహమ్మదీయులను, తమ ప్రియభార్యయని వారు చాటిరి. హిందువులను మహమ్మదీయులను వేరుజేసి, వంగదేశ విభజనము నెటులయినను నిలిపియుంచి, పొగరుబట్టి యున్న తూర్పుబంగాళపు మదమదంప బద్ధకంకణులై యున్న పుల్లరు ప్రభుత్వమువారు, బారిసాలు కాన్ఫరెన్సు జూచి ఎటుల సహించగలుగుదురు? బారిసాలునం దూరేగింపుల జరుపగూడదని శాసించిరి. బెనర్జీగారు ఊత్తరువు నతిక్రమించి రనుసేరము మోపగ, మేజిస్ట్రేట్లుగారు విచారించి వారిపై జరిమానాశిక్ష విధించిరి. అందుమీద వంగదేశమునందు గొప్ప కలవర మేర్పడెను. సక్రమాందోళనయందు విశ్వాసము దాదాపుగ నంతరించెను. బెనర్జీగారు వంగదేశవిభజనపు రద్దునిమిత్తము తీవ్రముగ పోరాడిరి. తమ కత్యంతప్రియు లగు మార్లే ప్రభువుగారి సంకుచితదృక్పథము బెనర్జీగారి కాశ్చర్యము గలుగజేసెను. ఆంగ్ల లిబరలు సిద్ధాంతము లేమూల దాగెనని వారు తలపోయ జొచ్చిరి.

కాని, ఎంత తీవ్రముగ నాందోళనము జరిపినను, సక్రమాందోళనపు సరిహద్దును వారు దాటరయిరి. ఎప్పటికయినను ఇంగ్లండు దయ దలచునని వారికి నమ్మకము గలదు. జాతీయవాదుల ఆందోళనకు ఫలముగ సంస్కరణములు చేకూరినయెడల, సక్రమాందోళనమున కిది ఫలమనియు, మితవాదుల దృక్పథమే తుదకు సఫలమయ్యెననియు, వీరు పొంగుచుండిరి. వీరి బేలతన మాశ్చర్యము గలిగించుచున్నను, వీరి విశ్వాసము మాత్రము దృఢమయినదని యెంచక తీరదు. ఇంధుకొక విదర్శనము

జూపవచ్చును. వంగదేశ విభజన మింకను రద్దు గాలేదు. బెంగాలీల దుఃఖమింకను మాసిపోలేదు. ఇంతలో మింటో మార్లే సంస్కరణములు బయల్పడెను. అయ్యది నిస్సారములని జాతీయవాదులు బలికిరి. కాని మితవాదు లన్యథా తలంచిరి. 1908 సంవత్సరమున చెన్నపురిలో మితవాద కాంగ్రెసు సభ గూడెను. అంతకు పూర్వపు సంవత్సరము నందు సూరతులో కాంగ్రెసు సభ భగ్నమయ్యెను. పిమ్మట జాతీయవాదులను మితవాదులు కాంగ్రెసు సభనుండి వెడలగొట్టిరి. సూరతుసభలో నెటు నుండి వచ్చెనో గాని, సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిపై సాదరక్షుబడెను. బెనర్జీగారి సంగతిని చివరిపరకు మరువలేదు.

మద్రాసు కాంగ్రెసుసభయందు అతివాదుల సంస్కరణము లేకుండెను. మితవాద నాయకులు సంస్కరణములను బట్టువలె పొగడజొచ్చిరి. వంగదేశ దుస్థితినిగూడ మరచి, బెనర్జీగారు సంస్కరణములను, తత్కర్తలగు మార్లేగారిని అమితముగ భూషించి, అరచేత వైకుంఠములభించెనని చాటిరి. వారి ప్రసంగము మిగుల గంభీరముగనుండెను. వక్రత్వ లక్షణములన్నియు దానియందు గనుపించెను. అతివాదుల ఓటమిని, మితవాదుల విజయమును బెనర్జీగారు చాటిరి. కాని హృదయము లందు జాతీయభావ ప్రేరితులయిన యువకుల కది విశ్వాసము పుట్టింపదయ్యెను. పండిత మదన మోహన మాలవ్యాగారు సయితము, భిన్నాభిప్రాయమును సూచించిరి. బెనర్జీగారివలె యుత్సాహము జూజాలకపోయిరి. కాని తాత్కాలికోత్సాహములో మితవాద ప్రముఖులకు సంస్కరణములలోపములు గనుపించలేదు. అనుభవమువలన మాత్రము నిజము తెలిసినట్లెప్పుడు. పందొమ్మిదిమంది శాసనసభ్యులు తయారుజేసిన విజ్ఞాపనయందు, సంస్కరణములు నిరర్థకములని స్పష్టపరుపబడెను. మితవాదులే వానిని పూర్తిగ ఖండించిరి.

పిమ్మట మాంటుఫర్డు సంస్కరణములు ప్రకటింపబడినపుడుగూడ, బెనర్జీగారు లులనే ప్రబల విశ్వాసము గనుపరచిరి. బాంబాయిలో స్పెషలు కాంగ్రెసుసభ జరిగినపుడు, బెనర్జీగారు హాజరగుటకు నిరాకరించిరి. సంస్కరణములు నిరాకరింపబడునను భయము వారి నావహించెను. సంస్కరణము లాశాభంగకరములని తీర్మానించుట సయితము వారి కుపద్రవకరముగ దోచెను. కాంగ్రెసును విస్మరింపవలయునా, సంస్కరణములను విస్మరింపవలయునా? ఈప్రశ్న వారి మనము సధికముగ బాధించెను. కాంగ్రెసును విస్మరించి సంస్కరణములను చేపట్టవలయునని, బెనర్జీగారికి దోచెను. తమ నిశ్చయమును బెనర్జీగారు యిరీతిని వ్యక్తపరచిరి.

"కాంగ్రెసు స్పెషలు సమావేశమునకు, కాంగ్రెసును నిర్మించి, కాంగ్రెసు కొరకు బాధపడిన వారనేకులు హాజరుగాక పోయిరి. అట్టి వారిలో నేనొకడను. నాకు గలిగిన వియోగ బాధ అపరిమితము. 1889 సంవత్సరము నుండి నేటివరకు నేను ప్రతిసభకును హాజరయితిని. నా సుఖమును, ధనలాభమును కాంగ్రెసు నిమిత్తము కోల్పోయి యుంటిని. నారక్తముతో, కాంగ్రెసు సంస్థను బలపరచితిని. నాజీవితపు కృషిని, కాంగ్రెసు సంస్థ వ్యక్త

క్రొధననామ సంవత్సరం శ్రావణమాస బహుళ తృతీయ ౩, శుక్రవారము

మూ థ వ ం చ న ము

[పంగనామముల రామచంద్రరావుగారు]
 గీ. హృదయరోదోంతరమున బెంబొదవుచున్న
 జీవకరుణామృతము వికర్షించు బడుగు
 చీకటిం దాటఁ గాంతిపీచికలఁ గొలిపి
 నన్ను దరిఁ జేర్చె దివ్య మన్ననలపేర్కొని
 ఉ. వచ్చినవాడఁ గాని నిరవద్య యథోచిత జీవ
 సంబునక, బాచ్చము లేనివాడ వెటు పుట్టెను
 దుర్విధి కిట్టి బుద్ధి? పై, పెచ్చు వినిర్మలద్యుతుల
 వెల్లువలోఁ దలమున్నఁగొన్న నక, మచ్చరి
 కించి నీడ మసి మాటఁ గరంబు దుర్మగ్రహం
 బునకా||
 గీ. కర్మపాక నిరంకుశత్వాలేంద్రు
 చేతిబలగంపుఁజెద యీ చెనఁటిముసలి
 నిన్నుఁగొనిపోవ వచ్చి కీ డెన్నె నాకుఁ
 బ్రభువుకడగన్నె నట్టిల్లు భటునిసిరికి||
 మ. మనకు మృత్యువు వెంటనంటి నడచుక
 మాంద్యంబుతో ముందు, కా! రణముం గూర్చి
 పయంబడున్ వెనుక; దుర్గాహ్వంబు లే మృది
 శా! ద్రునిహాథోత్తముఁ డౌ మనుష్యునికెనిచ
 స్వల్పజన్మాప్తి వే! మని మూఢత్వము నీకుఁ
 గట్టుదును నాత్మాజ్ఞాన మూరించుచున్||
 మ. అల పాశ్చాత్యవిలాస నాగరకతక వ్యామోహ
 ముం గొన్న మా! నలె దీపాగ్నిశిఖాకలాప
 పతనవ్యాసక్తి నీకేల మ! ముల నాదర్శము
 గాఁగఁ గైకొనకు మా బుద్ధుల్ పరాధీనముల్!
 శలభాగ్రేసర! పొమ్ము వేఱెడకు నాశాపాశ
 ముం ద్రెంపుచున్.
 మ. అమితోత్కృష్టకళానిధానమగు నాంగ్లాభ్యాస
 మున్ దేశమా, తృప్తిసామ్యంతో గ్రహింప
 వలె నం చీ కావదీపంబు మా, కమలోద్బోధ
 మొనర్చుచున్న దిదియే కాకుండ గా జింత
 యో, లము గాకుండిన నీయవస్థ నికఁ దెల్పం
 జాల— రూపాటవే?||
 నీ. దీపావధానవిధేయాత్మ నొక్కింత
 నడలించి మరలుమా సత్వరమున!
 నలవోక డాపట నత్తాడుచున్నది
 కాముకిగతి ముస లీ మతంగి!
 తినవచ్చినాపు —నిన్ దినవచ్చె నీపాపి
 ప్రకృతిలీలలు మనోబాధకములు!
 బ్రతుక్కుపైఁ గల్గు విసంభంబు డిగజార్చు
 సృష్టికర్తకు సమస్కృతు లొనర్చు!
 హరిహరీ! వచ్చుచున్నది హంతకి యటు
 అంద దుత్తంగమార్గ దీపావరణము
 ఘోరదృశ్యంబుఁ జూడని భారతీయ
 జాతివాడను బోయెద శలభరాజు||

శ్రీ నారసింహస్థకము

[విద్వాన్ దేవరకొండ రామబోగిశాస్త్రిగారు]
 శా. శ్రీరంజిల్లెడు మోముతోడను మహాశృంగార
 హాసంబుతోఁ, గారుణ్యామృత సత్కటాక్ష
 ములతోఁ * గల్యాణరూపంబుతోఁ, భారా
 వారతటస్థైలమున దే * వాగారమందుండి,
 యో, శ్రీరామామణివల్లభా! తనరవే * శ్రీ
 నారసింహప్రభూ.
 శా. దేవా నీవలనక సమస్తజగముల్ * దీప్తంబులై
 పుట్టెడిక, నీవే వానినిబోతు వెల్లులయమున్ *
 నీ వల్లనే గల్గెడిక, భావతీతగుణ ప్రధాన!
 యమిత * ప్రావీణ్య! నిక భక్తితో, నేవింపంగ
 ననుగ్రహింపగదవే * శ్రీ నారసింహప్రభూ. ౧
 మ. అరయక దేవ! త్వదీయ దివ్యమహిమంబుత్యం
 తచిత్రంబు, ధీ! పరుతా మానివరేణ్యు లేమన
 ములక * భావింపఁగాలేరు, భా! స్వరకారుణ్య!
 ననుం ద్వదీయపదసంభ్రాంతిలోఁ జేర్చి, సు!
 సిరసాఖ్యాదు లొసంగి ప్రోవగదవే * శ్రీనార
 సింహప్రభూ. ౨
 మ. నరు లేయేగతి నిన్నుఁ గోరుచు మహాశానందం
 బుతోఁ గొల్తురో, ధరణి న్నారకీక దాదృశంబు
 ఫలసంధానంబుఁ గావించెదో, వరదా! సార్థక
 నామధేయ! కరుణా * పారీణ! మద్వాంఛల్క,
 సిర మొప్పక సఫలంబు చేయగదవే * శ్రీ
 నార సింహప్రభూ. ౩
 మ. గురుకష్టంబుల కోర్చి నిచ్చలు నినుం * గుర్తించి
 సద్భక్తి నీ, చరణాబంబులె నమ్మి “విశ్వము భవ
 త్యాత్మాత్మరార్హంబు” నా, వరవిజ్ఞానము
 గల్గు భక్తవరునిక * బ్రహ్మదు రక్షింపవే, స్థిత
 ద్భక్తి నొసంగి ప్రోవగదవే * శ్రీ నారసింహ
 ప్రభూ. ౪
 మ. తనరక భారుణి దుష్టశిక్షణముచేతక శిష్ట
 లోకంబుఁ బా, లనముక జేయఁగ నెల్లవేళ
 శుభలీ * లా నీవు జన్మింతువా, ఘనవశాసీమము
 పూని, నాదు మనముక గాసించు దుష్టానిక,
 జెనకం జేసి మనంబుఁ గావగదవే * శ్రీనారసిం
 హప్రభూ. ౫
 మ. విమలంబైన త్వదీయకీర్తి వినుచుక * బ్రీతిక
 మహాభక్తితో, సముపాసించగ నెంచినాడమది
 నీ * సద్భక్తవర్గంబునక, మమతక బ్రోచెదో
 లేదో? నన్నును మహాత్మా నీదే భారం
 బగుక, స్థిమితంబౌ మన మిచ్చి ప్రోవ గదవే *
 శ్రీనారసింహ ప్రభూ. ౬
 మ. నిన్నుం జూచి ముదంబు నొందు కనులుక * నీ
 దివ్యవర్ణంబులక, నెన్నం జాలెడు జిహ్వలుక
 బుడమిలో * నీ నేవ చేయంగనే, సన్నాహం
 బును జూపు చేతులు ప్రశంసార్హంబు లొఁ
 గావునక, జెన్నారంగ ననుగ్రహింప గదవే *
 శ్రీనారసింహప్రభూ. ౭

పసిపిల్లా!

[బులుసు వేంకటరమణయ్యగారు]
 అరుణకిరణుండు పడమట * నస్తమింప
 సన్నగాలి చలించునా * సంజవేళ
 వాయునేవన కాతుకవతిని జేయ
 నిన్ను బ్రేముడిమిఱంగ * నత్తుకొనుచు
 “పట్టినిదురింపు”మనుచు జోకొట్టుచుండఁ
 దూరుపుదిశనుబాడముచందరుని జూచి
 “దాయి దా”యంచు హర్షము * దపులుకొనఁగ
 చేతులారంగఁ బిలుచుచుఁ * జెలుపు మీఱ
 నాటలాడెడు నిన్ జూచి * హర్ష మందు
 నన్ను మఱచితివమ్మ; ఓ! కన్నతల్లి!
 * * *
 అమ్మ పాలను బోసెడి * యవనరమున
 నీవు తీరంబుగ్రోలక * యెప్పుచుండ
 “తల్లి! ఏడ్వకు పాలను * ద్రావు”మనుచు
 బుజ్జగించినయెడ మల్లెపూవుఁబోలె
 నొక్కచిటునవ్వు నవ్వి వేఱొక్కతడవ,
 కాలుచేతుల నాడించి * కడుముదంబు
 నొందునిన్ జూచి హర్షము * నొందుచుండు
 నన్ను మఱచితివమ్మ; ఓ! కన్నతల్లి!
 * * *
 అమ్మ చేసెడిపనులకు నడ్డువచ్చి
 యెత్తుకొనుమనుభావంబు * నెఱుకపఱచి
 నయనసంభవబాష్పముల్ * నాట్యమాడ
 చేలచెఱుగును బట్టక * చిందులాడ
 “బిడ్డ! ర”మ్మని చేఱాచి * పిలిచి యాడు
 కొనెడివస్తువులన్ దెచ్చి * కొన్ని యాయ
 సంతసించెనిన్ జూచి * సంతసించు
 నన్ను మఱచితివమ్మ; ఓ! కన్నతల్లి!
 * * *
 “కొక్కారోకో” యటంచును * గోడి గూయ
 కన్నులను నుల్కుకొనుచును * గలయఁజూచి
 ఎవ్వరును బజ్జ లేరని * యెప్పుచుండ
 “తల్లి! నే నుంటి భీతిని * దలఁపకమ్మ”
 అనుచు నెత్తుకొనంగ న * న్నతిదృఢంబు
 కౌగిలించుచు మూసిన * కన్ను లట్టె
 యుండఁ జిటునవ్వు నవ్వి న * న్నుత్సహింపఁ
 జేయునిక జూచి సౌఖ్యముఁ * జెందుచుండు
 నన్ను మఱచితివమ్మ; ఓ! కన్నతల్లి!

క్రొధన సంచికలోని మహాత్మని రూపము

ఉన్నతఫలవట్టిక సమున్నతవత్సము శుద్ధవీను లా
 సన్నవిచారవీక్షణలు జాల్మోసుకన్నులు, ఖాది
 వన్నసుమధ్యముక బాడవుసాటివి వ్రేళ్లు, ముడుంగు
 కాళ్లతో
 నున్న మహాత్మగాంధీ కరుణోదధి దర్శన మిచ్చు
 ముందటకా||

నన్నయకు బూర్వముపద్యములు

కలవా?

[కాశీభట్ట బ్రహ్మయ్యశాస్త్రిగారు]

(గత సారస్వతానుబంధము తరువాయి.)

యుద్ధములు డెవరు?

ఈ శాసనమునందు శాసనకర్త యుద్ధములు డెవరు యుద్ధములు, మల్లడు ననుపేరు గలవా డెవరు, నాతనితాత పేరు మల్లపరాజునియు, జెప్పబడినట్లు లక్ష్మణరావుగారే యంగీకరించిరి. రాజనరేంద్రునకు బూర్వమునం దున్నయుద్ధములునితాత యుద్ధములుగాని మల్లపరాజు కాడు. కావున మల్లపరాజు మనుచుడను నీయుద్ధములు మఱియొకడు కావలయును. శ్రీరామయ్యపంతులవా రీయుద్ధములుని బూర్వపువాని జేయుటకు మొదటి యుద్ధములను మల్లపరాజు పేరున్న దేమో యని సాహసించి యూహించుటకు మొగలుపెట్టిరి. మన కపోలనులనుండి నూతనముగా బయలుపడెదలదీయు నిరాధారపు టూహలనుబట్టి యాసిద్ధాంతము చేయుట? యని నేను శంకింప, లక్ష్మణరావుగారు మొదటియుద్ధములను మల్లపరాజు పేరున్నదని శాసనప్రమాణము జూపగోరి స్వరచనవ్యాఖ్యాతములతోగూడిన వింతవాక్యముల వ్రాసిరి. నావ్రాసినవ్రాతల నిరసించుటకై లక్ష్మణరావుగారు రీక్రిందిసిద్ధాంతమును గావించిరి. "యుద్ధములుడనిన మల్లడనుటకు వేఱు ప్రమాణముకన్గలేదు. కాని మల్లడిని యున్నయెడల వానికి యుద్ధములడని పేరుండే ననుటకు వేఱుప్రమాణము కావలెను. (చూ. 1922-23 సంవత్సరాది సంఘిక.)

ఈసిద్ధాంతముబట్టి శాసనకర్త యరు యుద్ధములునితాత యుద్ధములు డెవరు ననుపడుటలేదు. ఏమన, శాసనమునందీతడు మల్లపరాజుని తెల్పబడెను. కాని యుద్ధములుడని తెల్పబడలేదు. "మల్లపరాజు" అను శబ్దమునది 'రాజు' అనినది త్రితయత్వము బోధించుకర్తవ్యమనియు, 'అప' యనునది లింగమును సూచించునది యనియు, మూలనామము 'మల్ల' యనునది యనియు లక్ష్మణరావుగారు వ్రాసిరి. వాచమునిమిత్ర మల్లంగీకరించినను నీతకు మల్లడనుచున్నాడు గాని యుద్ధముల డనుటలేదు. యుద్ధములుని మల్లడనుటకు వేఱుప్రమాణ ముకన్గలేదు కాని మల్లడనియున్నయెడల వానికి యుద్ధములుడనిపద జేరుండెననుటకు వేఱుప్రమాణ ముండవలెనని కదా లక్ష్మణరావుగారు సిద్ధాంతీకరించిరి?

ఆ ప్రమాణమేమిది? దానిని మీరు చూపలేక మనుమని పేరుబట్టి తాతపేరు సూచించుకొనెదమనుచున్నారు. సాధారణముగ దాతనామమే మనుమనికిడబడును కాని కొన్నితావుల ఛేదించుకొని పోవుచుండును. అప్యయ్యయనవాని కొకమమడు గలిగిననా శిశువునకు జనకుడు తెల్చి పేరును నప్యయ్యనా మముజెట్టబోవుచుండగా నింతలో వెంకటేశ్వరుడు పూని నాపేరు పెట్టు మనుటయు నా పేరువుచే నుభయనామములుగలవివచ్చుటకు వేంకటప్పయ్యయన నామమునుట వాడుక యైయున్నది. కావునదాతపేర వప్యయ్యయన మనుమనిపేరు వేంకటప్పయ్యయన నైయుండుచోట్ల మనుమనినామముబట్టి తాతనామ మూహించుటకు నలనుపడదు. పూర్వచాళుక్యులలో విజయాదిత్యులు పలువురు కలరు. అందులో నొక్కడు గణక విజయాదిత్యుడు ఈ గణక విజయాదిత్యుని నామములనుబట్టి యాతనితాత యగు విజయాదిత్యుడు గూడ గణక విజయాదిత్యుడు కావచ్చునా? మఱియు నీ పూర్వచాళుక్యులలో కలివిష్ణువర్ధనుడు కలడు. ఈతనిపేరునుబట్టి యాతని పూర్వులగు విష్ణువర్ధనులకు గలితేజము దగిలెనవచ్చునా? కూడదు. కావున మనుమడును యుద్ధములునినామముబట్టి తాత యగు మల్లపరాజునకును యుద్ధములనామము కలదని యూహించుట మహా సాహసము. అది యటులుండ వాదమునిమిత్రము, శాసనకర్త తాతకు యుద్ధములుడను ఘనమైనపేరుకూడ కలదనదు. అయినను శాసనలేఖకుడు శాసనకర్తతాత పేరు తెల్పుటలో ఘనతను సూచించు యుద్ధములపరాజు నామమును వాడక తల్లోపమును సూచించు మల్లపరాజునామ మేలవాడును? మల్లపరాజుశబ్దము హైన్యమును సూచించుననియు ఘనతను సూచించునది కాదనియు లక్ష్మణరావుగారే యిట్లు వ్రాసిరి. "బ్రహ్మయ్యగారి మల్లడు తనకు యుద్ధములడను ఘనతను సూచించు పేరున్నయెడల శాసనాదు లిచ్చు నప్పుడు తనపేరు బిరుదములతో యుద్ధములుడని చెప్పకొనక

మల్లపరాజును సాధారణ నామమును గడ్యలోగూడ జెప్పుకొనునా? (చూ. 1922-23 సంవత్సరాది సంఘిక.)

ద్వితీయ యుద్ధములుడను తన తెల్చిపేరు గూడ తెల్లక తాతపేరు తెల్చియున్నాడుగదా? కావున దాత గొప్పవాడు కావలయును. అట్టి గొప్పవాడైన తాతపేరు జెప్పనపుడాతనికి ఘనతను సూచించు యుద్ధములనామమే యున్నయెడల నా పేరునే వాడునుగాని మూతనను సూచించు మల్లపరాజునామము నేల వాడును? తనతాత నభివేదించుటకై శాసనములో నాతని పేరె తెనా? శాసనములో మల్లపరాజును సాధారణ నామమును వాడుటకుగల కారణము ఘనమైనయొక్క యాతంకమును మిషను గల్పించుకొని లక్ష్మణరావుగారు గడ్యములో గూడ సూచనా? యని వ్రాసిరి. అనగా వదమనందున్న విశాఖరపు శాసనములో నుండరాదనియు బద్ధములో నున్న యుద్ధముల శాసనములో నుండవచ్చుననియు సూచించిరి. గణముల బాధచే బద్ధములో మార్చవచ్చునని వారి యూహ. ఇది యుచితముకాదు. యుద్ధముల శాసనకర్తయొక్క తాతకు యుద్ధములనామమే యున్నయెడల దానిని మల్లపరాజును చొట సరిగా నతుకవచ్చును. యుద్ధముల శబ్దము మధ్యాక్రరలో నిమగ్నమగుచుండునదిగాదు. విశేషించి తమతాత మల్లపరాజు వేరడుతాను గట్టించె ననుపాదములో మల్లపరాజును పదమును దీసివేసి యుద్ధ మల్లం డను పదము వేసిన లక్షణము చెడదు. "తమ తాత యుద్ధములుడు వేరడు తాను గట్టించె" ననవచ్చును. ఈరీతిగా ఘనతను తెల్పు వ్రాతను వ్రాయక సాధారణ మల్లపరాజునామము కవి వాడె ననుట లక్ష్మణరావుగారివ్రాత కే విరుద్ధము కాన శాసనకర్తయగు యుద్ధములునితాత మల్లపరాజు కాని యుద్ధములుడు కాడు. లక్ష్మణరావుగారు పూర్వచాళుక్యవంశమున జన్మించిన జిన్నవంశమునియు రెండు శాఖలుగా విభజించిరి. పెద్దవంశములో యుద్ధములడి శబ్దములు లేవు. చిన్నవంశములోగలవని లక్ష్మణరావుగారు వ్రాయుచున్నారు. ఈవంశములో ద్వితీయయుద్ధములను మల్లపరాజును పేరుకలదని లక్ష్మణరావుగారు వ్రాసిరి. శాసనకర్త చళుక్యుడే యైనయెడల నీమల్లపరాజు మనుమడు వాని మనుమడు ఈ శాసనమును వేయించియుండవచ్చును. ప్రభుయ్యుద్ధముల ద్వితీయయుద్ధముల రీ శాసనమును వేయించి రనుట కవకాశ మెంతమాత్రమునులేదు. ఇందలిమధ్యాక్రరలను నన్నయమధ్యాక్రరలంజూచి వ్రాసినవనుటయే యుచితముగా గాన్పించుచున్నది. తాతికి మూడుపెడలు పట్టి నాల్గవపెడకు దిగినను శాసనము పూర్తికాలేదు. విశేషభాగ మలిఖితమై మిగిలియున్నదని లక్ష్మణరావుగారు వ్రాసిరి. శ్రీనారాయణరావు గారిశాసనములో మొదటియుద్ధములుడు గుడినిగట్టించుటనుగూర్చియు రెండవయుద్ధములుడు దానికి మొగమాడుచుగట్టించుటనుగూర్చియు ముచ్చటించబడియున్నదనిగదా చెప్పుచున్నాడు? మిగిలినభాగములో దరువాతిరాజులను గూర్చి ముచ్చటించబడియున్నదేమో? అట్లున్నయెడల నీయతి నారాయణరావు గారను కొనినంతకంటె సవిన శాసన మగును. ఇంతయే! ఈ శాసనము రాజనరేంద్రునికంటె బూర్వము వ్రాయబడినదనుటకు, శాసనమువ్రాయబడిన క్రమము బట్టిచూచినను బిరుదములను బట్టిచూచినను రాజనామములం బట్టి చూచినను వారిమతములనుబట్టి చూచినను నవకాశమంతయును గాన్పించుటలేదు. శాసనము రెండుపెడల నిండి మూడవపెడలో గొంతవంతు జని యచ్చట నీశ్వరభట్టసోమయాజిశాసన ముద్దరాగా నచ్చటనుండి నాల్గవపెడకు మఱిపోవుటచే నీశ్వరభట్టసోమయాజిశాసనముకంటె నీయది నవీనమని తేలుచున్నది. కావున నిది నన్నయభట్టారకునికంటె బూర్వపు శాసనము కాదు.

ఈశ్వరభట్టశాసనమునందుగల లిపికంటె నీయుద్ధముల శాసనమునందుగలలిపి ప్రాచీనమైనదిగా గాన్పించుచున్నదే! ఇక నీశ్వరభట్టశాసనముకంటె నిది నవీనమయినదను తెల్లని ప్రతిపక్షము శంకించుచున్నారు. ఈశ్వరభట్టసోమయాజి శాసనము నందు గ్రోత్తకత్తును యుద్ధముల శాసనమునందు బ్రాతకత్తును నున్నమాట నిజము. అట్లయినచో గ్రోత్తకత్తుననున్న శాసనముకంటె బ్రాతకత్తుననున్న శాసనము నవీనమగుటెట్లందురేని నీ రెండుశాసనములును లిఖింప బడిన కాలము లిపుల విషయమున సంధికాలముగలచే నయ్యది సంభవమే. ప్రాతకత్తు మాటి గ్రోత్తకత్తు వాడుకలోనికి వచ్చుట యొక్కసారి యెన్నడును సంభవింపనేరదు. మొదటిది పూర్తిగ బోయి రెండవది యే నిలుచుటకు మధ్య సంధికాలముండును. ఈసంధికాలములో లేఖకులు స్వేచ్ఛగ రెండు లిపులను వాడుచుండురు. కొందఱు

గ్రోత్తకత్తునం దభిరుచి కలిగి దానిని వాడుచుండ మఱి కొందఱు ప్రాతకత్తునందభిరుచి కలిగియును విశేషముగా నలవాటుపడి యును నుండుటచే బ్రాతకత్తును వాడుచుండురు. ఇట్లు స్వేచ్ఛగ గత్తుల వాడుకసంధికాలములో గ్రోత్తకత్తునం దభిరుచి కల లేఖకుడు మొదట నొకతాతిపై గ్రోత్తకత్తుతో నొక శాసనమును వ్రాసి విడిచినతరువాత బ్రాతకత్తు వ్రాయ నభిరుచికలవాడు మఱియొకడు ప్రాతకత్తుతో మఱియొక శాసనమును వ్రెనున్న దానిక్రింద వ్రాసియుండవచ్చును. ఈవిషయమున సంధికాలమున గ్రోత్తకత్తుగల శాసనము మొదటనుండుట యును బ్రాతకత్తుగల శాసనము దాని తరువాత నుండుట యును సంభవించును. మన తెనుగువిషయములో రాజనరేంద్రునకు బూర్వమున నున్న ప్రాతకత్తులకును దరువాత బయలుపెడిన గ్రోత్తకత్తులకును నడుమనున్న సంధికాలము క్రి|| శ|| 1000 మొదలు 1800 వఱకును నైయున్నదని లిపిశాస్త్రజ్ఞులు వ్రాసియున్నారు. ఈ రెండు శాసనములును నిట్టి సంధికాలమున బట్టునవగుటచే వినిలో గ్రోత్తకత్తుగల శాసనము పైన నుండుటయును బ్రాతకత్తుగల శాసనము దరువాతనుండుటయును దటస్థించె.

ఇందలిలిపి

ఇట్లు తెలుపుటకు లిపి యడుగుచున్నది వీరనుచున్నారు. యుద్ధముల శాసనలిపి యెప్పటినుండి యెప్పటివరకు వాడబడెనో వీరు చెప్పలేకపోయిరి. ఈ ప్రాచీనలిపి రాజనరేంద్రునికాలము వఱకు వచ్చినదని శ్రీరామయ్యపంతులవా రంగీకరించిరి. శ్రీలక్ష్మణరావుగారి విజ్ఞానసర్వస్వముగూడ నిట్లే చెప్పుచున్నది. రాజనరేంద్రునికాలములో నీకత్తు మాటుటకు బ్రారంభమైనదనిరి. ప్రారంభమైనది మొదలు చేతమునందలి శిఖులెల్లరును నూతనలిపిచే వ్రాయుటకు ప్రారంభించుట యసంభవము. కొంతకాలమువఱకు గొంతిడి వ్రాయుచుండురు. మఱి కొందఱు ఇది వ్రాయుచుండురు. కావున యుద్ధముల శాసనము నందున్న లిపి రాజనరేంద్రుని తరువాతగూడ నచ్చటచ్చట నుండవచ్చును. అది యసంభవము కాదు. కావున లిపి మామతమును బాధింపజాలదు. కనుక యుద్ధముల శాసనము రాజనరేంద్రునకు దరువాతిది.

లక్ష్మణరావుగారి సీసము-తరువోజు

ఇంక వేంకటలక్ష్మణరావుగారు గ్రోత్తగా గనిపెట్టితిమనిన సీసాభాసముగూర్చి ముచ్చటించుకొందము. ఇది సీసము కాదని సర్వవిధముల నేను ఋజువు చేసియుండగా దానిగూర్చి శ్రీనారాయణరావుగారిది సీసమేయని నొక్కిచెప్పజొచ్చిరి. శ్రీనారాయణరావుగారు స్వేచ్ఛగ దమయియును ననుసరించి దానిని సీస మనుకొనినవారి స్వేచ్ఛకు నే నడ్డురాను. వారు లోకమందఱు నిది సీసమని నమ్మకలేనని తెలంచుచున్నారు. కావున దమయూహ సరికాదని మఱి వారికి మనవి జేయుచున్నాను. సీసపద్యములో నాల్గు సీసపాదములు నాల్గు గీత పాదములు గలిసి యెనిమిదిపాదము లుండవలెను. లక్ష్మణరావుగారి సీసములో గీతము లేదు. గీత మని చెప్పదగిన భాగము యొక్క యెత్తుగడయే గీతపద్యలక్షణవిరుద్ధముగా నున్నది. "తనిపక్షపాతి" యనునది గీతముయొక్క ప్రారంభము కావలసి యున్నది. గీత మెన్నడును నిట్లు ప్రారంభముకాదు. గీతము నంతను వీరు గీతలు పెట్టివేసిరి. పోనిండు గీతము లేకున్న సీస పాదములైన నున్నచేమో యనిన నవియును సరిగలేవు. మూడవ నాల్గవ పాదములు కుదురలేదని లక్ష్మణరావుగారే నెలవిచ్చిరి. ఇక మొదటిరెండు చరణములు మాత్రమే వీరు మూలకమును దమ యిచ్చవచ్చినట్లు దిద్ది సీసపాదములవలె గాన్పించునట్లు చేసిరి.

వీరు దిద్దినరీతిగా దిద్దిన, ననేకవచనముల సీసపాదముల జేయవచ్చును. సీసము సీసమువలెనే కవులెల్లు సాగదీసిన నట్లు సాగునుగదా. ఈవిషయమై లక్ష్మణరావుగారు వ్రాసిన యధ్యక్ష కోపన్యాసములోని వచనములెల్లు సీసపాదము లగుచున్నవో చూడుడు.

(1) "ఆతడు సీసపద్యమున దనకర్ణాట గంధమునందు నిజముగనే చెప్పి"

ఈవచనము స్వల్పమార్పుతో సీసపాద మగుచున్నది. కనుడు.

సీ|| ఆతడు సీసపద్యము దనకర్ణాట గంధమున నిజముగానే చెప్పి...

ఇందు లక్ష్మణరావుగారు చేసినమార్పులకంటెను స్వల్పమైన మార్పులేయబడినవి 'గనే' 'గానే' క్రింద మార్చబడినవి. ఇందు విరుద్ధ మేమియును లేదు.

(2) పాదపీయముల యపాదపీయముల యనిన వాద మటుండ నిచ్చినను

సీ॥ పాదపీయముల యపాదపీయముల యనిన వాద మటుండ నిచ్చియున్న దీనిలో 'టుంప' మధ్యలు క్షేప్రబడినది 'నను' తీసివేయఁ బడి 'యున్న' వేయఁబడినది. ఇది మిక్కిలి స్పష్టమైనమాట.

(3) "ఎటుంగక యందుట యెంతయు శోచనీయము పురాతనచరిత్రమునకే గాక"

సీ॥ "ఎటుంగక యందుట యెంతయు శోచనీయము పురాతనచరిత్రమునకే గాక"

ఇందు 'కే' మాత్రము తీసివేయఁబడినది. ఇట్టిస్పష్టమార్పు లతో నీవచనములు యతిప్రాసయుతములైననీసపాదము లైనవి. ఇంకను నిట్టివనేకములున్నవి. అంతమాత్రముచే లక్ష్యురారుగారు పీనిని శీసపాదములుగా వ్రాయఁదల పెట్టినవచ్చునా? మాడ అట్లే లక్ష్యురారుగారి నీసము నీసాభాసమేకాని నిజమైన నీసముకాదు. అందు లక్ష్యురారుగారు పెద్దపెద్ద మార్పులం దెట్టిరి. కావున లక్ష్యురారుగారు శాసనములనుండి యిచ్చినది నీసపద్య మనుట యనుచితము.

ఈ శాసనమునందున లిపిభేదముగూర్చి నారాయణ రావుగారేమియు వ్రాయలేదు. ఇది మోసపుఁబని కాదా?

తరువోజంగూర్చి

ఇది పద్యముకాదని నేను వ్రాసినట్లుగా శ్రీ నారాయణ రావుగారు లిఖించిరి. అది యసత్యము నేనట్లులేదు. వీరిసీసము నీసముకాదంటేనే కాని తరువోజ తరువోజ కాదనలేదు. ఇందు 'కొండలము' అను పదమునందలి 'డ'కారము తలకట్టుగల వింత యక్కరపురూపమున నున్నది. ఇది నన్నయకుఁదరువాతఁ గల్గిన రూపమని లక్ష్యురారుగారిపక్షమువారే వ్రాసిరి. కావున నిది నన్నయకుఁ దరువాత వ్రాసినశాసనము కావచ్చును. ఈశాసనము లలో శాసనకర్త కైలాసమందున్నట్లు చెప్పఁబడియున్నది. కాన నీశాసనములు శాసనకర్త చనిపోయినతరువాత వ్రాయఁబడినవై యుండవచ్చునని నారాయణరావుగారు రిట్లంగీకరించిరి.

"నీసపద్యమును దరువోజయుఁగల గుణగవిజయాదిత్యుని గూర్చిన శాసనము లారాజునకు సంబంధించినవి కావనియు నా తఁడు చనిపోయినతరువాత నెవ్వరోవాని నాతని పేర వ్రాయించి యుందురనియు శాస్త్రులవారు వ్రాసిరి. శాసన మసంపూర్ణము గా నుండుటవలన నట్టిసత్యమున కవకాశము లేకపోలేదు. అట్లాతనియనంతరమే యది పుట్టునని యొప్పుకొన్నను నన్నయ తరువాతనిన చెప్పట యొప్పుదు. గుణగవిజయాత్మునికిని నన్నయ కును నుమారు రెండువందలయేండ్లయెడ మున్నది. గుణగవిజయా దిత్యునితరువాత నెంతయోకాలమున కెవ్వఁడును నిట్టిశాసనమును వ్రాయించియుండఁడు.

ఈనాళ్లకర్త ములలోఁ బై శాసనములు రెండును శాసన కర్తగాఁ జెప్పఁబడినయాతఁడుచనిపోయిన తరువాత మఱియొకఁడ వ్రాయించినట్లు కవకాశమున్నదని నారాయణరావుగారు రంగీక రించిరి. కాని యాయవకాశము రెండువందలేం డుండఁగూడద నిరి. ఇట్లునటకు వీరి కేమియధికారమున్నదో! తరువాత వ్రాయు ట వచ్చినప్పు డెన్నియేండ్లతరువాతనైన వ్రాయవచ్చును. అట్లు వ్రాసిన శాసనము లనేకములుకలవు. అట్లేవరు వ్రాయుదురని శ్రీ నారాయణ రావు గారు శంకించుచు న్నారు. తద్వంశ మునఁబుట్టినవారు తమ పూర్వు ల కీర్తి శాశ్వతముగానుండుటకై యట్లు చేయుదురు. కొందఱు జాతీకశాసనములు ప్రట్టించినట్లుగూడ లక్ష్యురారుగారువ్రాసిరి. ఆనెఱిందలి శిలాశాసనము వెండిరేకు పై నున్నది. ఆశాసనము వ్రాయించినవారనఁబడువారి సంతతివారు దానిని భద్రముగా దాచియుంచినారు. ఇప్పు డాశాసనమును లక్ష్యురారుగారు పరిక్షించి యది యతీకశాసన మనిరి. అతీకశాసన మెవరు వ్రాయించినని ప్రశ్నించిన, నెవ్వరేమిచెప్పఁగలరు? కళింగదేశము నందలి పూసపాటిరాజులు బెజవాడలోఁ దమ కాలముకంటెఁ బురాతనమైన లిఖితో శాసనము వేయించినట్లు కృష్ణామండల చరిత్ర చెప్పుచున్నది. నవీనుఁడు పూర్వలిఖితో శాసనము నేల వేయించెనని నెవఁడు చెప్పఁగలఁడు? లోకములోఁ ప్రకృతు లనేకములుండును. ఇవి శాసనపు ముక్కలు గావునను, సంపూ ర్ణములు కావుగావునను, శాసనకర్త మృతుఁడైనతరువాత వ్రాసి నట్లు కాన్పించునవికావునను నొక్కశాసనమునందే బహుకాల లిఖిలు గాన్పించుచున్నవి గావునను పీనిని నన్నయకుఁ దరు వాతఁ బుట్టినశాసనకలము లనవలయును. ఆదికవియగు నన్నయ వ్రాసిన తరువోజవంటి తరువోజ యీ శాసనమునఁ గాన్పించు చున్నది కావునను నన్నయకుఁదరువాతఁ బుట్టినదని ప్రతివాదులు

కల్పనాశక్తి

[బుడమగుంట వేంకటరమణయ్యగారు]

కల్పనాశక్తి! నిం జెందఁగల్గినంత కవులఁడందఱు లానంద కణము లగును; శక్తులకు నెల్ల నాది నీశక్తి గాడె! జగములకు నెల్ల నాది యశాజాణవీవె! పరమతత్వార్థభావమిళిత శర్యగీతికామృతసారజనిత పరవశత్యము గూర్చు, సీసాభవంబు భావజానూనవిజ్ఞానభానుమూర్తి! అంబరంబును మెలమెల్ల చుంబనంబు జేయునీమూర్తి తేజోవిశేషములను జిత్రమగురీతిఁ జిత్రింపఁ జేతఁ గాదు. మనమునందున నించుక గణనచేతు. ఘోరకాంతారమునయందు కాటుమేఘ ములను మ్మిత్రులుగూఁగొని కలఁగునాకు సీమహాశక్తిచేతనే నిఖిలజగతి సాంద్రచంద్రాతపం బొల్కునైకతములఁ గాంతతో సంచరించెడికరణి దోఁడఁ జేసితివి నాదు పుణ్యంపుఁ జెయిదికతన నిదుర నేఁబోని రాత్రుల నీదుకాంతి తారలం జెంది వాటిప్రసారములను నాహృదంతరముం జెర్చి నాకుఁ జూపు భాతికాంతరనిర్లీనప్రహృదీ ప్తి.

చెప్పు నక్షరమొకటి (శాసనమునందలి వింతయక్కరమును బోలు డకారము) యందుఁగలదు కావునను నీయది నన్నయకుఁ దరువాతఁ బుట్టినశాసనకలముని లేటనున్నది. ఇదిన్నీయు నిటు లుండ నీ సీసాదు లిట్టివలె ననుటకుఁ దగినదిదర్శనముల లక్ష్యురారుగారే మతీయొక సంవర్షమునఁ దెచ్చిపెట్టిరి. ఇందలిరాజు అయోధ్యాసింహాసనుఁడని వ్రాయఁబడియున్నది. చాళుక్య లయోధ్యనుండి దక్షిణాపథమునకుఁ పచ్చిరనువాడుక పూర్వము లేదనియు నిట్టివల నన గా రాజనరేంద్రునితండ్రియగు విమలా దిత్యునికాలమునుండివచ్చినదనియుఁ జాళుక్యులగూర్చిన వ్యాస ములో లక్ష్యురారుగారే లిఖించిరి. కాఁబట్టి చాళుక్యుల యోధ్యాసింహాసనస్థులని చెప్పు నీశాసనము లిట్టివల వ్రాయఁ బడిన వనుటయే నిత్యమనుచున్నది. దీనివలన నారాయణ రావుగారి వింతవాదము పడిపోయినది.

అజనమునందలి వింత యక్కరముంగూర్చి

అజనమునందలి వింతయక్కరము తెనుఁగునందును నుం డెడిదని లక్ష్యురారుగారు చేసినయపూర్వకసిద్ధాంతమును నేని దినఱకు ఖండించియే యున్నాను. నాఖండముపైఁ బ్రతివిమ ర్శనమును శ్రీకామారి పీఠభద్రేశ్వరరావుగారు వ్రాసిరి. కాని యదినిస్సారము. ఈవింతయక్కరము తెనుఁగున లేదని యెవరు ఋజువుచేయఁగలరని శ్రీ నారాయణరావుగారు ప్రగల్భాత్ములు పత్నియున్నారు. వారివఁక దంధగంధీరవాగాండంబరమును నేను చూపలేను. కాని సత్యరతులకు నజనమునందలి వింతయ క్కరము తెలుఁగులోలేదని బోధపడునట్లు స్పష్టమాముగా ఋజువుచేయఁగలరని నమ్మెదను. ఇందునుగూర్చి యిదనఱకు మఱల వ్రాయఁదలచుకొనలేదు. కాని, యిప్పు డొకవ్యాసము ను దిరుగ వ్రాసిసావాదసిద్ధిని సత్యరతులకు నవిరకాలములోనే బోధపడునట్లు చేయఁదలచియున్నాను.

మననాగరములు కొందఱు మన పూర్వులగు మారనాదులు చెప్పినదానిని ద్రోసిరాజని క్రొత్త యపూర్వమతముల సాపించుట కై వింతప్రయత్నములఁ జేయుచున్నారు. గ్రంథములు దిద్దు చున్నారు. పూర్వకాలపునాటివని క్రొత్తగ్రంథములు కల్పిం చుచున్నారు. లేనిగ్రంథము లున్నవనుచున్నారు. శాసనములఁ గూడ దిద్దుచున్నారు. ఇదితగదు. సత్యమునకు జయముకలుగక మానదు. నన్నయదులకుఁ బూర్వము భాష యేగితిలోనున్న దని యన్యదాదులము తెలియియున్నా మో యాసంగతి నైనఁదెలిసి కొనఁ బ్రయత్నింపక ముమ్ములను నెట్టిమొట్టి యాక్షేపణములఁ జేయుచున్నారు. నేటికిఁ బ్రాచీనులు వ్రాసినదియే సిద్ధాంత ముగనున్నదని సత్యరతులకు నాంధ్రభాషాభివాదులు గ్రహించు కొందురని తలంచెదను.

నిద్ర

[గడిగిపాటి రామమూర్తిగారు]

అసితపక్షంబులను విప్పి | యఖిలజనుల శ్రమలఁ దీర్చెదవమ్మ! నీ | శక్తికొలఁది నీవరోపకారపు"బుద్ధి | నీకే తగును తల్లి! నీయట్టివారలు | ధరణిఁ గలరె? అతివిషాదమనన్ముఁడై | యడలుచున్న ఆర్తుఁడైయున్న కష్టము | లందియున్న నెట్టిసితియందు మనుజుఁడు | పట్టువడిన సీమృదుకరాంబుజస్వర్ప | నియతిచేత స్వర్గలోకంపు సుఖములఁ | జవిని జూచు మనుజునంఘంబునుండి, భూ | జననినుండి పూర్వ మెప్పుడు కననట్టి | పుణ్యభూమికి క్షణములోఁ దీసికొనిపోవు | శక్తి కలదు- ఓ మహాదేవి! యెట్టిదో! నీమహిమము? చిత్రయంత్రంబు చూపెడి | చిత్రములను రూపకంబుల - మతీయపురూపములను కన్నులకు గట్టినట్టులు | గాంచఁగలుగు దివ్యనేత్రంబు లిచ్చెడు | దేవి! నీవు.

బ॥ శ్రీ॥ చెల్లవిల్ల వేంకటశాస్త్రి

శతావధానిగారి

ప్రశంసాపద్యములు

[బ. శ్రీ. ముదిగొండ నాగవీరేశ్వరశాస్త్రిగారు]

వసంత తిలకా

[అష్టావధాని

శ్రీకింకపిండ్రమదవారణయాభసింహం శిష్యప్రశిష్యసమదాయనుపవర్తసాలం భవ్యస్ఫూరచ్ఛతపధానవృషాననథం వందేమదాహ మహావేంకటదేశికేంద్రమ్ ॥ చ. గొనకొని కృష్ణ రాయసభకుఁ దనవారలు పిల్లఁగాముదం బునటకుఁ దెంచిన నమోఘయశః పరిపూరితాప్తది క్కనదురునుండల్లిట్లు జ - గన్ము తనత్కైవలతాభిరం జను ఘను వేంకటేశ్వరుని - జయ్యనఁదెచ్చితివాంధ్రవ ర్ధనీ. సీ. సకలవిద్యత్కైవల సంఘమం దీకాల మన నాద్యుడందు చేర్చొనినవాడు విజయగిరియై మహావిద్యత్కైవలజయంబు నవనిశేషభల గొన్నట్టివాడు లేకునతో శతాం లేవాదులకు గవ నాన్యులేంబు నొసగినట్టివాడు దేవిభాగవతంబు దెలిగించి గురునక ర్పించి యోగ్యతఁ జూపి మించువాడు తే॥ సీ॥ ఆంధ్రభాషామతల్లిక ననుపమంబు లైన పుస్తకధామాలి నలరజేసి నట్టివాడును నగువేంకటాఖ్యకువి స్వాగతముజేకొనుత మేదురాదరమున. చ॥ లలితకళాకదంబః విలాసవిరాజితధూరిమాధురీ తలితకవిత్వనైభవనికామసిమంచితభోగభాగ్యుపే శలరమణాయతాయతవచఃపరిపాకరసానుభూతికా శలునకు వేంకటేశకవిచంద్రున కీవ య నేకసన్నతుతో. సీ. తేనెల సోన కీ లేరగా పూరుగా బండినఘలములు నిండి యుండ తావులు ప్రోవులై తనరగా నొనరగా విరిసిన పూవులు విరివి మెఱయ తేల్లయాఱడి నేమి చెయక యలయక వాసిలు మొగడలు భాసిలంగ సంజకెంజాయల జనవున ననువున రాకట్టు క్రొంజిగురాకు లలర చెలగు చూకుల దీవెల జెన్ను మీఱ మనము లలరించు నందననములట్ల మీసుకృతపుంజరాకులు మీసుకృతులు వేంకటేశకవింద్ర! వివేకసాంద్ర! క. ఘను డను తిరుపతి పోకను వనరుడు నున్న ప్పు డీరు వచ్చుటచే మా యనుతాపము కొండొక త గ్గెను జమ్మి మహాత్ముకువీకి ర్తితచరితా.

కీ॥ శే॥ సర్. సురేంద్ర నాథ బెనర్జీగారు

అశేష భారత సంతాపము

ఆర్య-యన్. శ్రీగారు బెంగాలీ పత్రిక సంపాదకత్వమువహింతురు.

కలకత్తా, ఆగస్టు 6:- సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి కలకత్తా నిట్టి హతాశురగామావాతబడుదురని యేరు నూహింపలేదు. ఆదివారమువాడు యింట్లోయెంబా జ్వర మాయనకు దగిలెను. ఆయన యింటియందలి భృత్యులే యీ రోగమును దెప్పిరి. అది బెనర్జీగారికి వ్యాపించెను. ఆదివారమునాడు దేహమందలి యుష్ణము 100 డిగ్రీ లుండెను. సోమవారమునా డాయు గ్రుతము తగ్గినది. బెంగాలీ పత్రిక సంపాదకీయ వ్యాసమును గూడ వ్రాసిరి. మఱునాడు మఱుల జ్వరము తగిలెను. నిన్నిటి దినమున కొంచెము తీవ్రముగ నుండి శుష్కభావము గూడ ననుభవించిరికాని స్నేహితులతో జాతీయమహాసభయందు సర్వ పక్షైకమత్వము గురుర్గుల కాలోచనలను సాగించుచునేయున్నారు. నిన్న రాత్రి బెనర్జీగారి కుమారునికి కొంచెము వ్యాకులత జనించగా కుమారునితో నిట్లనిరి. “వాకొఱ కెట్టి యాతురతను జూపవలదు. త్వరలో స్వస్థతి నందె”ననిరి. నేటి యుదయము చాల గడ్డగ నున్నది. ఎగయూపిరి బయలుదేరినను. గం 9-30 లకు స్వస్థతి దప్పి పడెను. గం 1-30 లకు మరణించెను. 55 వేలరత్న సర్కారుగారు వైద్యము చేసిరి.

1848 వ సం॥ ము నవంబరు 10 వ తేదిని జన్మించి, 77 వ యేట మరణించిరి. భారత దేశీయమహాసభకు రెండుసార్లు సభ్యుడుగా నుండెను. సంస్కరణమును నచ్చినపిమ్మట వంగ రాష్ట్రమున మంత్రిగా నుండెను. వీరి కొక కుమారుడు సోదరుడు కెప్టెను జె. యన్. బెనర్జీ బారిష్టరు నుటయైదు గురాడ విడ్డలుగలరు. సుమా రాధుమాస ముల క్రింద జన్మించి దేశమోగము చెడినది. కాని కొంతబలము చేరినతోడనే మఱు తాను స్థాపించిన బెంగాలీ పత్రిక సంపాదకత్వమువహించెను. అప్పటికప్పుడును దేశభిక్షులను గమనించుచు, సంబంధముచేసిరి. ప్రతియుదయమున బెంగాలీ పత్రికకు సంపాదకీయములను వ్రాయుచుండిరి. తానిక నొకపది సంవత్సరములు బ్రతుకుదునని గట్టినమ్మకముననుండి దేశసేవను జేయుదునని విశ్వసించెడివారు. వారికోరిక ననుసరించి, వారిదే హము గంగయొద్దను వారిలోలలోనే దహనమొనర్పిరి. రాజకీయములందు చిరకాలము పనిచేసి విక్రాంతి దీనుకొను దినము యుద్ధానములందే గడుపుచుండిరి. వారికనుమతో గూడ కలకత్తాయందలి ప్రముఖులనేకులు, పక్ష, సర్వవిధములెంచుకొండ బోయిరి. న్యాయమూర్తి సి. సి. ఘోష, సర్ పి. సి. మిత్రరు, సర్ పి. సి. రాయ, యన్. కె. బోసు, కిరణకరరాయ, సీలరత్న సర్కారు, చిరంజీవదాసు (దేశబంధుని కుమారుడు) మరితరులు నందుగలరు.

ఆమరణవార్తచేరినతోడనే నాటికొరకుంచుచుండిన కలకత్తా పురపాలకసభ, యాపురేయబడినది. పురపాలకసంఘ సంఘం, బడులు, శుక్రవారము శనివారము కీ॥ శే॥ ల గౌరవార్థము మూసినేయబడెను. వంగరాష్ట్రకార్యదర్శుల కచ్చేరులు కూడ మూయబడెను. పేయరుగారికి బుధవారము నాటినుండి జబ్బుగా నండుటచే కేవలతో గూడ బోలేదు.

లిట్టనుగారి విచారము

సిన్హ, ఆగస్టు 6:- సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి మరణము పట్టామఠము విచారమునందు ముంచివేసెను. లిట్టను ప్రభువు ప్రయాణముకాకముం దీవార్త విజెను. చాల విచారించెను.

ఆంగ్లేయసంఘము సానుతాపము

ఆంగ్లేయసంఘముగట్లు దిగు సర్ హ్యూబరుకారుగారిట్లు అసోసియేటెడు ప్రతినిధితో నుడివిరి. అనాధనమును దూరాలలోనను వినియోగించి నిరంతర శ్రమపడి దేశసేవచేయుటచే భారతీయులకు మఱునరానివా డాయెను. దేశమునకు నాయకు డాయెను. అన్ని పక్షములవారికి ప్రశంసనియు డాయెను. పురపాలనమునందు స్వపరిపాలనాత్మకము సాగించుట కాయనపడిన శ్రమకు కలకత్తావాసులు ముఖ్యముగా శుభక్షతా భావమున నుండెను. వంగదేశమునం దొకరత్న నుహాయి నను, దేశమున కాయనజీవితము మనాళియ మని గ్రహింప నలయును.

ఆంగ్లేయ సంఘము వారు నిన్న రాత్రి సభ గూడి సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి యకాలగరణము జలన గలిగిన నష్టమునకు విచారించుచు, భారతదేశ మొక యమూల్య రత్నమును గోల్పోయినదని యభిప్రాయపడుచు తీర్మానించిరి.

లాహోరుపట్టనము విచారము

లాహోరు, ఆగస్టు 6:- సర్ బెనర్జీగారి మరణవార్త సాయులకాల మాలస్యముగ చేరినది. పత్రికలేవియుం బ్రకటింపం జాలకపోయినవి. పూర్వకాలపు దేశీయమహాసభాసభ్యులను

మితవాద రాజకీయాభిప్రాయులును దేశమును కపారనష్టము వాటిలెనని యూహించుచున్నారు. సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు భారతరాజకీయములకు వన్నె పెట్టెననియు వారభిప్రాయ పడుచున్నారు. నవీనరాజకీయముల నవలంబింపక పోయినను, భారతదేశ మొక ధీరత్వమును గోల్పోయెనని జాతీయనాయకులుగూడ విచారమును వెల్లబెట్టిరి.

బొంబాయివారి విచారము

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:- నేటి సాయంకాల మాలస్యముగ బెనర్జీగారి మరణవార్తకేరెను. పట్టనమునంతను విచారసాగరమున నుండెను. అన్ని రాజకీయ కక్షలవారు నీతని మరణము జాతీయనష్టముగ భావించుచున్నారు.

“ఇండియన్ డేయిలీమెయిలు” పత్రిక దేశీయమహాసభాసంస్థాపకులలో, నొకరనవగననియు, భారతవాసులగౌరవమును జూరకొని, నయను మిటియే పోయెననియు, కాని వంగ రాష్ట్రము, భారతవృత్తము నింతలొందరలో మఱు నొక నాయకుని గోల్పోవలసినందులకు విచారించవలసినదని దనియు నభిప్రాయపడుచున్నది.

పీలరుగారి సంతాపము

కలకత్తా, ఆగస్టు 6:- ఆర్. యన్. శ్రీగారి క్రింది తింతివార్లు చేరినవి.

దీహాధు బిహస్వా గవర్నరు సర్ హెన్రీ పీలరుగారిట్లు తింతిజేసిరి. “సురేంద్రనాథునిమరణవార్త వినుటకు చాల విచారించుచున్నాను. భారత, వంగరాష్ట్రరాజకీయములందు ప్రధాన విగ్రహములలో నొకటి మాయమయినది. నాసానుభూతి వారి యాత్మీయుల కందజేయుడు.”

తైరుగారి సానుభూతి

అస్సాము గవర్నరు సర్ జాను తైరుగారి క్రింది తింతి నంపిరి: “సురేంద్రనాథుని మరణమున కత్వంత విచారము నొందుచున్నాను. సాసానుభూతిని వారిసోదరులకు, నితర ఆత్మబంధువులకు దేయింపజగరుచున్నాను.

చింతామణిగారి విచారము

అలహాబాదునుండి చింతామణిగారిట్లు తింతినది. “సంయుక్త పరగణాల మితవాదసంఘము, నేనును, మన నాయకుని, హతాశురగామాన కత్వంతవిచారము నందుచుంటిమి. భారతదేశము తనపుత్రత్వములం దొకరిని గోల్పోయినది.”

బెంగాలీ సంపాదకత్వము

ప్రస్తుత “బెంగాలీ” “మాడెంపైరు” పత్రికలకు ఆర్. యన్. శ్రీగారు సంపాదకత్వము వహించిరి. ఈరెండు పత్రికల సంపాదకత్వమును వహించు విషయమున శ్రీగారు మితవాదనాయకులతో సంప్రదించి, పిమ్మట నాయుడ్యోగములను పూర్తిచేయ నూహించుచున్నారు. (అ.ప్రె.)

* * * * *

పత్రికల ప్రశంస

కలకత్తా, ఆగస్టు 7:- సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిని కలకత్తా పత్రికలు విశేషముగ పొగడినవి.

బెంగాలీ పత్రిక

సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారితో నొక యుగము ముగిసెను. ఆయుగకర్తలలో ప్రముఖు డాయనడే.

అమృతబజారు పత్రిక

సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి మరణమునల భారతదేశము నీప్రస్తుతభిక్షికి నీనుకొనినదైన ఘనలలో సగ్గగణ్యుని గోల్పోయితిమి.

ఫార్వర్డుపత్రిక.

అధ్యాపకుడు, ప్రవక్త, పత్రికా సంపాదకుడు, రాజకీయనటుడు, బుద్ధిశాలీయునయి, భారతదేశమున న్యాయము, స్వతంత్రమును పృథులపై దేశేతిని సంస్కరించుట యను నత్యుత్తమకార్యసంఘటనోద్వృత్తి డయి జీవితమును గడపిన మహాశయిడు.

స్టేట్సుమన్ పత్రిక

సుమారు 50 సంవత్సరములక్రింద దేశేర్ధగమునకు గడంగినవారిలో నాఖునవారుగూడ గడవిపోయిరి.

ఇంగ్లీషు మనుషత్రిక

కష్టమవచ్చినను, నష్టమవచ్చినను, సహనీయక, భారతదేశమును సామ్రాజ్యహం దొకభాగముగ నుంచి, న్యాయపథములపై క్రమానుసారముగ స్వపరిపాలనమును సంపాదించుట కొఱకే ప్రయత్నించెను. (అ.ప్రె.)

జలిత సంగ్రహము

వంగరాష్ట్రపు కేసరి

దాదాపు 50 సంవత్సరములు దేశసేవచేయుచు విద్యాధికుడనియు, రాజకీయజేత్ర యనియు పత్రికాసంపాదకప్రముఖుడనియు, మహావక్త యనియు, వంగరాష్ట్రపు కేసరి యనియు, మకుటము లేని రాజనియు పరిపరివిగమల ప్రజలచే ప్రశంసించబడి 77 వ సంవత్సరమున సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు కనుమూసిరి. వట్టసమ్మకమగువిగమన రాజకీయ ఆందోళనము జరుపుట వారి రాజకీయ జీవితపు ప్రధానమూలముని గుర్రెరగవలెను. మరణించునంతవరకు వారికి సాంప్రదాయబద్ధము ఆందోళనముపై గల విశ్వాసము కొంచెమైనను తీగింపలేదు.

సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు రహస్యబ్రాహ్మణుడు. బ్రాహ్మణస్త్రవ్యులకు డాక్టరు బాబు దుర్గచరణ బెనర్జీగారి రెండవ కుమారుడు. 1848 సంవత్సరమున జననమొంది విద్యార్థిదశకు కలకత్తాలో గడపెను. 1867 సంవత్సరమున పట్టభద్రుడయ్యెను. ఐ. సి. యస్. పరీక్షను చదువుటకై 1868 సంవత్సరమున బెనర్జీగారు ఇంగ్లండునకు వెళ్లిరి. ఐ. సి. యస్. పరీక్షయందు విజయము గాంచి సెల్వెటు అసిస్టెంటు మాజిస్ట్రేటుగ నియమింపబడిరి.

ప్రభుత్వోద్యోగమును వదలుకొనుట

రెండుసంవత్సరము లీ ఉద్యోగమునందు పనిచేసెను. ఒకశతమ మరయొక శ్రేలుకు మార్పు ఉత్తరువు కాగితమును సమయగ చూడక నేనామడేయుటచే కొంత ఇబ్బంది ఏర్పడెను. ప్రభుత్వమువారు తప్పుపట్టి బెనర్జీగారిని సస్పెండుచేసి అతనితప్పుదములయమై పరిశీలించుటకు ఒకమిషనును నేర్పరిచిరి. కమిషనువారు అన్ని వివరములను పరిశీలించి నేరమును రుజువుచేసిరి. అందుపై ప్రభుత్వమువారు బెనర్జీగారిని ఉద్యోగమునుండి తొలగించి సంవత్సరమునకు 600 రూప్యముల పెన్షను ఇచ్చిరి. ప్రభుత్వోద్యోగము పోయినందులకు బెనర్జీగారు రెన్నడు చింతించియుండలేదు. తనపై ఆకోపింపబడిన నేరము అసత్యమైన దని రుజువనటకు వారి అనంతరజీవితమే సాక్షి.

ఉపాధ్యాయవృత్తి

పండిత హత్యరచంద్ర విద్యాసాగరుగారి ప్రోత్సాహముపై 1877 సంవత్సరమున కలకత్తా మెట్రాపాలిటను ఇన్స్టిట్యూషనునందు ఇంగ్లీషు ఉపాధ్యాయుడుగ బెనర్జీగారు చేరిరి. ఉపాధ్యాయులుగ నున్నపుడు వీరు విద్యాధుల ప్రేమ ప్రశంసలను అధికముగ పొందుచుండెడివారు. 1882 న- బోబజారునం దొక చిన్నపాఠశాలను స్వయముగ నిర్వహించ సమకట్టిరి. అప్పు డాపాఠశాలయందు 100 మంది విద్యార్థులే యుండిరి. 7 సంవత్సరములలో ఆ చిన్నపాఠశాల రిఫర్మకాలేజి అను గొప్ప కళాశాలగ మారెను. ప్రభుత్వమువారికిని ఈ కళాశాలకును ఎట్టి సంబంధ ముండగూడదని బెనర్జీగారు ప్రభుత్వపు గ్రాంటునుకూడ అంగీకరింపకయే కళాశాలను నిర్వహించు చుండిరి. విద్యార్థులపట్ల వారికి అపారమగు ప్రేమ యుండెడిది. ఉపాధ్యాయవృత్తి మిగుల గౌరవకరమైనదనియు రాజకీయ ప్రచారము చేయుటన్న విద్యవ్యాప్తికై పాలుపడుట అవసరమనియు వారు నెప్పుడుండెడివారు. ఈవిషయమై వారు చెప్పిన మాటల నుదాహరించు చున్నాను:-

“ఉపాధ్యాయనిసామ్రాజ్యము అంతము లేదని. భావిదశను నిర్ణయించువారు ఉపాధ్యాయులు. వారి వృత్తిన్న ఉత్సృష్టమైన వృత్తి మరొకటిలేదు. ఉపాధ్యాయులు పవిత్రవంతులై భగవద్దండేశమును ప్రపంచమునందు పెరజువలసినవారు. ఉపాధ్యాయులందరు తమ పౌరస్థలను సంపూర్ణముగ గుర్రెరిగి ప్రవర్తించుచున్నారా యని సందేహించుచున్నాను. దేశపు భాగ్యుని తీరిదినము వృద్ధిగాంచుమిన్న విద్యార్థులపై ఆధారపడియుండును. త్రైప్రసమత్కాపకుడను సుక్రీస్తు బాలరను దగ్గరతీసి వారికి తన కథాంతములను బోధించుచుండెడివారు” ఈసందర్భమున విద్యార్థులు రాజకీయ విషయములందు బోక్యము కలుగజేసికొను విషయమై బెనర్జీగారి అభిప్రాయములను వివరించుట అప్రస్తుతియకాదు. చెప్పిపురి విద్యార్థులు ఈవిషయమై బెనర్జీగారిని ప్రశ్నింపగ వాగ్దేవికివిగమన ప్రత్యుత్తర మిచ్చిరి:-

“రాజకీయము లనిన ప్రస్తుతకాలపు చరిత్ర. విద్యార్థులు కళాశాలయందు చరిత్ర ననువుచున్నపుడు ప్రస్తుత రాజకీయ విషయములను చక్కగ గుర్రెరిగియుండుట ఎందులకు తప్పునో తెలియవచ్చును. కాని విద్యార్థులు కేవలము జ్ఞానసంపాదనమనకై చరిత్ర ననువలయును గాని రాజకీయవిషయములందు బోక్యము కలుగజేసికొని ఆందోళనమునకు దిగరాదు. అది విద్యార్థులధర్మము కాదు.”

ఇండియను అసోసియేషను

1876 సం॥వత్సరము జూలై 26 వ తేదీన బెన్జర్ గారు ఎ. యం. బోసుగారి సహాయముతో ఇండియను అసోసియేషనును స్థాపించిరి. అదినమననే వారి పుత్రుడు మరణించినను మాతృకేవల ప్రధానమని తలచి పుత్రమరణదుఃఖమును పాటించి పక అసోసియేషను స్థాపించు విషయములందే నిమగ్నులై యుండిరి. ఈ సంఘమున బెన్జర్ గారే ప్రధానపురుషులగు నుండిరి. 19 సంవత్సరముల కన్న తక్కువయసు గలవారే బి. సి. యస్. పరీక్షలకు అభ్యర్థులుగ నుండవచ్చునను నిబంధన అమలునందుండినను. ఈ నిబంధనలన్ని భారతీయ యువకు లిపరీక్షకు అభ్యర్థులుగ నుండుట అసాధ్యమయ్యెను. ఇండియను అసోసియేషను వారు ఆందోళనమును ప్రారంభించిరి. దేశమునంతయు ఈ ఆందోళనము వ్యాపించెను. బెన్జర్ గారు దేశమున దంతయు పర్యటన మొనర్చి ఉపన్యాసము లిచ్చిరి. భారతీయు లందరు కలసి ఒకకార్యమునకై ఆందోళనము సలుపుట కిదియే మొదటి పర్యాయము. ఇందులకు సురేంద్రనాథ బెన్జర్ గారిని ప్రశంసింపవలసియున్నది. లాల్ బాహును ఘోషగారిని ఇంగ్లండు నకు పంపి అచ్చట ఆందోళనము జరుప ఏర్పాటులు చేసిరి. కడకు బ్రిటిషు ప్రభుత్వమువారు భారత ప్రజాభిప్రాయమునకు లొంగవలసివచ్చెను.

లిట్టను ప్రభువుగారి పరిపాలనము

లిట్టను ప్రభువుగారి పరిపాలనము ప్రజలయందు అశాంతిని అధికముగ వ్యాపింపజేసెను. వారాపత్రికలను నిరోధించు శాసనము, ఆయుధశాసనము, విగుమతి యన నీసుగడ్డలపై పన్నులను రద్దుచేయుట, ఆర్థికయుద్ధము లిట్టను ప్రభువుగారి హయామునందు ముఖ్యవిషయములు. బెన్జర్ గారు ఆందోళనమును ఇంగ్లాండునందును భారతదేశమునందును ప్రారంభించిరి. ఇంగ్లాండులో గాడుపునగారు భారతీయులపక్షము నహించి పార్లమెంటులో వారాపత్రికాశాసనమును రద్దుపరుపవలయునని తీర్మానము నుపహించిరి. అప్పుడు బ్రిటిషు యువకులు పక్షమువారు అధికారమునకు రాగానే ఈ చట్టము రద్దుచేయబడెను.

చట్టసమ్మతముగు ఆందోళనము

చట్టసమ్మత మగు ఆందోళనమునందు బెన్జర్ గారికి విశ్వాసము అధికముగ నుండెనని ప్రజముననే వ్రాయుంటిమి. బెన్జర్ గారు ప్రభుత్వమువారి చర్యలను తీవ్రముగ ఖండించుచున్నను, రాజ్యాధ్యక్షుని సన్నుతుని ప్రకటించియుండలేదు.

భారతీయులు సామ్రాజ్యమునందు చేరినవారనియు, సామ్రాజ్యపారసత్వపుచాక్కుల ననుభవించు భారతీయులు అట్లు లనియు భారతీయులస్వాతంత్ర్యవాంఛను నిరోధించుట బ్రిటిషు సాంప్రదాయములకే వ్యతిరేకముగ నుండుననియు వారు చెప్పుచుండెడివారు. బెంగాలు విభజనసందర్భమున వంగీయులలో కొందరు దౌర్జన్యమునకు విస్తమనునకు పూనుకొనినపుడు వారిని తీవ్రముగ ఆక్షేపించుచు తనకట్టిపథకులపై ఎంతమాత్రము విశ్వాసము లేదని చెప్పుచుండెడివారు. ఓర్వతో కాంతముగవనిచేయుట శ్రేయస్కరమని వారినమ్మకము. రాజకీయవిషయములందు కృత్రిమము మోసము వా రెంతమాత్రము సహింపజాలకుండిరి. కృత్రిమముతో గూడిన రాజకీయాందోళన మెన్నిటికిని విజయము గాంచవని వా రెన్నియో పర్యాయములు చెప్పుచుండెడివారు. రాజకీయాందోళనమునకు గడంగువారు అన్నిటిని త్యజించి కేవలము దేశాభివృద్ధి నే దృష్టియందుంచుకొని ప్రజాసేవ చేయుచుండవలయును. నైతికమార్గమునకు భిన్న మగు రాజకీయములు ఆత్మవిశ్వాసమునకు దారిమార్పునని బెన్జర్ గారు చెప్పుచుండిరి.

స్వపరిపాలనాదర్శము

1879 సంవత్సరమున భారతీయుల స్వపరిపాలనా వాంఛావిషయమై బెన్జర్ గారిచ్చిన ఉపన్యాసమునందలి కొన్ని భాగముల నీదిగువ నుదాహరించుచున్నాము:

“మనదేశపు పరిపాలనమునందు మనకు కొంత అధికారముండవలెను. మనతో ఎట్టిసంబంధములేని విదేశీయ అధికార వర్ణమువారు పరిపాలనమును కొనసాగించుటను సహింపజాలము. ప్రజలు కోరుచున్న స్వాధీనమును హక్కులను గొప్ప నాగరికతకు పుట్టినిల్లగు ఇంగ్లాండు నిరాకరించునని నేను నమ్ముచాలను. మరియొక ముఖ్యవిషయము. ప్రజాప్రతినిధుల అనుమతిపై పరిపాలనము జరుగచుండవలెను. పరిపాలనావిధాననిర్ణయమునందును, పన్నులను విధించుటయందును ప్రజాప్రతినిధులకు కొంతకీక్రమముండవలెను. స్వాధీనస్వతంత్రమును ప్రజాశీయములను ప్రభుత్వమువారు అంగీకరించిన దేశమునందు కాంతి ఏర్పడగలదు. ప్రజలు ప్రభుత్వమువారిపట్ల కృతజ్ఞులై యుండగలరు. 1882 సంవత్సరమున రిప్పను ప్రభువుగారు ప్రసా

దించిన స్థానిక స్వపరిపాలనావిధానము ఇందులకు దారి మార్పు మన్నుదని నమ్ముచున్నాను.

ఆంగ్లేయులపట్ల విశ్వాసము

బెన్జర్ గారికి ఆంగ్లేయులపట్ల విశ్వాసము అధికముగ నుండెను. 1902 సంవత్సరము అహమదాబాదు కాంగ్రెసునందు పన్నులందు ఇట్లు చెప్పిరి:

“ఈ ఆందోళనమునందు మనము ఇంగ్లీషువారి సహకారమును ఆశింపవలెను. ఇంగ్లండు స్వాతంత్ర్యసాంప్రదాయములకు పుట్టినిల్లు. మన మివిధమున స్వాతంత్ర్యమును వాంఛించుటకు పాశ్చాత్యసంపర్కమే కారణము. ఆంగ్లేయుల సదుద్దేశములందును ధర్మచింతయందును, నాకు సంపూర్ణముగ విశ్వాసము గలదు.”

ఇంగ్లండునందు ఆందోళనము సలుపుటకై ఇంగ్లండునకు రాయబారములను పంపుట అనవరత మని వీ రెప్పుడు నమ్ముచుండెడివారు.

కలకత్తా కార్పరేషనుసభ్యత్వము

1876 సంవత్సరమున కలకత్తా కార్పరేషను సభ్యులుగ ఎన్నుకొనబడిరి. పిమ్మట ఉత్తర బారకుపూరు మునిసిపాలిటీకి అభ్యర్థులుగ ఎన్నుకొనబడిరి. పరిపాలనా విషయములందు అనుభవము సంపాదించుటకు స్వపరిపాలనా సంఘము ఆధారముగ నుండవలయునని వీరి నమ్మకము. 1898 సంవత్సరము కార్పరేషను ప్రతినిధిగ శాసనసభకు బెన్జర్ గారు ఎన్నుకొనబడిరి. వీరు శాసనసభయందు మునిసిపల్ టెన్సిలు చర్య సందర్భమున ఇచ్చిన ఉపన్యాసములు స్థానిక స్వపరిపాలనావిషయములందు వారికిగూడ ఉత్సాహమును ప్రకటించుచున్నది. 28 సంవత్సరములు కార్పరేషను సభ్యులుగ నుండి 1899 సంవత్సరమున క్రొత్త మునిసిపల్ చట్టము ఆమోదింపబడగానే చట్టము యెడల తన ఆక్షేపణ తెలుపుచు కార్పరేషను సభ్యత్వమునకు రాజీనామా ఇచ్చిరి.

బెంగాలీపత్రికను నిర్వహించుట

1879 సంవత్సరమున లిట్టను ప్రభువుగారి హయామునందు బెన్జర్ గారు బెంగాలీపత్రికను నిర్వహింప ప్రారంభించిరి. చావు బ్రతుకులతో నున్న ఈ పత్రిక బెన్జర్ గారి చేతికివచ్చిన కొన్ని దినములలోను భారతదేశమందలి ప్రధానపత్రికలలో ఒకటిగ మారెను. ఎట్టి ఉద్దేశము ఆశేయు చూపక అన్ని విషయములను విమర్శించుటయందును, నిర్భయముగ సత్యమును ప్రకటించుటయందును, భారతీయుల ఆశయముల ప్రకటించుట ఆందోళనము కొనసాగించుటయందును సాటిలేనిదై ఈపత్రికారాజ్యము ఆకాలము గొప్పకీర్తిగాంచెను.

1888 సంవత్సరమున స్వాధీనస్థానములను తిరస్కరించి రను నేరము బెన్జర్ గారిపై మోపబడెను. రెండుమాసముల శిక్ష విధింపబడెను. జరిమానా విధించిన లక్షరూప్యములైనను ఛెల్లింపుటకు సిద్ధముగ ఎంతమాందో యుండిరికాని స్వాధీనమార్పి బెన్జర్ గారిని కారాగృహమున కంపిరి. ఆ రెండుమాసములు బెన్జర్ గారున్న కారాగృహము ఒక యాత్రాస్థానముగ మారెను.

కాంగ్రెసు మహాసభ

1888 సంవత్సరమున కాంగ్రెసు స్థాపించబడినదిమొదలు ప్రతి సంవత్సరము బెన్జర్ గారు కాంగ్రెసునందు పాలుకొనుచుండెడివారు. భారతశాసనసభల నిర్మాణమువిషయమై 1890 సంవత్సరపుకాసుప్రభువుగారిబిల్లుఅసంతృప్తికరముగ నుండుటచే ఇంగ్లండునకు రాయబారముంపుటకు తీర్మానింపబడెను. హ్యూము, బెన్జర్, నార్తన్, మథోల్కార్, గార్ల ఇంగ్లండునకు పంపబడిరి. ఇంగ్లండులో దాదాభాయి నారోజీగారు, సయ్యదు అలీ ఖానుగారు వీరికి సహాయమొనర్చిరి. ఇంగ్లాండునంతయు పర్యటనమొనర్చి ఉపన్యాసములిచ్చిరి. వీరి ఆంగ్లేయోపన్యాసములు ఆంగ్లేయులనే విభ్రాంతులుగ నొనర్చెను. వీరి ఉపన్యాసభారతీ ఆంగ్లేయశక్తులకు పీట్, ఘాక్స్, మెండెగార్ల ఘోరణి రెంతమాత్రము తీసిపోలేదని ఆంగ్లేయపత్రికలు ప్రశంసించినవి.

ఈ విధమున ఇంగ్లాండునందు అపారముగ నేనచేసి, ఆంగ్లేయులకు భారతీయులపట్ల గౌరవమేర్పడునట్లుచేసి గొప్పకీర్తితో 1890 సంవత్సరమున బెన్జర్ గారు భారతదేశమునకు తిరిగిచ్చిరి. అదిమొదలువీరికి రిప్రెజెంటేటివ్ నానాటికి పెరివృద్ధియగుచుండెను. ఇంగ్లాండునందు వీరుసరిపిన ఆందోళనమునకు ఘోషముగ 1892 సంవత్సరమున శాసనసభల నిర్మాణమునందు కొన్ని మార్పులు చేయబడెను. 1896 సంవత్సరమున పూనా కాంగ్రెసు అభ్యర్థులుగ ఎన్నుకొనబడిరి. ఆకాంగ్రెసునందు వీరిొసగిన ఉపన్యాసమును చదవనివా రుండరు.

కర్జును రాజ్యము

1898 సంవత్సరమున కర్జును ప్రభువుగారు రాజ్యప్రతి

నిధిగ వచ్చిరి. ప్రభుమున బెన్జర్ గారే కాంగ్రెసు మహాసభ యందు కర్జును ప్రభువుగారికి స్వాగత మొసగిరి. సార్వభౌముని ప్రతినిధియగుటచే అందరను ఒకటిగ మారుచు భారతీయుల ఆశయముల పట్ల సానుభూతి చూపుచుండుట వారి ధర్మమని నూచించిరి. రెండు సంవత్సరములు జరిగెను. 1900 సంవత్సరమున కాటకము సందర్భమున ప్రభువుగారు ప్రకటించిన క్రొత్తదాఖ్యమునకు దేశీయులు కృతజ్ఞులై యుండిరి. కాని క్రమముగ పరిస్థితులు మారెను. కలకత్తా మునిసిపల్ బిల్లు స్థానిక స్వపరిపాలనాధికారమును రూపుమాపెను. 1902 సంవత్సరపు విశ్వవిద్యాలయముల శాసనము విశ్వవిద్యాలయములను అధికారుల బరమొనర్చెను. 1902 సంవత్సరమున బెన్జర్ గారు అహమదాబాదు కాంగ్రెసు మహాసభకు అధ్యక్షులహించి ప్రభుత్వవిధానమును తీవ్రముగ ఖండించిరి.

బెంగాలు విభజనము

బెంగాలు విభజనముతో గొప్ప ఆందోళనము ప్రారంభమయ్యెను. ఆ సమయమున చట్ట సమ్మతమగు ఆందోళనమునల్ల లాభముండవని కొందరు తలచిరి కాని బెన్జర్ గారి కప్పుడు కూడ విశ్వాసము తగ్గలేదు. ధర్మము బలవంతమైనదనియు నేడు గాకున్న రేపు తప్పక విజయముగాంచగలదనియు, శాంతిముతో ఓర్చియుండవలయుననియు బెన్జర్ గారు చెప్పుచుండెడివారు. మార్చే ప్రభువుగారు ఇండియామంత్రిగ నియమింపబడిరి. వీరి హయామునందు ఈ అన్యాయము అంతమొందునని కలపురు నమ్మిరి. బెన్జర్ గారు ఒకచైపున ప్రభుత్వ చర్యలను ఆక్షేపించుచు ఆందోళనము జరుపవలసియుండెను. మరియొకచైపున ఉద్దేశపూరితులగువారు విస్తమనునకు గడంగుచుండుటను అచనపలసియుండెను. ఈ సందర్భమున బెన్జర్ గారు ఇంగ్లండు నందు ను భారతదేశమునందును గావించిన ఆందోళనము చరిత్రాత్మక మైనది.

సామ్రాజ్య వారాపత్రికా ప్రతినిధులమహాసభ

లండనునందు జరిగిన సామ్రాజ్య వారాపత్రిక ప్రతినిధుల మహాసభకు బెన్జర్ గారు మలబారిగారు భారతదేశపు ప్రతినిధులుగ పంపబడిరి. ఆ మహాసభయందు కేబిలు ఛార్జిలను తగ్గించుట అనవరతమని వాదించిరి. భారతదేశపు వారాపత్రికల ఆరాజకమును విప్లవోద్యమమును పురికొల్పుచున్నారని క్రొమరు ప్రభువుగారు చెప్పగ భారత వారాపత్రికల పక్షమున ఆవాదమును తీవ్రముగ ఖండించిరి. ఈ మహాసభ ముగిసినపిమ్మట ఇంగ్లండు నంతయు పర్యటన మొనర్చి భారతదేశపు విషయములను ఇంగ్లీషువారికి పూర్వగ్రుచ్చిన విధమున తెలియపరచుచు నచ్చిరి. బెంగాలు విభజనము ఆక్రమమైనదనియు దానిని రద్దు పరుపకుండిన దేశమునందు కాంతి యుండజాలదనియు వీరు చెప్పిరి. లండనులో అసాధారణ కాంగ్రెసు మహాసభను సమావేశపరచు విషయమై తీవ్రముగ ఆలోచించెను.

1912 సంవత్సరమున సార్వభౌముడు పట్టాభిషేకము చేసికొనుటకు ఢిల్లీకివచ్చుట బెంగాలు విభజనము రద్దుచేయబడుట చరిత్రాంశములు.

మింటో మార్చే సంస్కరణములు ప్రసాదించ బడినప్పటి నుండియు బెన్జర్ గారు సంస్కరణములు విజయము గాంచునట్లు పనిచేయుటకు పూనుకొనిరి. 8 సంవత్సరములు వరుసగ వీరు వంగరాష్ట్ర శాసనసభయందు సభ్యులుగ నుండిరి. 1918 సంవత్సరమున సామ్రాజ్యశాసనసభకు ఎన్నుకొనబడిరి. మార్చే సమయమునందు భారతీయుల రాజభక్తిని ప్రకటించుటయందు వీరు తన పత్రిక సుపయోగించుచుండిరి.

ప్రజలు మింటో మార్చే సంస్కరణములలో తృప్తిచెందక ఇంకను ఎక్కువసంస్కరణములు కావలయునని కోరుచుండిరి. వివిధ రాజకీయ ప్రతిష్టాపనలు తీర్మానములు గావించినవి. దేశమునందు ఆందోళనము మరల తీవ్రరూపము దాల్చెను. ఎప్పటివలెనే సురేంద్రనాథ బెన్జర్ గారు ఆందోళనమునందు ప్రధాన భారమును వహించుచుండిరి.

మాంటాగు సంస్కరణములు

మాంటాగు సంస్కరణముల సందర్భమున విలేవారులు కాంగ్రెసునుండి పీడిపోయి విలేవావ మహాసభను స్థాపించిరి. బెన్జర్ గారుకూడ ఆ సమయమున కాంగ్రెసును వదిలి విలేవారుల సంఘమునందు చేరిరి. మాంటాగు సంస్కరణముల నంగీకరించి అవి విజయముగాంచునట్లు పనిచేయుట ఉచితమని వారు అభిప్రాయపడిరి. కాని కాంగ్రెసు మహాసభవారు సంస్కరణములు ఆశాభంగకరముగ నున్నవని తీర్మానించిరి. గాంధీమహాత్ముడు అసహాయోద్యమము ప్రారంభించెను. అంతటితో కాంగ్రెసుతో అన్ని సంబంధములను బెన్జర్ గారు వదులకొనిరి. కాంగ్రెసువారి తీర్మానమునకు వ్యతిరేకముగ బెన్జర్ గారు శాశనసభాన్నికల యందుఅభ్యర్థిగ నిలచి విజయముగాంచిరి. ప్రభుత్వమువారిచిన సరే బిరుదుము ను, మంత్రి పదవిని అంగీకరింపకాంగ్రెసునిర్ణయము నకు వ్యతిరేకముగ ప్రవచించుచు బెన్జర్ గారు ప్రజల ఆక్షేపణలకు గు

మాడునందనములు మంత్రిగనుండి, 1923 సంవత్సరము జరిగిన ఎన్నికలలో స్వరాజ్యపక్షపు అభ్యర్థి బెన్సీగారిని ఎదిరించి ఓడగా వైతను. దానివల్ల చర్యలు స్వరాజ్యపక్షమువారి వైఖరి బెన్సీగారి కెంతమాత్రము రుచింపకుండెను. వాటిని ఖండించివారు ఉపన్యాసము లిచ్చుచుండెడివారు. వార్తాపత్రికలకు వ్రాయుచుండెడివారు.

కొన్ని మాసముల క్రిందటనే మరల వీరు బెంగాలి, న్యూఐంపైరు, స్వరాజ్య (దేశభావ వారపత్రిక) పత్రికల సంపాదకుడుగ నుండుట కంగీకరించిరి. ఈ వార్త ప్రకటింపబడగానే 77 సంవత్సరముల వృద్ధుని ఉత్సాహము కార్యదీక్ష దేశీయుల కచ్చెరువు కలుగజేసెను. ఈ విధమున 77 సంవత్సరములు తనకుతోచిన విధమున దేశసేవ చేయుచు రణ రంగమున మరణించు మహాయోధునివలె వృద్ధాప్యమునందు కూడ కార్యదీక్షయందు నిమగ్నుడై తనవులబాసిన సర్ సురేంద్రనాథ బెన్సీగారి ఆత్మకు శాంతి కలుగు గాక!

మహాత్ముడు-సర్ సురేంద్రనాథ బెన్సీగారు

బారకుపూరులో జరిగిన విషయములు

(1925వ సం॥ 6వ జూలై 6వ తేదిని ఆంధ్రప్రదేశ్ లో ఇదివరకు ప్రచురింపబడినది.)

సర్ సురేంద్రనాథ బెన్సీగారికి కొంతకాలము నుండి జబ్బుగా నున్నదని మహాత్ముడు తెలియగానే మహాత్ముడు బెన్సీగారిని జూడగోరెను. ఆ సంగతి బెన్సీగారికి తెలుపగా ఆయన చాల సంతోషించెను. ఆ నాడువయసున చల్లనివేళ హాయిగా గాలి వీచు మండగా మహాత్ముడు మోటారులో కలకత్తా నుండి బారకుపూరుకు 17 మైళ్ల దూరము ప్రయాణముచేసెను.

బెన్సీగారిమేడ హాల్లోనే తీరమున నున్నది. బెన్సీగారు మేడ పసారాలో కుప్పిమీద కూర్చుండి నదివంతచూచుచుండిరి. మహాత్ముడు వచ్చె ననువార్త వినగానే బెన్సీగారు లేచి నిలిచి మహాత్మునకు స్వాగత మొసంగిరి. బెన్సీగారు మహాత్మునకు 20 ఏండ్లు పెద్దలెనను గూడ యువజన సుఖోత్సాహమునే వెల్లడించిరి.

“వంగసంగమును దానిగుహలోనే ఎదుర్కొంటిని”

అని మహాత్ముడు నవ్వుచు పలికెను. కులప్రశ్నలు జరిగినవి. “కొంచె మేమైన దాహము వున్నకొందురా” యని బెన్సీగారు రజిరి. “వేసినీళ్లలో నిమ్మపండు రసమును ఉప్పును వేసి యిచ్చిన చాలును” అని మహాత్ముడు నెను. “లేత కొబ్బరికాయ నీళ్లు వున్నకొనరా?” అని బెన్సీగారు మరల నడిగిరి. తూర్పు వంగరాష్ట్రమువారికి లేత కొబ్బరికాయ నీళ్లు చాల యిష్టమున పాసియను. “వీర లేత కొబ్బరికాయలను నావెంట వచ్చిన యువకులు సొమ్ము చేసెవరు రెండి. వారి కియ్యండి” అని మహాత్ముడు నెను.

బెన్సీగారు చేయుచున్న పనులనుగూర్చి మహాత్ముడు ప్రశ్నింపగ “ప్రకరమాన మనుమన్న జాతి” అను నేడగు గ్రంథ మిప్పుడే పూ ర్తియైనదని బెన్సీగారు నడివిరి. దానినిగూర్చి వింటిని గాని చూడలేదని మహాత్ముడు నెను. బెన్సీగారు గ్రంథమును మహాత్మున కొంగిరి. “మీరు దానపత్రికను వ్రాసి యియ్యవలె”నని మహాత్ముడు నెను. “గాంధీమహాత్ముని సాధున రసమును, ధనత్యాగమును, గాఢ తపదేశభక్తిని, ఉన్నత ఉదార భావములను నేనధికముగ ప్రశంసింపుచున్నందులకు నిదర్శనముగ దీనిని వారికి సమర్పించితిని” అని వ్రాసి బెన్సీగారు సంతకము చేసిరి. “దానిని దిగ్గరగా చదువుము” అని అల్లునితో చెప్పిరి.

“మా మామగారు వ్రాసిన ప్రతివిషయమును చదివించి వినట వారికి వాడుక” అని నడిపి, జె. చౌదరిగారు స్వప్నముగ చదిరిరి “అధికముగా ప్రశంసించు చున్నందులకు” అను వాక్యమును చౌదరిగారు చదువనందున బెన్సీగారు ప్రశ్నించిరి. బెన్సీగారి వ్రాతను చూచి మహాత్ముడు చాల ప్రశంసించెను. “మీకిప్పు డున్నంత వయసు నాకు వచ్చువరకును నేను జీవించునో లేదో తెలియదు. అథవా జీవించినను ఇంత చక్కగా నంతటి పెద్దనయసును గూడ నేను వ్రాయగలగుదు నని తోచదు” అని మహాత్ముడు నెను.

“లేదని వేయ మరచితిని. నేడేమి లేదీ?” అని బెన్సీగారు రజిరి. 6 వ లేదీ యని యొకరనిరి. “ఆహా! అటులనా? అదియే నాజన్మదినము 77 వ ఏడు ప్రవేశించినది. నేను 5 ఏండ్ల బాలుడనై యుండగా నేను నామేనమామగారి యింటికి వెళ్లితిని. ఆ యిల్లు ఇప్పటికి నా మనోనేత్రమునకు బాగుగా కనబడుచు నే యున్నది. దాని నిపుడు సరిగా చిత్రింపగలను” అని బెన్సీగారు నడిపిరి.

“మీకే క్షి నేడగుదును. పూసాలో మీరు కాంగ్రెసు మహాసభ కధ్యక్షతవహించి 80 అక్టోబర్ పుటల విషయమును గల్గ్రాహిగా పొట్టుపాతుండ ఆపవుగా నుడివిన విషయమును స్వయముగా చూచిన నచేతనుగారు నా కెరింగించిరి” అని మహాత్ముడు నెను.

“నిజమే. నా కిప్పటికిని ఉత్సాహము కొంచెమైన తగ్గలేదు. నేనిప్పుడుగూడ నువన్యసింప గోరెదను గాని వైద్యులు నిరోధించుచున్నారు. 91 ఏండ్లు నిండువరకును జీవింపగోరెదను” అని బెన్సీగారు రనిరి.

“నూరేండ్లు నిండువరకుమాత్రమేల జీవింపగూడదు” అని మహాత్ముడు నెను.

“91 ఏండ్లవరకు మాత్రమే నాకు పనిచేయగల శక్తి యుండును. నాకు జ్ఞాపకశక్తి పూర్తిగా నున్నది. భావనాశక్తి తగ్గిపోలేదు. నాభావములను ప్రజలకు వెల్లడింప గోరెదను” అని బెన్సీగారు నడిపిరి.

“మీరేమి చదువుచున్నారు” అని మహాత్ముడు నెను. ఆ యనభగవద్గీత, ఉపనిషత్తులు, వైష్ణవగ్రంథములు మున్నగువానిని చదువుచుండలేదు. “నాస్వీయ చరిత్రనే మరల ముద్రింప దలచి పునరావలోకనము చేయుచున్నాను” అని బెన్సీగారు నెను.

“అప్పుడే పునర్ముద్రణ మవసరమగునా?” అని మహాత్ముడు నెను.

“600 ప్రతు లప్పుడే విక్రయింపబడెను. 2000 ప్రతులు మాత్రమే ముద్రింపబడెను. విరోహిండుమునకుగూడ కొన్ని ప్రతులను పంపితిమి” అని బెన్సీగారు రనిరి.

“మీ ఉత్సాహము నాకధికముగ నచ్చెరువును కలిగించినది. మీరు పద్ధతి ప్రకారము నడుచుకొనుటయే దీనికి కారణము. ఎన్ని పనులన్నను మీరు సకాలమునకు బారకుపూరుకు ప్రతి రాత్రియును వచ్చెదరనియే వింటిని” అని మహాత్ముడు నెను.

నిజమేనని బెన్సీగారు నడిపిరి. వ్రాతప్రతులను తెప్పించిరి. పుక్కుములను లేగా వానిని మహాత్ముడు చూచి బెన్సీగారి చక్కని దస్తూరిని చాల మెచ్చుకొనెను. మెకాలే వ్రాత ప్రతులవలె నున్నవనెను.

లోకమాన్యుని గీతారహస్యము వ్రాతప్రతులను మహాత్ముడు చూడలేదు. వానిలోని వ్రాత. ముత్యాలకొవయే కాని లోకమాన్యుడు ఆ గ్రంథమును వ్రాయునరీకి 60 ఏండ్లు వయసు మాత్రమే యుండెను. “నేనీగ్రంథమును రిపను కళాకాల కియ్యకలచితిని” అని బెన్సీగారు నడిపిరి. “ఘోర్జర విద్యాసీతమున కని నేనడుగ దలచితిని. విద్యాసీతమువారుగూడ నిట్టి గ్రంథములను సమకూర్చుచున్నారగాని రిపను కళాకాలకే అధికముగ ప్రతిభకలదు. ఎన్ని వత్సరములు శ్రమవడి వ్రాసితిరో?” అని మహాత్ముడు నెను.

“1915 లో ప్రారంభించితిని గాని వ్యక్తిపదవిలో చేరగానే నిలిపివేసితిని. ఆపని చాలించుకొనినది మొలలు మరల విడువకుండ వ్రాయుచునే యున్నాను” అని బెన్సీగారు రనిరి.

“50 ఏండ్ల జీవితచరిత్రను 10 ఏండ్లలో వ్రాసితిరి” అని మహాత్ముడు నెను. “మీరన్న మాట నిజమేగాని విషయనూచకుగ నేను 50 ఏండ్ల జీవితచరిత్ర అని మాత్రమే వ్రాసితిని.

“మీకు 17 వ ఏడు వచ్చినప్పటినుండియు మీరు రాజకీయరంగమున దిగితిరి గాన 60 ఏండ్ల చరిత్రమనియే చెప్పదగును” అని మహాత్ముడు నెను.

“దానినంతయు నేను వినరించితిని. విభవావివాహ సంస్కారప్రయత్నమున కలిగిన కష్టముల నన్నిటిని వినరించితిని. నా పడుమదనమున మన్యజ్వరములు, ముసలమరణవృత్తి అనునవి రెండే చాల అనర్థమును కలిగించుచుండెను. మేము గ్రామములకు పోయి బోధించితిమి. రాజకీయములను గూర్చిన విషయములను తప్ప మరీదేని గ్రామస్థులు వినకుండిరి” అని బెన్సీగారు నడిపిరి.

పిమ్మట విత్తలందరును గ్రామముల దుగితినిగూర్చి చర్చించిరి. మహాత్ముడు రాట్టునుగూర్చి ఆలోచించుచుండెనో యేమోగాని ఏమియును నుడవలేదు. “ఆత్మకర్మ ప్రాంతము పెనుక చాల అవరోగ్యకరముగా నుండెను. ఇప్పుడు దానిని చాల ఆరోగ్యవంతముగా చేసిరి” అని ఒకవిత్తడనెను. “అటులే బారకుపూరును నేనుగూడ చేసితిని.” అని బెన్సీగారు రనిరి. “అది కంటోన్మెంటుకాదా అని మహాత్ముడు నెను” కాదుకాదు. ఈ మ్యునిసిపాలిటీకి 15 ఏండ్లు నేను అధ్యక్షుడనుగా నుంటిని. ఇప్పుడు నాకుమాడు అధ్యక్షుడుగా నున్నాడు. అది వార సత్వమువలన గాదు. పౌరు లతని నెన్నుకొనిరి. ఒక కసాయివానిని నేను గ్రామమునుండి బహిష్కరించితిని. కంటోన్మెంటులోని సోల్దరులకొరకు కసాయివాడు పట్టామున నిత్యమును గోవులను పధించుచుండెను. హిందువులు చూచి సహింపబాలకుండ నుం

డిరి. పశువుల రక్తము ననిలో కలియగూడదు. పశువుల శిశ్నాదులను నడితీరమున పూడ్చగూడదు. అని నేను ఉత్తరువుచేసి తిని. దానితో నతడు వెడలిపోయెను. అటులే మరియొక కసాయినిగూడ సాగవంటిని. ఇప్పుడు మ్యునిసిపలు సరిహద్దులలోపల కసాయి దుకాణములు లేవు. అని బెన్సీగారు రనిరి. మహాత్ముడియులకు కోపము రాలేదా? అని యొక రజిరి. “మహాత్ముడియైతే లే”రు అని బెన్సీగారు రనిరి.

“ప్రత్యేక నియోజకవర్గములను మింగి ప్రభువు తెచ్చి పెట్టెను. ఇది చాల అనర్థకము. మిశ్రమ నియోజకవర్గములే యుండవలెను. స్థానముల సంఖ్యను కొద్దే సంఖ్యగా నిర్ణయింపవలెను” అని బెన్సీగారు నడిపిరి.

చాల విషయములనుగూర్చి ప్రసంగములు జరిగినవి.

“యవకులలో అ విధేయత పెచ్చు పెరుగుచున్నది. నభిలో ఉపన్యాసకులు మాటలాడకుండ గోలచేసెవరు. పెద్ద మనుష్యులయిండ్లకుగూడ పోయి నిరోధించెదరు. ఒకరియింటికిపోయి అతడు కార్పొరేషనుసభకు వెళ్లి నోటు ఇయ్యకుండ నిరోధించిరి ఈ అవిధేయత మనదేశమునకు విలక్షణము మన తాతతండ్రుల కాలమునం దిది లేనేలేదు. మహాత్మాజీ! మీరే దీనిని నిరోధింపవలెను” అని బెన్సీగారు నడిపిరి.

“సరే గాని రాట్టుములేకండ నేనెటుల నిరోధింపగలను.” అని మహాత్ముడు నెను. దానికెప్పుడును బదులు చెప్పలేదు.

“స్త్రీల సమస్యను, అస్పృశ్యుల సమస్యనుగూడ మీకే చక్కబరుపవలెను. ఈశ్వరచంద్రుడు ప్రారంభించిన పనిని మహాత్మాజీ! మీరే పూర్తిచేయవలెను” అని బెన్సీగారు రనిరి.

“అస్పృశ్యులనుగూర్చి మాత్రమే మహాత్ముడిపుడు కృషి సలుపవలెనని నేను చెప్పయింటిని” అని చౌదరిగారు రనిరి.

“నేనిప్పు దానిని చేయుచునే యున్నాను. నేను రాట్టు మునుగూడ జంట చేసితిని. మీకు దానిపై నాసక్తిలేనటుల నున్నది” అని మహాత్ముడు నెను.

“నేను మీతో నేకీభవించెదను” అని బెన్సీగారు రనిరి.

“మే మందరమును ఖద్దరు నామోదించుము. నూలు వడుకు పనిని పాతకాలలో నేర్చుచున్నాము. ఆ పాతకాలతో మాకందరికిని సంబంధము కలదు” అని తక్కినవారనిరి.

“మీరు ఖద్దరు కట్టినపుడు దానివలన లాభమేమి? అని మహాత్ముడు నెను. అట్లునుచు మహాత్ముడు లేచెను. అందరును లేచిరి. బెన్సీగారు మహాత్ముని గాఢాలింగన మొనరించెను. అంతకు పూర్వమే అచటికి చేరుకొనిన ప్రజలు మహాత్మా గాంధీకి జయ అని కేకలుచేసిరి. మీయారోగ్యమునే కోరెదను. అని మహాత్ముడు నెను. నామీద దయయుంచి మీరు మరియొకసారి దర్శన మియ్యవలెను” అని బెన్సీగారు రనిరి.

“మీరట్లు నెలవియ్యగూడదు. నేను తప్పక వచ్చెదను” అని మహాత్ముడు నెను.

మేడ దిగినవెంటనే సామాన్యప్రజలను చూచి “మీరు నూలువడుకుచున్నారా?” అని మహాత్ముడు నెను. వారిలో నొకడు బేహారు ఖద్దరుపంచలో మంచి వడుకునూలుకట్టలను మహాత్మునికి సమర్పించుటకు గొనివచ్చెను. “మీరు మా కట్టరములకు వచ్చి వానిని పావనము చేయవలెను. మా ఖద్దరు నాకీర్పించవలెను.” అని అతడనెను. అతడు తెల్ల ముతక ఖద్దరుబట్టలనే కట్టుకొనెను. అతడు బారకుపూరు వాటరువర్సెస్ యింజనీరు కచేరీలో గుమాస్తాగా నున్నాడు. అతడును మరికొందరును నతమువూని ఖద్ద నురుకట్టుచు నూలువడుకుచున్నారు. వైసాఫండు ఏర్పరచి సొమ్ము వసూలుచేసి అత డాఖద్దరు దుకాణమును పెట్టెను. వారు యింజనీరునడిగి ఒకగదిపుచ్చుకొని దానిలో రాట్టుములను బాగోలివేటివద్దను, ఖద్దరుబట్టలను బాగుగా నమర్చిరి. “మీరు కలకత్తా ఖద్దరుబట్టల నేలకొనరు” అని మహాత్ముడు నెను. “బేహారు రాష్ట్రమునందలి ఖద్దరును విక్రయించుటకే నేను పూనుకొంటిని. మేము ప్రత్తినిగూడ బేహారునడియే తెప్పించి ఏకీ ఏకలను చేశితిమి” అని అతడు తెలిపెను.

బారకుపూరులో ప్రచారమేమియును లేకున్నను అచట గూడ కొందరు దేశభక్తు లీటుల నూలు వడుకుచునేయున్నారు. వారి తరస్కృతులవలన పొట్టుపోకినాచు దేశసేవకొరకే నూలు వడుకుచున్నారు. నాకు వీరిసంగతి తెలియదు. ఇక వీరితో పరిచయము కలిగించుకొందును. వీరికి మంచిరాట్టుములను పంపించెదను. అని సతీతబాబు నడిచెను. “మహాత్ముడుగూడ చాల సంతోషించెను.” అని మహాదేవ దేశాయిగారు వ్రాసిన వ్యాసము మాలానా మహాత్ముదాతగారు ఢిల్లీనగరమున ప్రకటించుచున్న కామ్రేడు పత్రికలో ముద్రింపబడెను.

బారక్పూరు ఋషి

గాంధీమహాత్ముడు మే 14-వ తేదీ యంగ్రిం డియాలో బెనర్జీగారినిగూర్చి వ్రాసినదాని నిందు ప్రచురించుచున్నాము:—

(1925-వ సం॥ మే 18-వ తేదీని ఆంధ్రప్రదేశ్ లో షడివడకు ప్రచురింపబడినది.)

బారక్పూరులో సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారిని వారి యింట జూరుభాగ్యము లభించెను. ఆయన రుగ్మతతో నుండె ననియు, వయస్సునల్ల ఆయన ఉక్కు-నంటి కరీరము కొంచెము సడలెననియు వింటిని. నేను జేయు పనులు కొన్ని ఆయన కిష్టము లేకున్నను, ఆయన యిప్పటి బెంగాలును సృష్టించినవా డనియు, భారత రాజకీయములందు భిష్మునివంటివా డనియు తలంచుటచేతనే ఆయనయందు నా కేమాత్రమును గౌరవము లగ్గలేదు. భారతదేశమునందు విద్యావంతు లందరును ఆయన మాటమీద ఊగిన కోజాలు నాకు జ్ఞాపకముగలవు. అందుచేత నే నేను చాల సంతోషముతో బారక్పూరును-త్రక్ బోతిని. నదియొడ్డున చక్కని పరిసరములందు సర్ సురేంద్రుని భవన ముండెను. ఆచట సంతయును శాంతియును నుండెను. కలక త్రాలో రోడ్లలో రోజంతయును పనిజేసి ప్రతిరోజును యీ మనోహర సౌధమును జేరునపు డెంత హాకర్లముగ నుండునో అందరును చెలిసికొన గలరు. ఆయన బలహీనముగ కృశించి ప్రక్కలో బడుకొని యుండు ననుకొంటిని. కాని అట్లుగాక ఆయన యవకునివలె చివాటన కూర్చున్నచోటునుంచి లేచి నాయెదుట వచ్చి యువజనోత్సాహముతో నాతో మాట్లాడ జొచ్చెను. ఆయన మాట్లాడునపుడు జ్ఞాపకశక్తి యెప్పటి వలెనే శుద్ధముగ నుండెనని చెప్పెను. ఆయన తన చిన్ననాటి విశేషములను చిత్రించగలనని చెప్పెను. ఇప్పుడే ప్రకటించ బడిన ఆయనజీవితచరిత్ర యిప్పటికి తొమ్మిదేండ్లలో వ్రాసె ను. ఆయన చక్కగ వ్రాసిన ప్రతిని సయ్యక్తునుగర్వ ముతో జూపెను. ఆయన దానిసంతోష పద్ధతిప్రకారం కలంతో పట్టిపట్టి పెద్దక్షరములతో వ్రాసెను. సర్ సురేంద్రనాథు కిష్టము 77 యేండ్లు అయినను పండిత మాళవ్యాజీకి వలెనే ఆ యనకు ఆర్యవిశ్వాసము గలదు. ఆయన యిట్లు చెప్పెను. నేను 91 యేండ్లు జీవించెదను. అప్పటివరకును యిప్పుడున్న శక్తితోనే యుండునని నమ్మెదను. ఆయన యేమి చదువుచుండెనో యని విచారింపగా తన జీవితచరిత్ర రెండవ ముద్రణమును సంపత్సరము లోనే నేయవలయునను నాడేశముతో మరల జూచుచుంటినిని చెప్పెను. ఆయన తనచుట్టును ఏమిజరుగుచుండెనో ఆవిషయ ములందు తనకి ఊత్సాహము దీసికొనెను. నేను బెంగాలునుండి పోవులోపల పరియోజనాని తనను కలిసికొనవలయునని నా నద్ద ప్రతిపక్షంబున నైకొనెను. 'మీరు బారక్పూరుకు వచ్చుటకు వ్యసని లేకున్నయెడల నేను రావలయును' అని ఆయన చెప్పెను. 'మీ కంత కష్టమియ నాకిష్టములేదు. నేను తప్పకుండ మీవద్దకు వచ్చుటకు వ్యసని జూచెదను' అని నేను ప్రత్యుత్తర మిచ్చితిని. సర్ సురేంద్రనాథు, పద్ధతిప్రకారము నుంచి అలవాట్లు గల్గి యుండుటచేతనే యంత పటుత్వము గల్గియుండెను. ఏమైనను సరే ఆయన కలకత్రాలో రాత్రి నిద్రనిపోవుట లేదు. బార క్పూరుకు ఆయన చివరకైలులో నైనను తప్పకుండ జేరెడివారు. ఇట్లు విధిప్రకారము నెలవేర్లుట భారతదేశమునకు కష్టపడి పనిజేయుట యెంత అవసరమో అంతఅవసరమని ఆయనచెప్పెను.

* * * *

చాలకాలము బ్రతికేమార్గము

1925 వ సం॥ 27 వ తేదీని ప్రత్యేకలో షడివడకు ప్రచురింపబడినది.

క స ర త్ చే యు ట

సర్ సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారు ఓర్వ జీవితరహస్యమును గూర్చి "తయారగుచున్న యొకకాతి" అను గ్రంథములో తమ స్వానుభవముల నిట్లు తెల్పిరి.

నేను యింతవఱకుగా నుండుటకు ఓర్వ జీవితరహస్య మేదియని నా హితు నన్ను ప్రశ్నించెరి. నాకు ప్రస్తుతము 75 ఏండ్లు నుమారుగా నుండును. అయినను నేను ఆరోగ్యము గా, ధీమతుత్వము తగ్గిపోకుండా ఉన్నాను. అందుచే నాఅను భవముల చెప్పిన మంచిచిరునాసి నాన్నేహితుల నమ్మకము.

మన జీవనభాగ్యవంతులకు ఆరోగ్యము మొదటినిధి.

ఆరోగ్యముమీదనే అన్నియు ఆధారపడియుండును. మననాయ కులలో చాలమంది లేతవయసులోనే చచ్చిపోయినారు. రాను మోహాకరాన్ని, క్రేజ్ వంధ్యత్వం, కష్టదానపాత, రాను గోపాల్ ఫూల్ మొదలగువారు జీవితరహస్యమందే మరణించిరి. "దేవుడు ప్రేమించేవాళ్లు చిన్నప్పుడే చస్తారు" అనే సామెతను వారు సార్థకపరచిరి. వారే బ్రతికియుండిన దేశము సంతోషక్క గా నడిపించెడివాలో?

ఆరోగ్యముగా నుండుటకు మొదటిమార్గము రోజూ నియ మితకాలమున కసరత్ చేయుట. కసరత్ మితముగా చేయవల యును. చాలునని తోచినపుడు ఆపివేయవలయును. అమితము గునో హానికలుగును. మొదటినుంచీ, (ఇప్పుడు గూడాను) ప్రతిరోజు ప్రాద్దున అరగంట కసరత్ చేసెడివాడను. సాయం కాలములందు ఏమీ పనిలేకున్న చేయుచుండెదను. సాయంకా లము 40 నిమిషములు కసరత్ చేసెదను. శిశువుగా నడచుట అన్నివిధములూ మేలైన కసరత్. నడచుటకు తోడు డంబుల్సు ముద్దలను (క్లబ్స్) గూడ వాడుచుండెడివాడను. ప్రాద్దుననే పరగడుపున కసరత్చేయుట మంచిదని 'పారియట్' మార్పిసూ గారి కూతురుగూడ చెప్పినది. నే నట్లే చేసెడివాడను.

క్రమజీవితము

కసరతుతో తుల్యముగా కావలసినది క్రమజీవితము. క్రమజీవితముయొక్క ప్రాముఖ్యతను మనదేశీయులు గుర్తింప లేకుండుట రోచనీయము. భోజనవేళ, నిద్రవేళ, వారికి స్థిరము గానుండవు. కరీరయంత్రము క్రమముగా పనిచేయనదేకాని మన యిష్టమువచ్చినట్లు నడచునది కాదని నారికి తెలియదు. కరీరయంత్రమును క్రమముగా నడుపగలసినవారము మనము.

"పెందలకడనే పడుకో పెందలకడనే మేలుకో"

పెందలకడ పడుకొనుము. పెందలకడ లేము అను మూత్రము నాజీవితాధారము. చిన్నప్పటినుంచీ యీమూత్రకా రమే నేను నడచుకొనుచున్నాను. నేను ప్రభుత్వ నేమకుడనై రాజకార్యము ల పాల్గొనవలసి నను ఆలస్యముగ న చ్చుట ఉం డెడివాడను కా ను. ఆలస్యముననని తోచు విశేషములకు సభలకు వెళ్లేవాడనుకాను. వెళ్లి నా వేళ ప్రకారము తిరిగివచ్చెడివాడను.

కొన్ని ఉదాహరణములు

ఒకనాడు లండనులో ప్రాంతోకోనా ప్రభువుగారు వత్రి కాప్రతినిధులకు విందుచేసిరి. అందు నేనొకడనగుటచే పోయి యుంటిని. పోయి విందుకాగానే ఎన్నుమాడకుండా సరిగావేళ కువచ్చి పరుంటిని. ఒకనాడు సామ్రాజ్యశాసనసభలో పెమ్ము ఖర్చుప్రభువు రౌలట్ బిల్లు చర్చించుచుండగా ఆలస్యముచేయు నూచన లగపడి వారిలో "అయ్యా నేను 9 గంటలకే పడుకొను అలవాటు" అనగా "వెళ్లండి" అని సమాజశాంతస్వభావముతో వారు ప్రత్యుత్తరమిచ్చిరి. మరునాడు సభ్యులందరిని సమ్యక్తుల నిచ్చుటకు నిద్రలేపవలసి వచ్చెనట. ఒకసారి లండనులో గోక్లే గారు నన్ను నాటకమునకు హెన్రీ ఐర్వింగ్ గారి కేపాలియోకా సాత్రధారణచూచుటకు రమ్మకగా "నీవుమాయింటికివచ్చి పిల్ల నే వస్తా"నంటిని. సరిగా 9 గంటలకు గోక్లేగారువచ్చి తలపుకాట్టి రి. నాటకమునకుపోక తప్పలేదు. నాటకములో హెన్రీ ఐర్వింగ్ ఆరడుగుల పొడుగుమనిషి. 5 అడుగులు 4 అంగుళములగూడ లేని సెపాలియోకా వారిఅభినయించుట నాకిప్పటికిగూడ అశ్చ ర్యముగానే యున్నది. నాటకమును చూచి సంభరించితిమి. గోక్లే తిరిగి నన్ను సరిగా 11 గంటలకు యింటివద్ద దిగివడిచెను. 11 గంటలు నేను రోజూ నిదురపోవువేళ.

"నేనుమాత్రము పెందలకడ లేచెడివాడను గాను"

పెందలకడ పడుకొనుట చాలా మంచి అలవాటు. అట్లు చేయుటచేతనే నేను ఆరోగ్యముగా నున్నాను. పెందల కడలేచు విషయమున నేను నిశ్చయముగా చెప్పజాలను. నేను ఎప్పుడునూ ఆలస్యముగనే లేచెడివాడను. సాధారణముగా నేను 8 గంటలసేపు నిదురపోయెదను. ఒకప్పుడు 9, 10, గంటలసేపు గూడ పడుకొనెదను. నిద్దరంటే నాకపరిమితసంతోషము. అది సంభవంపరగా నచ్చుచున్న హత్తు.

చెట్లు, దివలు, లేక గదితలుపుల దిగించి శుద్ధముగా నిద్దరపోయెడివాడను. గాఢనిద్రకు మనకల్లోలములుండుట భం గకరము. ఆలోచన మొదలగు మెదడు నుపయోగించుపనులు ఇష్టముగా చేయుచో నిద్రకాటంకము రానిచో ఆరోగ్యమును చెరువవని నానమ్మకము. ఎంత కష్టపడినట్లున్నను జేకకు పండు కొని గాఢనిద్రబోవుచో లేచునప్పటికి ఒళ్లు అమిత తేలికగా నుండును.

అహార పానీయములు

ఆరోగ్యముగా నుండుటకు మధ్యనీళ్లము ముఖ్యమని చెప్పబడుచున్నది. నేనెన్నడూ మధ్యవస్త్రపుల వేదించి ఎరంగ ను. అందుచే మధ్యనస్తువుల వాడు వారికన్న నేనెంతమాత్రము బలహీనముగా లేను. (కుద్యవస్తువు లనగా బీడి చుట్టలు మొదలగు నవి తాగుట గూడ యని నాయర్థము) ఎంతమితముగా వుచ్చు కొన్నను ఇవి ఆరోగ్యమునకు భంగకరములేయనునవి వారలంపు.

అహారము శీతోష్ణస్థితులనుబట్టి మారుచుండును. ఆయా జాతి ఆచారములబట్టి మారుచుండును. ప్రతిజాతికి అది తినవల సిన అహారమునుగూర్చి ప్రాచీనమునుండి యొక అభిప్రాయ ముండును. పాశ్చాత్యులు మాంసభక్షకులు. భారతీయులు శాకా హారులు. నంగీయారు మత్స్యభక్షకు. వారికి మత్స్యములు ఆరో గ్యమైనట్టి, బలమైనట్టి అహారము. వంగీయులకు జపానీయులకు అహారవిషయములో పోలికలకు. ఇరువురు గూడ అన్నమాం సాదుల వాడుదురు. మాంసమంటే జపానీయులకు కొంచెము ఎక్కువ యిష్టము. నా అనుభవమునుబట్టి వయస్సునుబట్టి తిండి మారుచుండు నని చెప్పయను. ప్రకృతి అజ్ఞులప్రకారము వయ స్సు ముదిరినకొద్ది మాంసాహారమును విసర్జింపవలయున్నది.

తు ది మా ట

ఒక ల్యాటిప్ కపిశ్యరుడు చెప్పినట్లు దృఢమైన కరీరము నందు దృఢమైన మనస్సుండును. దేహమానసములకు అవినా భావపంబంధ మున్నది. ఒక దానిపై నొకటి యాధారపడి యున్నవి. మనస్సుకు దేహ మొకపెట్టె. మనస్సు దేహమును నశపరుచుకొన్నది. దేహము గట్టిగాఆరోగ్యముగా నున్నగూని మనస్సు దృఢముగా నుండజాలదు. భౌతిక నైతికములు కలిసి చెడును విసర్జించును తనవిధులను తాను నిర్వర్తించుకొను నట్లు మానవునికి తోష్పడుచున్నది.

స్త్రీల ఉన్నతవిద్య బహిష్కారము

అలహాబాదు విశ్వవిద్యాలయ తీర్మానము మహిళా సమావేశము నిరసించుట

అలహాబాదు, ఆగష్టు 7:- విద్యార్థినులు ఉన్నత విద్యా గణించుటకు పురుషులతో 2. ఏకాగ్రునను అలహాబాదు విశ్వవి ద్యాలయమున కనుబంధముగనున్న కళాశాలలందు కైనుమాన్ సెల్లరు అను జ్ఞాతేని ది చేర్చుకొన గూడవని గావింపబడిన ఉత్తరవును ఆక్షేపించుటకు అలహాబా దు స్త్రీలు సమావేశమైరి. దుర్గాభారత్ బెనర్జీగారి భార్య అభ్యు త్తరహిందెను. చింతామణిగారు, ఘోటీబాబు సెహ్రా, రామ కాంతమాల్య, పి. యన్. సప్తాగార్ల భార్యలు హాజరయినవారి లో ముఖ్యులు. తినకుమార్తెలను జేర్చుకొనుట కంపెనీ చరఖాస్తు విషయమై జరిగినయాచక్రకథను ఉపసభా అను నామే సభ్యు రాండ కేరింగించెను. విశ్వవిద్యాలయ తీర్మానమును నిరసించుచు తీర్మానముగావింపబడెను. స్త్రీలను ఉన్నత విద్యాభ్యాసమునుం డి బహిష్కారముచేయవలయుచే స్త్రీపురుషులహక్కులను గు రించి సంఘర్షణమువచ్చుననియు, విశ్వవిద్యాలయము తీర్మాన మును పునర్విచారణము గావించవలయుననియు తీర్మానమందు వివరించబడెను. (అ. ప్రె)

అమృతాంజనం డిపోవారి

సు ప్ర సి ధౌ ష ధ ము ల జా బి తా .

1. శీర్షరసాయనము మాత్రము అశీర్షమునకు	1- 4
2. చక్షుశాలికలు ధాతుపుష్టికి	1- 0.
3. జ్వరహరి జ్వరములకు సీసా 1-కి	0-12
4. అమృతాంజనము సీసా 1-కి	0-10
5. మూలశంకకు తైలము దబ్బి 1-కి	0-12
6. తామరతైలము, తామర, తీటుకు	0- 6
7. కలరా మూర్తలు, వాంతిధేనులకు	0- 8
8. తేలునుండు, లేలుకాలుకు సీసా 1-కి	0- 0
9. దంతశాలహరి, పండ్లపాలుకు	0- 0
10. కర్ణశాలహరి, చెవిపోటుకు	0-68
11. గజ్జికి తైలము, గజ్జిపీడలకు దబ్బి	0- 4
12. పసుళ్లకు తైలము, శిరపసుళ్లకు	0- 0
13. కేలకు నుండు సీసా 1-కి	0- 6
14. చందన అత్తరు 1 బెన్ను	2- 8
15. కుంభుకు తైలము, దబ్బి 1-కి	0- 8
16. చందమాన్దము, పండ్లతోముటకు	0- 2
17. కుంభుగోగి మాత్రలు	1- 0

అమృతాంజనం డిపో, మదరాసు - బొంబాయి

వరచుచున్నది. అందుచే కాంగ్రెసుకు హాజరుగాక పోయినందులకు నాకు గలిగిన విచారము అత్యంతము. అయినను, కాంగ్రెసునభిగమ్యసానము జేరుట కొక సాధనము. సామ్రాజ్యస్వస్వరూపాలనమును పొందుట కిది యొక సహాయసంఘము. లక్ష్యము స్వరూపాలనము. సాధనము కాంగ్రెసు. కాంగ్రెసు నిర్వాహకులు, సంస్కరణ విధానమును భగ్నముజేయ నెంచుచో, దానిని రక్షించు నిమిత్తము కాంగ్రెసుకు బోకుండుట నా విధియని తలంచితిని. సంస్కరణములను భంగపరచెడి తీర్మానములకు మా తోడ్పాటుగలదని తలంపకుండుట ముఖ్యమని, తలంచితమి. సంస్కరణములను భారతీయు లేకగ్రీవముగ నిరాకరించిన ఆంగ్ల ప్రజలు తలచుట కవకాశముండగూడదని మేము భావించితమి. అందుచే సంస్కరణములను రక్షించుటకును, స్వరూపాలనమును కాపాడుటకును కాంగ్రెసు సభకు మేము బోకపోతిమి."

బెనర్జీగారి నమ్మకము సరిగాదనియు, వారి చర్య స్వరూపాలనాభివృద్ధి నడ్డగించెనని, నేటి పరిస్థితులు తెలుపకనే తెలుపుచున్నవి. మితవాదుల చీలికవలన, సంస్కరణములను కొనసాగించుట కధికారవర్గమున కవకాశము గలిగినది. బెనర్జీగారు సంస్కరణములలో పాల్గొనిరి. దేశాభిప్రాయమునకు విరుద్ధముగ, వీరు మంత్రిపదవిని స్వీకరించిరి. "మాంటాగూ సంస్కరణములు దేశమును స్వరాజ్యమునకు చేరువకు చేచ్చు" నని బెనర్జీగారు మరిసిరి. కాని అసతికాలములో వీరి సంతసము నిరాధారమని తేటపడెను. వంగదేశమునకు మకుటములేని రాజనిపిలువబడిన బెనర్జీగారు, తుదకు మంత్రులగుటయు, సర్ బిరుదమును ధరించుటయు, పలువురకు విపాదము గలుగజేసెను. బెనర్జీగారు ఇట్టి గౌరవముల కతితుడు. సర్ బెనర్జీగారికన్న, బిరుదములేని బెనర్జీగారే దేశమున కత్యంత పూజనీయుడు. బెనర్జీగారు ప్రథమ రాజకీయ నిర్బంధితులను గౌరవము బడసిరి. కారాగృహ నిర్బంధము గౌరవహీనమని తలచెడిదినులలో, దేశసేవకై కారాగృహమునకు పోవుట గౌరవప్రదమని బెనర్జీగారు చాటిరి. బెనర్జీగారి తెలివితేటలను వర్ణించుట యనవసరము. సివిలు సర్వీసు పరీక్షయందు తీర్చులై, స్వతంత్రముగ ప్రవర్తించినందులకు ఉద్యోగమును కోల్పోయిరి. కాని ప్రభుత్వమువారికి గలిగిన నష్టము, ప్రజలకును దేశమునకును లాభకరముగ పరిణమించెను. ఉద్యోగ పదవికి వెలుపలనుండి, బెనర్జీగారు అధికారవర్గమున కెక్కుడు ఉపద్రవకరు లయిరి.

వెనుకటి లిట్టను ప్రభువుగారి కాలమున, ఇల్ బర్బుబిల్లు, ప్రెస్సుచట్టము, ఆయుధ చట్టము మున్నగు నిర్బంధములన్నియో విధింపబడెను. ప్రస్తుతపు లిట్టను ప్రభువుగారు మరల బెంగాలు ఆర్డినెన్సును నిర్మించుట, పూర్వసాంప్రదాయానుగుణముగ నున్నది. బెనర్జీగారు రాకాలమున హోరాహోరిగ పోరాడి, తమ వక్రత్వసామర్థ్యమును, బుద్ధిప్రతిభను దేశసేవకై వినియోగించిరి. బెనర్జీగారి వక్రత్వపు ధోరణి, నేడు మోటుయినను, గ్లాడుస్టన్ ఫక్కిని బోలియుండెను. సర్ హెన్రీ నెవిన్సన్ గారు వర్ణించిన నటుల, సముద్రతరంగములవలె వాక్యము లొకటివెంట దొర్లుచుండెను. పదగుంభనయు, సమాస్తప్రయోగమును, కవిత్వభణితిని బోలి యుండెను. బెనర్జీగారు ఉపన్యసించుటకు వేదికయంత

యు గావలెను. ఒకమారు నిలచుట, ఒకమారు మోకరించుట, కేరొకమారు కూర్చుండుట, ఒకమారు గంభీరనివాదము, మరియొకమారు నెమ్మదిగ భాషించుట, ఇట్టి చిత్రవిచిత్రతల అభినయముతో గూడిన ప్రసంగము, నభ్యుల నుత్సాహమున తేలి యాడించుచుండెను. సురేంద్రనాథ బెనర్జీ, డబ్ల్యు. సి. బానర్జీ, లాల్ మోహను క్షోమాభోలు వక్తలు నేడుగానరాదు. ముప్పది వేలమంది దేశభక్తులు కారాగృహములకు వెడలిపోయి కాలమునందు, బెనర్జీగారి దేశసేవను సరియగురిల్లిని గ్రహించుట సుకరము గాకబోయినను ఆ కాలపు పరిస్థితుల నిమిత్తమగు రీతి వలయును.

కాంగ్రెసును నిర్మించిన వారిలో, బెనర్జీగారు రొకరు. కాంగ్రెసుకు హాజరుగటయే యుష్పదవ కరమనియు, సక్రమాందోంశనము సయితము రాజద్రోహమనియు, అధికారుల పరిపాలనమును ఖండించుట సయితము సేరమనియు, తలచెడి దినములలో బెనర్జీ ప్రభుత్వం లెటుల కష్టపడిరో యిండుక యూహించవచ్చును. విద్యాధికులే కాంగ్రెసుకు వ్యతిరేకముగ బనిచేసిరి. ఆంగ్లోహైందవుల ప్రాతికూల్యమును వివరింప సవసరములేదు. పవిత్ర సంకల్పులగు దాదాభాయి నౌరోజీ, బెనర్జీ, మున్నగు మహానీయులు బీజమును నాటుటచేతనే, కాంగ్రెసునభివృద్ధిని ముగ కొనసాగుచు, నేడు దేశసంస్థలన్నిటిలోను మిన్నయై, ప్రజలకు అనధికార పార్లమెంటు సభయై, దినదినాభివృద్ధి గాంచుచు, ప్రపంచదృష్టి నాకర్షించుచున్నది. రాజకీయ జీవితమున కంతకును కాంగ్రెసునభివృద్ధి సానముగ నున్నది. అట్టి మహాసభకు బెనర్జీగారు రెండు మార్లు అధ్యక్ష పదవిని వహించిన గౌరవము బడసిరి. బెనర్జీగారి జ్ఞాపకశక్తి అసాధారణము. బెనర్జీగారు, అచ్చొత్తించిన ఉపన్యాసమును పుస్తకసహాయము లేకుండ తూచా పొల్లుబోకుండ వప్పగించుట సభ్యుల కాశ్చర్యము గలుగజేసెను. అప్పటికప్పు డిచ్చిన ఉపన్యాసమునకును దీనికి భేదము లేకుండెను. బెనర్జీగారు తమ ఆరోగ్యమును కడు జాగ్రూతతో కాపాడుకొనుచు, దుర్వ్యసనములకు దూరమై యుండిరి. వారు స్థాపించిన రిపబ్లికన్ కాల, అత్యుచ్చదశయందున్నది. ఇండియన్ అసోసియేషను, వారి నిర్మాణసామర్థ్యమును చాటుచున్నది. వారు స్థాపించిన బెంగాలి ప్రతిక, మిక్సెడ్ ప్రాముఖ్యము బడసెను. బెనర్జీగారికి మరలనూతన యవ్వనము లభించెను. బెంగాలీ, న్యూఎంపైర్, అను ఆంగ్లపత్రికలను, వంగభాషలో స్వరాజ్య పత్రికను వీరు నూతనముగ నిర్వహింప సమకట్టిరి. తమ జీవిత చారిత్రమును రచింప నారంభించిరి. మితవాద సంఘమును పునరుద్ధరింప దొడంగిరి. స్వరాజ్యపత్రికమును ప్రతిఘటించుటకు బూనుకొనిరి. కాని, వీరి నూతనసంచలనమును మృత్యువు అరికట్టెను. బెనర్జీగారి జీవితము, హైందవ రాజకీయ చారిత్రమునందెల్లపుడును ప్రకాశించుచునే యుండును. బెనర్జీగారి బుణమును తీర్చుకొనుటకు, వారు గావించిన దేశసేవను, జూపిన కార్యదీక్షను, సువ్యక్తపరచిన త్యాగశక్తిని భారతీయు లనుకరించుటకన్న ఉత్తమమార్గము లేదు.

సురేంద్రనాథ బెనర్జీగారి కాత్మశాంతి గలుగుగాక!

లిట్టను ప్రభువు పద్ధతి మారుట

వంగ రాష్ట్రమున రాజకీయ ఖైదీలను విడుదల చేయదలచుట

రేపు రివలేషన్ శనివారము నాడు లిట్టను ప్రభువు కలకత్తాకు వచ్చును

"లిట్టను ప్రభువు వరల వంగరాష్ట్ర ప్రభుత్వాధికారము స్వీకరింపగానే క్రొత్తపద్ధతిని అవలంబించునని చాలమంది గంభీరముగా భావించుచున్నారు. అందు రేపు రివలేషన్ శనివారమునాడు కలకత్తాకు వచ్చును. లిట్టను ప్రభువు సంకల్పమునందు కృత్రిమము మాత్రమైనది. అతడు సరళభావముతోనే యున్నాడు. అతనికి విషయమును గూర్చి యైన నొకసారి గట్టి నమ్మకము కలిగినచో దానిని దీక్షతో నెఱవేర్చుట నిశ్చయము. ప్రభుతో ద్యోగులుగాని వంగరాష్ట్రవాసులలో వేరేవర వంటివారు కొందరు కృత్రిమ వార్తలను లిట్టను ప్రభువుకు తెలిపి ఆతడు నమ్మ నట్లుగూడ చేయ గలిగిరి. ఇటువై రాజకీయ ఖైదీలను వదలినగాని రాష్ట్రమున శాంతిలుగదు. రాయబారములు పాపగవు. అని లిట్టను ప్రభువు భాసుగా నిపుడు గ్రహింప గలిగెను అని దేశబంధుదాసు- లిట్టను ప్రభువుల మధ్యవర్తులలో నొకరు రూఢిగా తెలిపిరి.

ద్వంద్వ పరిపాలనమును సాగించుటకు దేశబంధు దాసు గారెన్నడును అంగీకరింపలేదు. ఫరీదుపూరులో దాసు గారొసంగిన ఉపన్యాసము నందలి భావముల నాధారము చేసుకొని యే దాసుగారు రాయబారములను జరిపిరని గూడ నాకు రూఢిగా తెలిసినది.

లిట్టను ప్రభువు రాజప్రతినిధిగా నున్న సమయము నందే ఆకాలము చెఱసాలముండి వదులుటయు గురుద్వారముల చట్టము ఆమోదింపబడుటయు పాంచాలమున శాంతి నెలకొనుట యుగూడ జరిగినందున లిట్టను ప్రభువుకు శాంతి సాధనములందు గట్టి నమ్మకము కలిగినది. కావున వంగరాష్ట్రమునందుగూడ నా పద్ధతినే లిట్టను ప్రభువు అవలంబించును. 1925 డిశంబరులో గా ద్దర్శనములలో సంబంధములేని రాజకీయ ఖైదీల నందరినిగూడ వదలివేసెనని తెలియవచ్చినది.

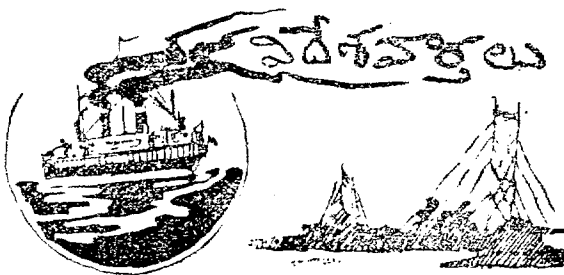
మంత్రివర్గము నేర్పలుపుడని నేనుగుప్తగారి నడుగ దలచుట

లిట్టను ప్రభువు త్వరలోనే పండితమోతీలాలు నెహ్రూ గారితో సంభాషించును. మంత్రివర్గము నేర్పరుపుడని నేను గుప్తగారిని కోరును. స్వరాజ్యపత్రిక వారు మంత్రిపదవులను స్వీకరించు నిమిత్తము లిట్టను ప్రభువు ప్రభుత్వమువారు చాలవరకు సమాధానమునకు వచ్చెదరు. వంగరాష్ట్రమున స్వరాజ్యపత్రిక వారు మంత్రిపదవుల నంగీకరించినగాని యితర రాష్ట్రముల వారంగీకరింపరని దొరతనమువారు గ్రహించిరి.

శాసనసంఘాధ్యక్షుల

ముఖ్యములను యితర ఉద్యోగము లన్నిటిని హిందువులే వహించి యుండుటచే శాసనసభాధ్యక్షులకు స్వరాజ్యపత్రిక వారికే మహమ్మదీయుని పేరు నూచింపవలెనని గాంధీ మహాత్ముడు కోరెను. మోలానా అబ్దులు కలాం అజగుగారి ఆమోదమును బడసి వెనుకటి మంత్రియగు ఫజలులు హకుగారి పేరును అధ్యక్ష పదవికి సూచింపవలెనని స్వరాజ్యపత్రిక వారు నిశ్చయించిరి.

ఆరంభములోనే శాసనసభలో పరాజయము నొందుటకు స్వరాజ్యపత్రిక వారు రంగీకరింపజాలరు. విజయము కలుగునను గట్టి నమ్మకము కలిగినగాని ఎవ్వరినిగాని అభ్యర్థిగా నిలుప నంగీకరింపరు. వంగరాష్ట్ర శాసనసభలో స్వరాజ్యపత్రిక వారు రధిక సంఖ్యాకులుగా నుండలేదు గాన యితరుల సహాయ మనవసరము. స్వరాజ్యపత్రిక వారి క్రిడుకు అంగీకరించి సంతకము చేయుటకు ఫజలులు హకుగా రంగీకరించిరి. స్వరాజ్యపత్రిక వారు సహాయముచేయకపోయినను హకుగారికే మహమ్మదీయులందరూ ఓట్లు యిచ్చెదరు. వెనుకటిసారి మంత్రుల జీతముల బిల్లును దేశబంధు దాసుగారు తిరస్కరింపగోరినపుడు హకుగారు మున్నగు మహమ్మదీయులు సహాయము చేసెనందుననే దాసుగారి పంతము నెగ్గినది గాననే స్వరాజ్యపత్రిక వారు ఖైదీగా నిర్ధారణ చేసిరి. (కలకత్తా రేపటివార్త ఆగష్టు 6)

చీనా - ఇతర ప్రభుత్వములు

క్రొత్తబడంబడిక సంగీకరించుట

వాషింగ్టన్, ఆగస్టు 5:—చీనావిషయమై తొమ్మిది ప్రభుత్వమువారును జేసికొన్న ఒడంబడికను యునైటెడ్ స్టేట్స్ ట్యూ, మరెతర 8 ప్రభుత్వమువారును అంగీకరించిరి. ఈ ఒడంబడిక గొప్పనిజయ నాని చీనామంత్రి ప్రకటించెను. చీనాలో నూతన శక్తి మదయించుననిరి. ప్రాచ్యదేశములో వ్యవస్థాంతరమును ఆనలించుటకు కారణము అమెరికను రాజకీయవిన్నానమే యనిరి.

వేల్పు యువరాజు

5 తేది రిపబ్లిక్ నాకలో పెంటు హేలీనానుండి పయనమయెను.

బంగారు స్టాండ్డు

చర్చిలుగారి సమర్థన

లండన్, ఆగస్టు 5:—చర్చిలుగారు తీవ్రముగ బంగారు స్టాండ్డును ప్రవేశపెట్టుట లాభమని సవర్ణించిరి. లీస్టింగుగారు ఆ తేజించిరి. మరింతవనిలేనివాంలసంఖ్య హెచ్చుననిరి. బైటర లుహెచ్చినను దేశములో ధరలు తగ్గలేదనిరి. ఆస్ట్రేలియా ప్రభుత్వమునకు గావలసిన సామగ్రిసంతన ఇక్కడగాక న్యూయార్క్ లో ఏర్పాటుజేయవలెనన్నమాట అందరకును చెప్పినదేయనిరి. బాధ్యతగలపక్షమువా రెవరును బంగారు స్టాండ్డుగూడ దనలేదని చర్చిలుగారునిరి. మనవిచర్యను దీసికొననిచో సామ్రాజ్య మందున్న ఇతరులు మనములేకుండగనే ఈ సిద్ధాంతమును అనలంబించి యుండెడివారు. బంగారు స్టాండ్డును ప్రవేశపెట్టెడివారు రూపాయిధరను నిలకడగజేయుటకు ఇండియా ఆలోచించ గలదనిరి.

బాగుపరిశ్రమకు సహాయము ఆక్షేపణీయమేగాని ఎగువ తులవిూద ఏదో మిషన్లెట్టి పన్ను వేయుదానికంటె మంచిదేయనిరి.

ఇద్దరు మునిగిపోవుట

లండన్, ఆగస్టు 6:—భారత వైస్రాయున అధికారిగ నున్న కప్తన్ రెజినాల్డ్ వాలర్సు, ఆతని తమ్ముడు సెలవు రోజున మోటారుసంచారము బోయి బ్యాండులో మునిగి పోయిరి.

కప్తన్ ఆర్థరు

తాత్కాలికముగనైన వదల వీలులేదనుట

పార్లమెంట్, ఆగస్టు 6:—కప్తన్ ఆర్థరుగారు అనారోగ్యముగ లేరనియు ఒక శత్రు వైద్యునికిత్యగానితనను చెబుతాల వైద్యులయనుండి బడయవచ్చుననియు అందుచే తాత్కాలికముగ వదలుటకు వీలులేదని నిరాకరించిరి.

ఇరాకురాజు ఆరోగ్య పర్యటనము

(ఆంధ్రప్రదేశ్ ప్రత్యేకతంత్ర)

బాగ్దాదు, ఆగస్టు 5:—ఫెసలరాజు బుధవారము ఆరోగ్యముకొరకు బాగ్దాదు వదలి యూరోపుకు ప్రయాణమైరి. కిజింజుఅల అనిగాల జయమగారు (ఫ్రెంచి సోదరుడు) వచ్చే వారము లండనునుండి బాగ్దాదుకు వచ్చి చేరవరు. ఆంగ్లో-ఇరాకు సంధి కాలరహితుని ఎన్నున చేయబడవచ్చు నని ఫెసలుగారు ప్రయాణమునకు పూర్వము నూచించిరి.

రిపులు కాలయాపనము జేయుట

నంది రాయ బారులతో సరిగా సంప్రతింపకపోవుట ప్యారిస్, ఆగస్టు 5:—మ్యూజిన్ పత్రిక ప్రకటించిన సంధివరతులకును, ప్ర్యాంకో స్పెయిను సంధివరతులకు పోలిక లేదు. ఈ వరతులు అధికారరీత్యా అబ్బుత్కరింగారికి అంద లేదు.

రిపుల ఒత్తిడి హెచ్చుట

ఆస లీసంధివరతులు అబ్బుత్కరింగారివే యని క్యాడీ ఓక్సెన్పత్రిక చెబుచున్నది.

మ్యూజిడ్, ఆగస్టు 5:—శత్రువుల ఒత్తిడి హెచ్చుట చే మేలిల్లా రణరంగమున నేనలతో ఒలపరుచుచున్నారు.

రిపులు షరతులను నిరాకరించుట

ప్యారిస్, ఆగస్టు 5:—లెజీరు కంపబడిన అబ్బుత్కరింగారి రాయబారులు ప్ర్యాంకో స్పెయిను సంధివరతులను నిరాకరించిరి అధికార రీత్యా ప్రకటించిరి. ట్యూటనుకేగిరి. ఫ్రెయిమెడిరివరాగారిని గలిసికొనిరి. సాధ్యాసాధ్యములను ఆయనతో చర్చించిరి. కాని ఆసలు విషయములను నిరాకరించిరి. ఇంతయు పరాసులు స్పెయినువారును కాలుచేయినికూడ దీసికొనుటకు జేయుచున్నారనిరి. స్పెయిను ప్రతినిధులతో చర్చించుటకు వీరు జిబ్రాల్టరు కేసుచున్నారు.

మరాఠోను గాపాడవలెను

లండన్, ఆగస్టు 4:—అబ్బుత్కరింగారి ఎత్తులు ప్రేంచినారి కేమియు ప్రత్యక్షముగ లేకయుటలేదు. స్పెయిను, ప్రెంచివారి వరతులు స్పష్టముగ అబ్బులు కరింగారికి చెలియును. అవి ఆతనికెప్పుడు లేవు. కాని నిరాకరించుటకు భయపడుచున్నారు. అందుచే తాను సంధికి ఎదురుజూచుచున్నాడనని ప్రపంచమునకు గొప్పగ చాటుచున్నాడు. అబ్బుత్ కరింగారు ఊరక దాటుచేసి బెదరించుచున్నారని వార్తాపత్రికలు హెచ్చురించుచున్నవి. ఆతనిని త్వటిలో నిర్మూలముజేయవచ్చును. అయ్యది ఆతనికి తెలియును, విదేశీయులను త్రోలివేయుటకు ఆతడు అనుకూలముగ సమయమునకై ఎదురుచూచున్నాడు. మరాఠోలో పోరాడుచున్న సైనికుల ప్రెంచికల్లులపట్ల పెయిన్టీప్రథానామాత్యుడు సానుభూతిని జూపుచున్నాడు. వెనుకబడియిన నయ్యి, మందుకుబోయిన గోయి, తిస్సింకుకొనుటకు వీలులేదనిపెయిన్టీపుగారునిరి. మరాఠోనుగాపాడుకొనవలెను. లేదా ఆఫ్రికాకు నీళ్ళచక్కను వదులుకొనవలె ననిరి. ఆఫ్రికాను వదులుకొన్న అధివేశ సామ్రాజ్యమునకు స్వస్తిజెప్పినటులే. మన ఆర్థికస్వాతంత్ర్యము, ప్రపంచములో ప్రాంను ప్రతిష్ఠ, పలుకుబడికి తిలోదకము లిచ్చినటులే యనిరి. ఖాళీజేసి పోవలెనని ఏ ప్రెంచివ్యక్తి సాహసించి జెప్పగలడనిరి.

ఇంగ్లీషు చానలును ఈడుట

మానుకొనుట

లండన్, ఆగస్టు 5:—నేటి మధ్యాహ్నము 1 గంటకు ఇంగ్లీషుచానలులో ఈడుచున్న కర్నలు ప్రేబుద్ధుగారు మానుకొనిరి.

విపర్నో గారిని ఉరిదీయుట

ఇటలీ సంత్కృతి

లండన్, ఆగస్టు 6:—లిటను కాబూలుకు స్నేహరీత్యా పౌరవ్యసనముచే ఇటలీ జంపబడిన ఇటలీ వ్యక్తివిషయములో ముసాఫిరీనీగారికి తృప్తిగల్గెను.

పెయిసూలుగారి యూరపు సంచారము

ఒడంబడికను విస్తరింపజేయవచ్చును

బగ్దాదు, ఆగస్టు 5:—పెయిసూలురాజు ఆరోగ్యము కొరకు యూరపుభండమునకు బగ్దాదునుండి బయలుదేరెను. ఎవారి మార్గముగూడా బోయిరి. ఇతనిస్థానే రీజెంటుగ పనిజేయుటకు లండనునుండి వచ్చేవారము ఆరంభమున అవార్డు అడిగారు బయలుదేరి వచ్చేద రనుచున్నారు.

ఆంగ్లో ఇరాకు ఒడంబడికను మరికొంతకాలము విస్తారము ఆమలుజరిపవచ్చునని పెయిసూలురాజుగారు నూచించిరి.

స్వరాజ్యపక్షమువారి కార్యక్రమము

డెయిలీ హెరాల్డుపత్రిక ఆమోదము

లండన్, ఆగస్టు 5:—భారతదేశ ప్రత్యక్ష తీరము ఆనుకీర్తికతో డెయిలీ హెరాల్డుపత్రిక ఇట్లు వ్రాయుచున్నది. యంసుఇండియాలో గాంధీగారి ప్రకటనము, బెంగాలు స్వరాజ్యపక్ష నాయకుడగు సేనుగు ప్రగారి యుపన్యాసమును జూడ ఇండియాలో నూతన సంరంభము ప్రారంభమగుననుటకు సంది యములేదు. దాసుగారు గౌరవముతో జూపిన సహకార అభయమును బర్మెన్ హెడ్ ప్రభువు నిరసనభావముతో నిరాకరించిరి భారతీయులు ఆతని యుపన్యాసమునుబట్టి ఆనుచున్నారు. రాయబారులచే స్వాతంత్ర్యమురాదనియు ప్రయత్నముచే నచ్చ సనియు నిశ్చయించిరి. కష్టబడినగాని రాదని సంకల్పించుకొనిరి. కాన స్వరాజ్యపక్షమువారు పన్నుల నిరాకరణమును మొదలుపెట్టి శాసనోల్లంఘమును ప్రారంభించెదరు. నిరంకుశ ప్రభుత్వమువారి ఉత్తరువులను నిరోధించెదరు. పార్లమెంటు పద్ధతుల బోలు నిరోధమునకు తోడు ఇతర నిరోధముగావలెను. హ్యంప్డన్ సంగతిగ నున్నది. గాంధీగారి తత్వము ప్రకారము శాసనోల్లంఘనము దౌర్జన్యరాహిత్యముగ నుండవలెను. సాత్వికనిరోధ ముండవలెను. ఇది సాధ్యముననని జూపవలసియున్నది. కాని స్వరాజ్యపక్ష నాయకులు పూనుకొన్న ఇది చాలును. బర్మెన్ హెడ్ ప్రభువు 300000000 భారతీయులను ధిక్కరించిరి. దీనికి ప్రతిఫలము మానవకోటి అంశయు తెల్లబోయి విషణ్ణమృదయముతో నుండును.

పోలండునుండి వచ్చిన జర్మనులకు సహాయము

ప్రెషియా ప్రభుత్వము జేయుట

బెర్లిన్, ఆగస్టు 3:—జర్మను సహాయసంఘములు శరణాగతులగు వచ్చిన జర్మనులకు సహాయము జేయుచున్నారు. ఉపద్రవము తగ్గిపోవును. ఈవారములో 2000,3000 మందికి పాలములో పని ఇచ్చెదరు. 500 పిల్లలను వసతిగృహముల కంపబడుదురు. వంటకాలు, వైద్యసహాయము, పారిశుధ్య ప్రయత్నములు సాగుచున్నవి. ఏర్పాటుగుచున్నవి.

అన్నిప్రమాదములేకుండ కట్టుదిట్టములను జేయుచున్నారు. ప్రెషియా ప్రభుత్వమువారు 250,000 పానులు ఖర్చుపెట్టుచున్నారు.

ప్రెషియా దేశీయులంత్ర వీరి గతినీజూచి భయకంపితుడాయెను.

హిండింబర్డుగారుగూడ

సహాయము చేయుట

లండన్, ఆగస్టు 4:—తత్క్షణము జర్మనులకు సహాయము చేయుటకు హిండింబర్డుగారు సమావేశము గావలెననిరి. వారి బాధను జూడలేకున్నారు. ఇంతవరకు ప్రెషియా ప్రభుత్వ మంత్ర విన్నకున్నాడు గాని ఆతనినిగూడ చలించునటులజేసిరి. స్వయముగ ఈవిషయమై పూనుకొనునటుల జేసిరి. వీరికిదుప్పట్లు లేకుండుట జూచి నిర్విణ్ణులైరి వేలకొలది దుప్పట్లకు ఉత్తరువు జేసిరి వీరినిమిత్రము. పిల్లలకు అమృతాదు సోకవది. ఇది మరింత దుస్సహాయుగ నున్నది. గ్రామములందు ఈపిల్లలకు తగినస్థలము నేర్పాటుచేయించెద నని హెర్ నేవారింగుగా రభయమీయ తలులు పిల్లలను విడిచియుండజాలమనిరి.

రూరును ఖాళీజేయుట

ప్యారిస్, ఆగస్టు 6:—అక్రమ ప్రదేశములందున్న వైసికాధికారులు డసల్దార్లు యోగనబర్డు రూరు అర్ధ ప్రదేశమును ఖాళీజేయుటకు ఉత్తరువుజేసిరి.

విషతుల్యమగు పధార్థముల

విషయము ప్రవేశపెట్టబడిన చట్టమును ఇదివరకే ప్రభువులసభవారంగీకరించిరి. కానున్న సభవారంగీకరించిరి.

ఇద్దరు అమెరికనుల దుడుకుతనము

అమెరికానుల కృతజ్ఞత

యిద్దరును కఠినశిక్ష విధింపబడెను

మర్ర, ఆగస్టు 6:-గత జూలైమాసమున గవర్నమెంటు కంట్రాక్టరు, బ్యాంకురునగు రా|| సా|| భిశేవరు నాథగారిని యిద్దరు అమెరికాదేశముల మర్రయందు గొట్టిరి. పోలీసువారు అమెరికనులగు మెక్ విలియం, పీచీగార్లను చార్జి చేసిరి. వారు నాథగారిని జైలుమేజిస్ట్రేటుకు పెర్మిషన్ గాంచి విచారించబడిరి. తీర్పు చెప్పబడెను. ముద్దాయిలిద్దరును కఠినవరకమును జరిమానాయు విధింపబడెను. వి. పి. సి. 825 డెక్లరేషన్ మెక్ విలియమున కారుమాసముల కఠినశిక్షయు యా 500 జరిమానాయు విధింపబడెను. జరిమానా రా|| సా|| భిశేవర్ నాథు గారికి ముదరాగా నీయబడును. జరిమానా చెల్లించనియెడ మెక్ విలియం మరినాల్గుమాసములు కఠినశిక్ష అనుభవించవలయున్నది. మూడుమాసములు కఠినవరకము పియోనీ అనుభవించవలయును. యా 250 లు జరిమానా చెల్లించవలయును. జరిమానా ఫిర్యాదీ ముదరాగా నీయబడును. పియోనీ జరిమానా చెల్లించనియెడ మరి రెండుమాసములు కఠినశిక్ష అనుభవించవలయును.

తీర్పునందు జైలు మేజిస్ట్రేటు గారిట్లు చెలిపిరి:-

రాయసాహెబు ముందుగ జగడమునకు కారణమని ముద్దాయిలు చెప్పిన సాక్ష్యము నాకు సంతృప్తికరము గలేదు. భారతీయులపై ముద్దాయి సాక్ష్యులకు దురభిప్రాయముండవచ్చును. అయినప్పటికిని పరిస్థితులను దిలకించుచు ముద్దాయిలు బాధితులుగలేరు. తన్ను ఎదుర్కొనిరని పేచీ చెల్లుటలేదు. మెక్ విలియం పోరాటమునకు గారకుడేకాక అసమానమగునట్టి నింద్యవర్తనమును జూపెను. అది యెంతమాత్రమును తుమింపరానిది. త్రాగనివా రేరితని శాసనముక్రింద నేరములకు శిక్షింపబడుదురో తమంతటాము త్రాగి నేరముచేయువారు అంతసమముగనే శిక్షింపబడుదురు. త్రాగుట నేరము తప్ప." (అ. ప్రె.)

మతసంరక్షణార్థము

మడిసిన సిక్కు-విరుల గౌరవించుట

అఖండపాఠము సంపూర్ణియ్యెను

సిక్కుసంఘ తీర్మానములు

జయతో, ఆగస్టు 6:-రాష్ట్రమునందలి వివిధప్రాంతములందుండి నొక బ్రహ్మాండమగు సమావేశము నేటి ఉధయమునకు యేర్పడెను. గురుద్వార గంగసారునుండి గురుద్వార టిచ్చి సాహెబువరకును సుమారు ఒకపావు మైలువరకును సిక్కుసంఘము వ్యాపించియుండెను. నేడు ఉదయం 7.15 గంటలకు 101 అఖండపాఠము సంపూర్ణియ్యెను. మొదటిసారి జతసందర్భమున గత ఫిబ్రవరియందు జనిపోయిన సిక్కు-విరుల గౌరవాధ్యక్షులు టిచ్చి సాహెబునందు అయిదు అఖండపాఠములు జరిగింపబడెను. సిక్కు-నాయకులు ఉపన్యాసము లిచ్చిరి. మతసంరక్షణార్థమే బలియైనవీరవరుల, ఖైదీలనుగురించి తీర్మానములు గావింపబడెను. తదనంతరము సమావేశము సంపూర్ణి గావింపబడెను. ఇతర సిక్కు నాయకులును సర్దారు తారసింగుగారును సమావేశము అంతమగువరకును జయతోనందె గుండిరి. (అ. ప్రె.)

పంజాబురాష్ట్ర జాతీయ సంఘము

40 వ దేశీయ మహాసభాధ్యక్ష నామములు

సూచించిరి

లాహోరు, ఆగస్టు 6:-డిశింబరుమాసమున జరుగనున్న దేశీయమహాసభకు పంజాబు రాష్ట్ర జాతీయసంఘము, దా|| అన్నాదీ, సరోజినీదేవి, శ్రీనివాసఅయ్యంగార్లపేర్లు సూచించిరి. (అ. ప్రె.)

ఒడలు

బొంబాయి, ఆగస్టు 6:-'మారియా' యొడ లండను జూలయి 80 వ తేదీ తపాలుతో బయలుదేరి పోర్టునెడ్డులేవు 5 వ తేదీ ఉదయము 5 గంటలకు చేరి మరల 10-30 గంటలకు బయలుదేరెను. (అ. ప్రె.)

రామారాయ కళామందిరము

రాజమహేంద్రవరము

రామారాయ కళామందిరము స్థాపించబడిన నాటనుండి పెక్కుమంది గౌరవనీయులు, ఐరోపీయులు, ఉద్యోగస్థులు గూడ వచ్చిమంచి పోవుచున్నారు.

శిల్పచార్య పి. కె. ఛాటర్జీ గారు

ప్రస్తుతము బందరు జాతీయకళాశాలలో శిల్పచార్యులు గ నున్న భారతప్రాచీన చిత్రకళాసంఘము వారసు ఛాటర్జీ గారు క్రిందటిసం 27వ తేదీన కలకత్తానుండి వచ్చుచున్న పుడుయామందిరమును దర్శించి రెండుదినములుండి యిచ్చట ఆంధ్రచిత్రకారులతో కళనుగూర్చి కొన్ని ముఖ్యవిషయముల చర్చించిరి. 28వ తేదీన కళామందిరమునందు సమావేశమైన కళాభిరుచిగలకొద్ది మందికి ఉపన్యసించిరి. అందుతామెట్లు యాచిత్రకళ సభ్యునించియు చెల్పిరి. భారతీయచిత్రకళయొక్క ఆచర్యముల వెల్లడించుచి కొన్ని-ముఖ్యవిషయములగుర్చి తన అభిప్రాయముల వ్యక్తీకరించిరి. తాము వ్రాసిన కొన్నిచక్కనిచి త్తరువులను కళామందిరమునందు ఒకనాడు ప్రదర్శించిరి. స్థానికచిత్రకారులు, ప్రేక్షకులు వానిని గాంచి మెచ్చుకొనిరి. ఆంధ్రజాతీయకళాశాలలో ప్రాచీన చిత్రకళాశాఖకు చేరిన అశివిబాపిరాజుగారుగూడ తమ గురువుగారితో వచ్చియుండిరి.

ఈకళాశాల ప్రజల ఉపయోగార్థము స్థిరముగ తెరవబడినదని ప్రాచీన అందరికి తెలియలేదు. ఈకళాశాల ప్రజావిజ్ఞానమును అభివృద్ధి చేసి వారిలో చిత్రకళాభిరుచిని కలుగుజేయువలెనను నుద్దేశముతో తెరవబడినది. అందు ప్రదర్శించబడిన చిత్రరువులను జూచుట యందు ప్రజలుతృప్తిపాము గలిగియుండునని నమ్ముచున్నాను.

ఆంధ్రచిత్రకారులు

కీ|| శే|| దామెల్ల రామారావు గారి అనుచరులగు యాదిగున ఆంధ్ర చిత్రకారులు శ్రద్ధతో పనిజేయుచున్నారు. వి. వెంకటరత్నంగారు (వెంట్రిలో) ఖ్యాతిగాంచినవారు) శ్రీమతి డి. బుచ్చమ్మ శ్రీమతి డి. సత్యవాణి సి. సత్యనారాయణగారు పి. ప్రభాకరంగారు వి. వి. భంగీరథగారు వై. సుబ్బారావు గారు డి. అచ్యురాజుగారు, టి. రంగయ్యగారు మున్నగునారు.

ఈచిత్రకారులు తమ నాయకుడు పోయినప్పటినుండి యిప్పటికి 50 చిత్తరువుల తయారు చేసిరి. రామారావుగారికి కుడిభుజుపై యుండిన వి. వెంకటరత్నంగారు వీరిపనులను పరిశీలించుచున్నారు. ఈకళాశాల అభివృద్ధిగాంచగల చిహ్నములు చాల గలవు.

డి. వెంకట్రావు ఎం. ఎల్. టి.

అధ్యాపకురాలి ప్రకటన

ప్రదర్శిత చిత్తరువులు

ప్రఖ్యాతాంధ్ర చిత్రకారులగు కీర్తిశేఖరైన శ్రీ దామెల్ల రామారావుగారి జ్ఞాపకార్థము రాజమహేంద్రవరమున దామెల్ల గృహముందు ఈభారతీయ కళామందిరము నెలకొలుపబడినది. ఇందు శ్రీరామారావుగారి ప్రసిద్ధచిత్రములు సహా నూటయేబది ఆలేఖ్యములును, వారిచే స్థాపించబడిన సర్వవిధితమగు ఆంధ్ర కళాపరిమత్తుకు చెందిన ఇతర చిత్రకారులు రచించిన పటము లనేకములును కలవు. ఈచిత్రము లన్నిటికి వరుస సంఖ్యలతో పీఠిక అమర్చబడినది. ఇవి యన్నియు మనోహరముగా మందిరమున అలంకరింపబడినవి. పీఠికలోనున్న చిత్రము లుగాక శ్రీరామారావుగారి ఆసంఖ్యాకములగు అభ్యసనాపఠములు, దృశ్యీత్రములు అట్టలలో అమర్చి ఒక బొత్తిగా కూర్చబడియున్నవి. ఇప్పటి ఆంధ్రకళా పరిమత్తు చిత్రకారుల నవీనా లేఖ్యములు సుమారు అరువదింటికొక మందిరమున ప్రదర్శించియున్నాము. వాని సంఖ్య దినదినము వృద్ధిగాంచుచునేయుండును.

ఈమందిరము పేరులకు శాశ్వతసందర్శనీయము ఉత్తమ జ్ఞానాభివృద్ధిదాయక మను నమ్మకముతో నీ మందిరము నిర్మింపబడినది. బుధవారములు తక్కువ తదితర దినములెల్ల ఉదయము 8 గం|| మొదలు 11 గం|| వరకును, సాయంత్రము 3 గం|| మొదలు 5 గం|| వరకును ప్రేక్షకులు దర్శించుటకు నై యామందిరము తెరచి యుంచబడును.

ఈమందిరమునకు మూడు విభాగములు కలవు. ప్రథమ భాగము (వసారా) నందు ఆంధ్రకళాపరిమత్తువిధ చిత్రకారుల సాంప్రదాయక చిత్రములును శ్రీరామారావుగారి ప్రసిద్ధచిత్రములలో కొన్నియు ప్రదర్శింపబడి యున్నవి. ఈవసారాకు ప్రేక్షకులెల్లప్పుడును ఉచితముగా రావచ్చును. కాని తక్కిన

మందిరాంతర విభాగములకు అప్పుడేసిన కళామందిరచిత్రసామావళి పుస్తకమును కొనుక్కొని చేతనంచుకొనిన ప్రేక్షకులు మాత్రమే రావలెను.

కళామందిరచిత్రసామావళి

ఈసామావళి గుండరమును చిన్నసాత్తము. దీనివల నాలుగణాలుమాత్రమే. ఇందు శ్రీ రామారావుగారి జీవితము సంక్షిప్తముగా తెలుపబడియున్నది. అట్లువై వారిచాాయాపటమున్నది. ప్రదర్శనచిత్రము లీపుస్తకమున వర్ణింపబడియున్నవి. ఈచిన్నసాత్తము చేతనన్నచో ప్రేక్షకులు చిత్రములను చక్కగా గమనించుటకు సహాయకారి అగుటయే గాక స్థలకుల మగు మందిరాంతరమున ప్రేక్షకుల ఒత్తిడి తొలగును. పరిమత్తు శిల్పలందరు ఈమందిరమునందే చిత్రముల రచించుకొనుచుండురు గనుకను, చేతనింఠ పనికలిగియున్న పీఠే పారిదర్శకులుగూడ వగుటవలనను వీరి సామాన్యకృషికి విశేషము అభ్యంతరము కలుగకుండ నీ సామావళి సహాయపడగలదు.

ఈప్రదర్శన చిత్రసామావళి పాత్రికాములు కళామందిర గౌరవ పారిదర్శకుల లగు శ్రీయుత చామకూర సత్యనారాయణగారియొద్దను, వారి సహాయులగు శ్రీయుత యే|| సుబ్బారావుగారియొద్దను, మందిరముకడనే దొరకును.

పరిమత్తుసంగ్రామలకు ఉచితప్రవేశము

అప్పుడప్పుడు పరిమత్తుపక్షమున సమకూర్చబడు చిత్రకళాప్రసంగములకును, సంగీతాది తక్కిన లలితకళాప్రదర్శనములకును సాధారణముగా ప్రేక్షకులు ఉచితముగా రావచ్చును. ఆయాసందర్భములలో కళామందిరమున సమకూర్చబడు నీసమావేశములకు పేరు లాహోనింపబడుదురు.

దామెల్ల గృహము } దామెల్ల సత్యవాణి
జూలై, 1925 } అధ్యాపకురాలు, శ్రీరామారాయ కళామందిరము.

మంగళగిరి (స్వకీయవిశేషి)

యూనియనుబోర్డు మీటింగు

శ్రీయుత చిత్తరంజన దాసుగారి యకాలమరణమునకు అందువలన దేశమునకు గలిగిన తీరనిలోటుకు ఈ సభవారు విచారించుచు, వారియొక్క సానుభూతిని కీ|| శే|| దాసుగారి యధాంగి వసంతా దేవిగారికిని, వారి కుటుంబమునకును యిందు మూలముగా తెలియజేయుచున్నారు. అను తీర్మానము 30-2-25 తేదీ జరిగిన యూనియనుబోర్డు మీటింగులో శ్రీయుత రామడుగు పానకాలుశర్మగారిచే ఉపపాదించబడి జనాభా అబ్దుల్ ఖాదరు సాహెబుగారిచే బలపరపబడి ఏకగ్రీవముగా నామోదింపబడెను.

నవరణ

30-7-25 ఆంధ్ర పత్రికలో ప్రచురించిన సంగతులలో శ్రీయుత ముంతా కోశేశ్వరరావుగారు మా డిప్యూటీ తాశీల్దారుగా చార్జి పుచ్చుకొన్నట్లు తెలియ జేయుచున్నాను. వారు ముంతా కోశేశ్వరరావుగారు కాదు. వారిసోదరుడు "ముంతా కృష్ణారావుగారు" అని యుండవలయును.

కొచ్చినశాసనసభ

ఎక్సెక్యూటివ్ శాసనసభ సభ్యులు తీవ్రముగ నిరసించుట కొచ్చిన, ఆగస్టు 4:-కొచ్చినశాసనసభ నిన్న తిరిగి సమావేశమయ్యెను. ప్రశ్నలకు సమాధాన మియ్యబడినపిదప, సంస్థాన మవలంబించుచున్న ఎక్సెక్యూటివ్ శాసనసభ్యులు తీవ్రముగ నిరసించిరి. బడ్జెట్ గారకు వలయు గ్రాంటునుండి అసభికారసభ్యుల అసమ్మతిని చెల్లుపుటకు ఒకరూపాయి దగ్గింపబడెను. సంపూర్ణ నిషేధము దృక్పథముందుంచుకొని యాశాఖ నడుపవలయునని అసభికారసభ్యులు నుడివిరి. సంపూర్ణ నిషేధము అమలునందు బెట్టుటకు సాధ్యముగాదని ఎక్సెక్యూటూపరింటెండెంటు చెల్పెను. అధికమగు ఆదాయము చేతురుతిని వ్యయము తగ్గనట్లును సంస్థానము ఎక్సెక్యూటివ్ శాసనసభ మవలంబించుచున్నదనియు స్పష్టముగా యిష్టముచచ్చిన ఎక్సెక్యూటివ్ శాసనసభ సంతాన మవలంబింప వీలులేదనియు, ఎల్లక్రొక్కలయందును తిరువాన్కూరు, బ్రిటిషురాజ్యములచే కొచ్చి చుట్టబడియున్నదనియు, చుట్టుపట్లరాజ్యములవలంబించెడి ఎక్సెక్యూటివ్ శాసనమునకు భిన్నమైనవిధానము కొచ్చిన అవలంబించ వీలులేదనియు నూపరింటెండెంటు చెల్పెను. నిర్భయ మగువిధాన మవలంబించి త్రాగుడుతగ్గించి, అసతికాలములో సంపూర్ణ నిషేధ మవలంబించుటకు సౌకర్యము లేర్పరచవలసి యున్నదనియు సభగోచరము. తీర్మానము అధికసంఖ్యాకులచే ఆమోదింపబడెను. 19 మందిసభ్యులు తీర్మానమునకు అనుకూలముగను 16 మంది సభ్యులు వ్యతిరేకముగను ఓట్లునిచ్చిరి. (అ. ప్రె.)

ఆయుర్వేదము

జెజవాడపూరులకు హెచ్చరిక

మన భారతదేశమునందు కర్మసుప్రభువు కరుణవలన, 1905-06 సం॥ మలలో స్వాతంత్ర్య సందేశము నాటబడినాటి నుండియు, భారతీయులకందరికి నానాటికి, దేశాభిమానము, ఆత్మగౌరవము, తత్ఫలితముగ దేశీయవృత్తులు, కళలు, శాస్త్రము లాదిగా గల వాటియందు శ్రద్ధాభక్తులు అభిమానము పెరుగుచున్న విషయము సర్వజనవిదితమే. అట్టి అభిమానము కేవలము మాటలవల్లనేగాక, కార్యరూపమునగూడ యిటీవలనుంచి కనుపడుచున్నందుల కెంతయు ఆనందపడము. అట్టి దేశీయవృత్తులయందు దక్షిణానాథముగ, మన విజయవాటికయందు, ఆయుర్వేదమునం బభిరుచి గల్గి, జీర్ణావస్థలో నున్నదానిని పునరుద్ధరింపవలె ననెడి కుతూహలముతో, కొన్నివత్సరములక్రిందట, కొంత మంది మహానీయులు, శ్రీరామమోహన ధర్మవైద్యశాల యను పేరిట నొకసంస్థ నేర్పరచి, బీదల మించు గుమారు 10 సం॥ ములనుంచి చికిత్స చేయుచున్నారు. ఇది నానాటికి వృద్ధియగుచు, నేడు ప్రతిదినమున, బీదలొకలను, గుమారు 150 (నూటయేబది) నుంచి వరకు, ఆకర్షించుచుండుటయే గాక, ఇతర కాలములందు, వందలవల్ల సమూహములకు 300 లేక 400 రూ॥ వ్యయమునకు నికరాదాయము సంపాదించి స్వశక్తిపై నాధారపడు సంస్థ యగుచున్నది.

ఇదియట్లుండ గుమారు 3 వత్సరముల క్రిందట, శ్రీ ఆయుర్వేదభూషణ నోరి రామకృష్ణులువారు వారి గురువులవారగు పండిత డి. గోపాలచార్యులగారి యజ్ఞను యాదల దాల్చి, ఆయుర్వేదము నుద్ధరింప బూని, ఆయుర్వేదవైద్యులను, శాస్త్రీ కట్టుబాట్లపైనే తయారుచేయులెననెడి, చిరకాలమునుండియు వారికుండెడి యాశ, అభిలాషలను, కార్యరూపమున జేర్చి యొక ఆయుర్వేద కళాశాలను శ్రీ వెంకటేశ్వరకళాశాల యను పేరిట స్థాపించిరి. దానిని పల్లెకు సంఘ యాజమాన్యముక్రింద చేర్చి, ప్రజలవల్లన, మునిసిపాలిటీ, లోకలుబోధలవల్లన విరాళముల గొనుచు, తమ జీవితమునంతయు, దానికై వినియోగింప నిశ్చయించి, నిర్వహించుచున్నారన్న విషయము తెలిసినదే. అందుకుగాను కీ. శ్రీ. మాడపాటి వెంకటేశ్వరరావు పంతులుగారి ధర్మములకుగూడను, ఇటీవల డి. క్రీ. పాండినట్లను, సదగుధర్మముల విషయమై తిరిగిపారాడక, శ్రీ అదునుమల్లి గోపాలకృష్ణయ్య చౌదరిగారు, వారిఅప్పీలును విరమించుకొన్నట్లును వినుట కెంతయు ఆనందదాయకము.

ఈ కళాశాలలో ప్రస్తుతము శ్రీరామకృష్ణులు గారు, ఆచార్యులుగాను, శ్రీసంగమేశ్వరకృష్ణులు, వెంకటేశ్వరకృష్ణులుగారు, సహాయాధ్యాయులుగాను, పనిచేయుచున్నారు. గుమారు 3 మాసముల క్రిందట శ్రీసంగమేశ్వరకృష్ణులుగారు కళాశాలయందు ప్రవేశించిన నాటినుండియు, విద్యార్థులకు ప్రజలడి తల్పనాము, కార్యదీక్షలును, శ్రీరామకృష్ణులుగారికి బలమునుపెచ్చి, నేడు, ముఖ్యముగా ఈ సంవత్సరము మొదటినుండియు, కళాశాలను, అందు విద్యార్థులను చూచుటకు ముచ్చటగా నున్నది. వీరి కళాశాలయందు ప్రవేశించు కెంతయు భాగ్యవంతులని చెప్పవచ్చును. ఇప్పుడేక కళాశాలయందు గుమారు ఏబదియిందొక విద్యార్థులున్నారని చెప్పుట కెంతయు సంతసము. ఇంతియగాక, కళాశాలాధ్యక్షులకును, వారి సహాయాధ్యాయులకును, ప్రజాసహాయముగ దేశపరిస్థితుల కనుగుణముగ, ప్రాచ్య, ప్రతీచీనైద్యములను సమన్వయపరచి, ఎందు మంచి విషయ మున్నదో, దానిని గ్రహించుటకు వీలకలుగునట్లు, అవకాశములు కల్పించుటకు ప్రయత్నించుచున్నారని వినుట కెంతయు సంతోషమే. ఇందు వీరిసహనశక్తి ఎంతయు సాగడదని యున్నది.

ఇంతియగాక, రెండువత్సరముల క్రిందట, శ్రీరామమోహన ధర్మవైద్యశాల సంఘమువారు కూడ వారి వైద్యశాల కనుబంధముగ, నొక కళాశాలను గూడ స్థాపించుట విశేషమని యెంచి, శ్రీరామమోహన ఆయుర్వేదకళాశాల యను పేరిట నొక సంస్థ నేర్పరచిరి. ఈ కళాశాల కూడను నేడు గుమారు 30 మంది విద్యార్థులచే విరాజిల్లుచున్నది. దీని భాగ్యవశమున, ఆంధ్రదేశమున ఆయుర్వేదములలో నొకరగు శ్రీ ప్రతిపాది భయంకర కృష్ణమాచార్యులుగా రీకళాశాలయందు ప్రవేశించి, వారే కళాశాలను నడపుచున్నారని చెప్పక తప్పదు.

ఇక్కడ నొక్క చిన్న విషయము. ఏకాదశములచేసిన నేమి యా వైకళాశాలలనా రిరువురకు, భేదాభిప్రాయములు ప్రబలి, పెరుగుచున్నవి. ఏ కళాశాలమట్టుకు అది స్వయముగా చేసి అన్వేషమునకు అది ప్రయత్నించిన సంతోషమే. ఆయు

ర్వేదమును పూర్వశాస్త్రము తిరిగి యుద్ధరించుచున్నవనస్థితికి ఈ దౌర్భాగ్యముకూడ యొకటి లభించినందుల కెంతయు విచారము. ఈద్వేషభావములవలన కేవలము వారిలోనేగాక, మునిసిపాలిటీ, లోకలుబోధలను, ప్రజాసంఘములలో గూడ ప్రతికూతలేర్పడుట వింతగనున్నది. వెంకటేశ్వరకళాశాలయైన నేమి? రామమోహన కళాశాలయైన నేమి? మనకు కావలసినది ఆయుర్వేదోద్ధరణమే. పెద్దలు ఉభయులకు వందపారినలె నటించి, ఎందులోను జోక్యము కల్పించుకొనక యుండుట కూడ ద్వేషములు పెరుగుటకు సహాయభూతు లగుచున్నారేమోయను సందియము కలుగుచున్నది. ఇట్టిస్థితిలో ప్రజలుగాని, యితర సంస్థలుగాని రెండును ద్వేషభావముతో పనిచేసినంతకాలము, చేసికని సహాయము చేయకుండుటయే మంచిదని అభిప్రాయము.

కావున జెజవాడవాస్తవ్యులకు నో మహాజనులారా! ఈరెండు సంస్థల నెట్లయినను సమరసముగా ప్రవర్తించునట్లు చేయుట మిభారము, ధర్మమునైయున్నది. అట్లు కాదేని, రెంటిని కలపి, ఏకసంస్థగ నేర్పరచి, నిర్వహించుట మేలగును. రెండును కలయిక, దేనియు క్షిణి, అది నాశమయ్యెనుట, ప్రపంచ సముగనే యుండును గాని, యిప్పుటిదేశ, కాల పాత్రముల ననుసరించి, అట్లు పాసగకుండుట యేగాక, వ్యవహారమందయు చేతిపోయి, విజయవాడయందయు కత్తుటకు లోనై, పౌరభావము నశించి, దేశసౌఖ్యము లోనగు నేమోయని భయముచున్నది. కావున మహాజనులెల్లరు, ఎట్లైనను, ఉభయులను సమావేశపరచి, కళాశాలభార మొకరిపైనను, ధర్మవైద్యశాలభార మొకరిపైనను, వేసి, రెంటి కార్యనిర్వాహకత్వములో పరస్పరసహాయము చేసుకొనునట్లు చేసినయెడల (అనగా కళాశాల విద్యార్థులకు రసకాలయందును, ఆచారాలయమనందును, యితర వైద్యశాలకు సంబంధించిన వాటియందు Practical training యిచ్చుట) కళాశాల ఆంధ్రదేశమునకు మణిపూసయై విరాజిల్లుచుండును.

ఆర్యులారా! శ్రీరామకృష్ణులుగారు, కృష్ణమాచార్యులుగారు, సంగమేశ్వరకృష్ణులుగారు ముగ్గురు, సింహములపై, ఆయుర్వేదోద్ధరణమునకు పూనుకొని, యొక్కచోట గుమారు 100 మంది విద్యార్థులతో పనిచేసిన ఎంత ఆనందముగనుండునో యూహించుడు. అప్పుడు గ్రామమున ద్వేషభావము లుండకుండుటయే గాక, అన్యోన్యముగ, కలసి పౌరసేవ చేసినవారగుదురు. కావున పెద్దలందరు, ముందుచేతుక లాలోచించి, యీకార్యము సానుకూలపరచెదరుగాక!

ఈ సందర్భమున కళాశాల నిర్వాహకులు యీ క్రింది ప్రశ్నలకు జవాబిచ్చెదరుగాక:—

1. శ్రీ వెంకటేశ్వర ఆయుర్వేద కళాశాల శ్రీ మాడపాటి వెంకటేశ్వరరావుగారి ప్లాఫార్డుమే, వారిపేరిట స్థాపించబడినదా? అట్లయినయెడల ద్వంద్వార్థములకు తొలివస్తుండునట్లు 'రావుగారి' అనునది కలవీ మార్పుదురా? అట్లు కానియెడల, కళాశాలకు విరాళముల నిచ్చినవారిలో కల్ల, గొప్ప మొత్తమునిచ్చిన వీరిపేరిట్లుడైన వూర్తిగ నిడుదురా?
2. రామమోహనవైద్యశాలవారు, వారి వైద్యశాలను, విత్తెనుకాలేజి విద్యార్థులకు ప్రాక్టికల్ కొలె కుచితముగ నిచ్చి, సర్వవిధములనాతిలో విద్యార్థివిషయములో తోడ్పడుటకు సిద్ధముగ నున్నారా?
3. వీరిరువురను, ప్రస్తుతమున్న రెండుకమిటీలను కలిపి ఒకేకమిటీగా నేర్పరచిన దానిక్రింద పనిచేయుటకు సిద్ధముగా నున్నారా? కళాశాలాధ్యక్షులుగాని (పిన్సిపాల్) వైద్యశాల 'భిషక్' (డాక్టరు) గాని, కార్యనిర్వాహకవర్గములో కేవల సామాన్యసభ్యులేగాని, కార్యదర్శి అధిపదవులకు హక్కులేకుండ వన నిష్ఠమున్నదా?

ఈ వై ప్రశ్నలకు తగు సమాధానమిచ్చి, కొన్ని విషయములలో సందేహనివృత్తి జేయగోరెద.

‘ఆయుర్వేదాభిమాని’

గొ. సర్ ఫెడరిక్కు వైటుగారు

గవర్నరుజవరలు కొన్నిలునందలి సివిలుసభ్యులు

వీడ్కోలుపువిందుజేసెదరు

సిమ్లా, ఆగష్టు 6.—రాజప్రతినిధి కార్యనిర్వాహకవర్గమునందలి సివిలుసభ్యులు సభ్యులు అసంఖ్యి అత్యంతతపదవినుండి విరమింపనున్న గౌరవనీయుడగు సర్ ఫెడరిక్కు వైటుగారికి వీడ్కోలుపు విందుజేసెదర. సివిలు సభ్యులునందు 22-న తేదీన విందు చేయబడును. (అ. ప్రె.)

కాశీర నిస్థితి

1925 నవంబరు 7-న తేదీ శుక్రవారము

ముఖ్యోత్సవాలు	గోపాలపురం	విశాఖపట్నము	కాకినాడ	మచిలీపట్నము	కర్నూలు	బళ్లారి	కడప	నెల్లూరు	మద్రాసు	కడపూరు	సీలము	కోయంబట్నూరు	తిరుచనాపల్లి	నాగపట్నము	మధుర	పాంబున్	తిరునల్వేలి	తిరువేల్వేయి	కొచ్చిన్	కాలికట్టు	మంగళూరు	బెంగళూరు	మెదకార	కొడెకనాల్	
గోపాలపురం	89.3	78.6	1.02	14.26	44.96																				
విశాఖపట్నము	87.0	80.1	0.02	10.58	37.09																				
కాకినాడ	90.4	79.5	0.18	20.98	39.09																				
మచిలీపట్నము	89.7	75.8	0.29	18.15	41.59																				
కర్నూలు	88.9	73.8	0.32	7.28	26.01																				
బళ్లారి	91.1	74.0	0.05	1.05	20.51																				
కడప	85.0	74.4	0.49	10.62	31.22																				
నెల్లూరు	87.1	76.1	0.15	4.51	37.98																				
మద్రాసు	91.2	75.6	0.31	7.15	50.74																				
కడపూరు	91.0	75.0	0.25	8.75	52.94																				
సీలము	92.5	74.1	...	5.94	39.80																				
కోయంబట్నూరు	85.7	71.8	...	3.24	22.29																				
తిరుచనాపల్లి	94.4	77.5	...	7.87	33.18																				
నాగపట్నము	89.8	78.7	...	3.46	54.98																				
మధుర	94.2	77.0	...	8.39	33.58																				
పాంబున్	88.5	78.8	...	0.15	37.00																				
తిరునల్వేలి	...	...	...	1.64	28.34																				
తిరువేల్వేయి	81.0	72.7	0.32	16.06	64.51																				
కొచ్చిన్	82.6	78.7	0.46	44.82	114.51																				
కాలికట్టు	83.8	74.7	0.40	75.60	117.16																				
మంగళూరు	80.7	74.7	0.50	95.86	125.68																				
బెంగళూరు	7.80	66.0	0.46	6.58	35.37																				
మెదకార	69.4	62.5	0.27	74.29	125.46																				
కొడెకనాల్	64.4	52.7	...	11.27	62.18																				

సర్కారులు:—గోపాలపురంలో 1.02, మచిలీపట్నములో 0.29, కాకినాడలో 0.18 వర్షించెను. విశాఖపట్నములో చినుకులుబడెను. మేఘములు దట్టముగ నేయున్నవి. మచిలీపట్నములో ఆర్ద్రత ఎక్కువ. శీతోష్ణస్థితి మాములుగ నున్నది.

దక్కన్:—వర్షపాతము సాధారణముగ నున్నది. కడపలో 0.49, కర్నూలులో 0.32 వర్షించెను. బళ్లారిలో చినుకులుబడెను. మేఘములు విస్తారముగ నున్నవి. ఆర్ద్రత ఎక్కువ. కడపలో 10, కర్నూలులో 6 $\frac{1}{2}$ డిగ్రీలు పగటివేడిమి తక్కువ. కడపలో రాత్రివేడిమి 3 డిగ్రీలు తక్కువ.

కర్నాటకము:—వర్షపాతము సాధారణముగ నున్నది. మద్రాసులో 0.31, కడపూరులో 0.25 నెల్లూరులో 0.15 వర్షించెను. మేఘములు విస్తారముగ నున్నవి. అంతటను ఆర్ద్రత ఎక్కువ. నెల్లూరులో పగటివేడిమి 52, 8 $\frac{1}{2}$ తక్కిన రాత్రి 3 $\frac{1}{2}$ డిగ్రీలు పగటివేడిమి తక్కువ. నెల్లూరులో 3, మద్రాసులో 2 $\frac{1}{2}$ డిగ్రీలు రాత్రివేడిమి తక్కువ.

నవంబరు 24 గంటలలోను పెద్దమార్పుండదు.
ఎస్. ఆర్. యు. సామ్రాజ్య, నాథవరణ శాస్త్రజ్ఞుడు.

బర్మా శాసనసభ

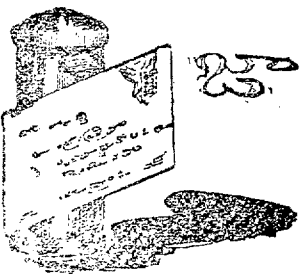
రంగును, ఆగష్టు 6:—బర్మా శాసనసభయొక్క యాభిరు సమావేశము పెట్రెంబురు 21 న తేదీని ప్రారంభింపబడునని యూహింపబడుచున్నది. (అ. ప్రె.)

వెల్లింగ్టన్ నీ నీ మా
8.8-24 శనివారమునుండి 14-8-25 శుక్రవారము వరకు

శ్రీ కృష్ణజయంతి వారమునకు

ప్రత్యేక ప్రదర్శనము.
ఇండియన్ ఆర్టుకాన్ఫెరెన్స్ వారిచే అమోఘముగా రచయించబడిన కవీర్ దాసు సుప్రసిద్ధమైన మైసూరు గుబ్బి డ్రమాటిక్ కంపెనీవారిచే ప్రదర్శించబడినది. మొసర్న సి. బి. మల్లప్ప, జి. నాగేశ్వర రావు, జి. మోవ్. వీరన్న మొదలగు సుప్రసిద్ధులకు కూడ గలరు.

జాబ్బులు.

అనంతపుర మండలము: స్వరాజ్యపక్షము

విన్నపము

వందనములు. ప్రస్తుతము మనజిల్లాపరిషత్తులు దేశభక్తి దయమునకు తోడ్పడుటకుమారుగ దేశవివాళకరముగనున్నవి. ఏ నాడులేని బ్రాహ్మణ బ్రాహ్మణేతరసమస్త ఈనాడు మనజిల్లా లో తలనూపుటయేగాక కాళ్ళతలనియ మేర్పరచుకొనునా య నెడి సందేహము కలిగించుచున్నది. గ్రామములలోనుండు ప్రబల కక్షలు మనజిల్లా పురోభివృద్ధికి కంటకములుగ నున్నవి. ఇట్టి పరిస్థితులలో దేశక్షేమము నాశించు ప్రతిమనుజుని కర్తవ్యమే మి? స్వరాజ్యపాటీని బలపఱచి తద్వారా ప్రజలకు సరియైన ప్ర బోధము కలుగజేయుటయే మార్గమని మావిశ్వాసము. దానికై తగినప్రయత్నములు జేయవలసియున్నది. ఆగస్టు 15 వ తేదీలో గ మన మందరము కలసి కార్యప్రణాళికలు యేర్పఱవలసినదిగ యుండును. విాయమాల్యములగు సలహాలు తాడిపత్రి లక్ష్మీ ప్రార్థన వారికి వెంటనే తెలియపరచవలసినదిగ ప్రార్థన.

ఇట్లు విధేయులు:— సి. నారాయణరెడ్డి, సంగటి కొండారెడ్డి, పెరవలి వోలిరెడ్డి, పాముర్తి గోవిందరెడ్డి, చాళూరు రంగరావు, పి. టి. కృష్ణమాచార్య, కె. యస్. రాఘవాచార్య, కలచనీడు వెంకటరమణాచార్య, చెన్నంపల్లె వెంకట రంగాచార్య.

“దీనులు - వారికి ఆశ్రమములు”

ఇంగ్లండుదేశమునందు, ఎట్లు ఆశ్రమముల స్థాపించి ప్ర జలయొక్క వైతికాభివృద్ధి గల్గింప, సాంఘిక సేవకులు చేయు చున్నది ‘కారద’ పత్రికయందు తెలియుచున్నది. మన దేశము నం దట్టియాశ్రమములు, కొలదిగా బయల్పడుచున్నవి. కాని వానికి ప్రజలు తగినంత ధనసహాయము చేయకుండుట వలన, ఆయా యాశ్రమస్థాపకు లెంతయు నిరుత్సాహులగుచున్నారు. ఆంధ్రపత్రికయందు వెల్లడిన పంచములకు శీర్షికపైగల వ్యాస ములం జదివినవారికి, ఇట్టి యాశ్రమములు, వానియందు జరుగు సత్సేన, వానిద్వారా నడుపబడుచుండు పాఠశాల లెంత యుప యోగము, ఎంత యావశ్యకము, సులభముగనే గ్రాహ్యమగును.

అట్టి యాశ్రమములలో ఎన్నదగినది, గుంటూరుజిల్లా పెదపాలెమునందున్న “శ్రీకృష్ణాశ్రమము”. దానిని శ్రీహను మంతరావుగా రధికస్వాధ్యాయముతో, అనేక యిడువలకు లోనగుచు, చాలకాలమునుండి నడుపుచున్నారు. ప్రస్తుతము వంద బాలురకు ఉచితముగా భోజనముపెట్టి, విద్యగరప యుద్యు క్తులై యున్నారు. అందులకు దినమునకు 10 రూ॥లు ఖర్చు యగును. ఆధనము నెట్లులనై నచేర్చి వారికొసంగి ఆయుత్తమ ఆశ్రమమును నిలబెట్టి, దానినిగాని సాంఘిక సేవకులందు మణి యగు శ్రీహనుమంతరావు గారికి పంచమ సోదరులకు సాయ మొనర్చు సదుపాయములు కల్పించుట ఆంధ్రుల ధర్మము.

ఇంగ్లండుదేశమునం దిట్టి సాంఘిక సేవకుల కెక్కుడు గౌరవము కలదు. ఇట్టి యుత్తములు ఆడంబరరహితపు జీవి తముల గడపుచు మానవాభ్యుదయమునకై ధన కాలసుఖముల త్యాగము చేయుచున్నారు. ఇట్టివారివలె యుండలేని పజలు వారి సత్కార్యములకు తోడ్పడుట ద్వారా చాల సేవ చేయగలరు. అవియు మంచికార్యమే!

తరతరములనుండి అధిగతియందు జిక్కి వృద్ధియనునది యెరుంగక సాంఘిక మర్యాదలకు దూరమై స్వాధిపత్యులైన స్వల్పభాషేతుల యజ్ఞానదేవతకు బలియై నానాకష్టముల నందుచున్న పంచములకు విద్యాదాన మొనర్చుట, జ్ఞానముబొం దిన, జాతీయతనెరింగిన, సాంఘిక బాధ్యత బుద్ధికల్గిన ప్రజాసేవ యను ధర్మమును క్షేమించు దేశీయులయొక్క ధర్మముగాన “ఆంధ్రపత్రిక” చందాదారు లెల్లరు శ్రీ హనుమంతరావుగారి శ్రీకృష్ణాశ్రమమునకు సహాయము చేయుదురని నమ్మెద.

రంగనాయకులు,

బి. విట్, డి. యి. పి. (అక్కుపల్లె) పి. యస్. డబ్ల్యు.

మానెల్లారు

ది 27-7-25 న పొన్నేరితాలూకా మానెల్లారు గ్రామ మునందు కూడిన మహాసభలో యీక్రింది తీర్మానములు ఆమో దించబడినవి.

1. శ్రీ దేశబంధు చి త్తరంజనదాసుగారు కీర్తి కేళులయి నందుకు యీసభవారు చింతిల్లుచు వారికుటుంబమునకు సాను భూతిని దెల్పుచు వారి పవిత్రజీవిత నిరంతరస్మరణచిహ్నముగా వారి మహాత్మ్యనూచకమగు దేశబంధు బిరుదముతో మా నెల్లారు పురమందొక గ్రంథాలయము స్థాపించి రిజిస్టరు చే యించి సదరు గ్రంథాలయమును సర్వవిధముల నిర్వహించుటకు యీ క్రిందతెలిపినవారిని మహాసభవారు నియమించిరి.

అధ్యక్షులు:—పొన్నేరి రామకృష్ణయ్యగారు, (దేశ వాంగపత్రికాధిపతి)

ఉపాధ్యక్షులు:—కొటనాప మల్లయ్యగారు.

కార్యదర్శి:—ఇనగంటి సూర్యనారాయణగారు.

ఉపకార్యదర్శి:—డి. కే. రాఘవులుగారు (శతావధాని)

గ్రంథాల మూడికారులు:— వినుకొండ వెంకటేశమ చార్యులగారు, దేవు వీరభద్రశెట్టిగారు, పొన్నేరి సురప్పశెట్టి గారు, పొన్నేరి బాలయ్యశెట్టిగారు.

2. మానెల్లారు పురవాసులున్న ఆంధ్రగీర్వాణాధ్యక్షక భాషావిభాగములను మత్తదేశభిమాన దురంధులునగు (శ్రీ శ్రీ మైసూరు సంస్థానములో కీర్తి కేళులయిన శ్రీమాన్ బోర్డర్ విద్యాభూషణ సహాసావధాని కె. శ్రీనివాసా చార్యులగారి గ్రంథములను ఒకవీరువారో సహా యీగ్రంథాలయమునకు అర్పించునట్లు వారికుటుంబము తరపున శ్రీమాన్ టి. య్. వైకుంఠయ్యగారు వాగ్దత్తమిచ్చినందుకు కృత జ్ఞతనిచ్చుచు జన్మభూమికి వన్నెదెచ్చిన మహానీయుని నిరంతర జ్ఞాపకచిహ్నముగా వారి ఛాయాపటమునుగూడ గ్రంథాలయ మునందు నెలకొల్పునట్లు యీసభవారు తీర్మానించడమయినది.

3. ఈగ్రంథాలయమునకు యీదిగువనుదహరించిన వారు వారిచ్చిన విరాళములమాత్రమే గాక ఈక్రిందివిధముగా గ్రంథ సహాయమును యిచ్చునట్లు వాగ్దత్తముచేసినందుకు యీసభవారు సాదరణ పూర్వకముగ వందనము లర్పించుచున్నారు.

పొన్నేరి రామకృష్ణయ్యగారు ఒకవీరువారో సహా వా రినదత్తపు యావత్తు ప్రకములు డి. కే. రాఘవులుగారు వా రినదత్తపు భూమారు (100) పుస్తకములు. శ్రీమాన్ డి. వి. శే షాచార్యులగారు ఒకవీరువారో సహా వారినదత్తపు యావత్తు పుస్తకములు.

4. ఈక్రిందివారు వారికత్యానుసారము విరాళమునొస గుటకు మనఃపూర్వకముగా వాగ్దత్తముచేసినందుకు ఈసభవారు కృతజ్ఞ తాపూర్వక వందనము లర్పించుచున్నారు.

Table with 2 columns: Donor Name and Amount. Includes names like పొన్నేరి రామకృష్ణయ్యగారు (25-0-0), కొటనాప మల్లయ్యగారు (25-0-0), ఇనగంటి సూర్యనారాయణగారు (25-0-0), etc.

శ్రీ శ్రీ గాంధీమహాత్ముని స్తోత్రముతోడను రాజకీయ స్తోత్రముతోడను జయజయధ్వనులతో సభ విరమింపబడినది.

పొన్నేరి రామకృష్ణయ్య అధ్యక్షులు.

చుండుకునూనె సిసా 1-కి 0-6-0

ఈ నూనెను రాచిన మండు, పొట్టురాలట, బెల గోకుడుపుండ్లు మొదలగునవి మానును. దీనివలన వెండ్రుకలకుహాని గలుగక చక్కగ బెరుగ గవు.

అమృతాంజనం డిప్లో, బొంబాయి - మదరాసు.

ఆంధ్రనట సాహిత్యపరిషత్తు

శ్రీమన్మధ్వశాస్త్రి సంపన్నులగు శతావధాని కాశీకృష్ణమాచార్యులుగారి సంభాషణలు

పండిత సభలు

గత గురువారపు ఆంధ్రపత్రికయందు బ్రహ్మశ్రీ పం డిత ప్ర. వెంకట సుబ్బయ్యగారు ఆంధ్రనాటక కళనుగురించి కొన్ని సందేహములను మిక్కిలి సరసముగా తీర్చిరి. అందు పేర్కొన్న నూత్రములు సమాధానములు శ్రీ ఆచార్యులవారి సంభాషణలలోనివే యగుటవలన సుబ్బయ్యగారి యుక్తులకు మరింత మెరుగుకలిగినది. అనుభవసిద్ధములగు విషయములను సంగ్రహించి శ్రీ నాగరాజరావుగారి చర్చయందలి విషయము లను శ్రీ ఆచార్యులవారి సుభాషితముల దెలుగున రసజ్ఞులకు సంతృప్తికరమగునట్లు పండిత సుబ్బయ్యగారు విఫలముగ వ్యాఖ్యాన మొనర్చియున్నారు.

శ్రీ ఆచార్యులవారి నూక్తములను పుస్తకరూపమున గుండరముగ ప్రచురించి నాటక సంఘములకును నటులకును రస జ్ఞులకును బహుమాన మొనర్పవలెనను ఊహకు వెంకటసుబ్బయ్య గారికి మిక్కిలి కృతజ్ఞులము. నాటకకళాభిజ్ఞులును రసజ్ఞు లును విమర్శకులును సూతనభావముల నందుకొనుటలో నగ్ర గణ్యులలో నొకరును అగు శ్రీపురాణం నూరిశాస్త్రిగారు ఇది వరకే ఇట్టియూహకల్పి శ్రీ ఆచార్యులవారి సంభాషణలను ముద్రింప యత్నించుచున్నట్లు తెలియుచున్నది. బహుమందికి శ్రీ ఆచార్యులవారు అనుజ్ఞ యొసగుట దుర్లభముగా న శ్రీ భారతీతీర్థసభ్యు లగు నూరిశాస్త్రిగారే, ఈచరణ గౌరవమును భారతీతీర్థసభ్యులకును, శ్రీ విజయనగరము మహా రాజుగారి ఆదరమును ఇట్టి యుద్యమమునకును సంపాదించి లుప్తప్రాయముగు రాజాదరమును తిరిగి సారస్వతమునకు సంపా దింతురని నాప్రాధనము. అట్లుగాక భారతీతీర్థసభ్యులే ఈ యుద్యమమును పూనుకొన్నను సమృత్తమే.

పండిత సుబ్బయ్యగారు నూచించినట్లు ముద్రపిద్ధ విద్వాం సులగు బ్రహ్మశ్రీ వేదం వెంకటరాయశాస్త్రి, మధ్వశ్రీ కాశీ కృష్ణమాచార్యులు, బ్రహ్మశ్రీలు రామగోవిందశాస్త్రి, నోరి సుబ్రహ్మణ్యశాస్త్రిగార్లవంటి మహానీయుల ముఖమున నాటక కళాప్రబోధమును దేశమున సల్పుటకు భారతీతీర్థసామము మరొండువిధమున అన్వర్థము కాజాలదు. వీరియుపన్యాసముల శిరువులను భారతీతీర్థ యాజమాన్యమున నిర్ణయింపబడిన విధ మున భరించుటకు స్థానికమగు నాటక సంఘములును సారస్వత సంఘములును సర్వసిద్ధముగ నుండునని వేరుగాచెప్ప పనియొం డదు. ఇట్టి వహోద్యమమును దేశమున సాగించుటయేగాక భరతముని బృందమువారు తమప్రయత్నములచే ప్రబోధమొనర్చు చున్నట్లును మరికొందరు విజ్ఞులు ఘంటా పథముగ నుడువుచున్నట్లును నాటకాది చిత్రకళలకు స్థానమొసగని కళాకాలలు కళాకాలలుగా పరిగణింప ననర్హములని వక్కాణింప నవసరములేదు.

రష్యా, ఫ్రాంసు, బెల్జిండు మొదలగు దేశములలో నేడు నాటకకళావిషయమున జరుగుచున్న విశ్వప్రయత్నములు కళాభిజ్ఞులగు మనవారికి తెలియనివికావు. రష్యాదేశమునందు కోట్లకొద్దరు కొందరు నాటకకళోద్రుగులనునకు లక్షలకొలది ద్రవ్యమును కొంతమంది సంస్కర్తల యధీనముగ సమర్పించిరి. దానిని మరల కోరకపోవుటయేగాక మరల నా సంస్కర్తలు కోరగా మరల లక్షలను గ్రమ్మరించినను విషయమునుగూడ యెల్లరు నెఱింగియేయున్నారు.

మనదేశమునకు అట్టి యదృష్టము ప్రకృతము పట్టకున్న ను పండిత సుబ్బయ్యగారు నూచించిన సదుద్యమమున భారతీ తీర్థ సభ్యులు గైకొని నిర్వహింతురు గాకయని బ్రాధించు చున్నాను.

మ. నరసింహారావు

బంధరు.

బెండుచేసిన భారతి సంపుటములు

1924 జనవరి సంచిక మొదలు ఆఱు సం చికల కొకసంపుటమువంతెన మూడుసంపుటములు విక్రయమునకు సిద్ధముగ నున్నవి.

గట్టి బెండు- సగముతోలు, సగము క్యాలి కో గిల్లుపేరు- అందముగా నున్నది. ఒక్కొక్క సంపుటము వెల రు 4-8-0.

తపాలావ్యయము ప్రత్యేకము.

భారతి ఆఫీసు, 7, తంబు శెట్టి వీధి, మద్రాసు

పంచాయితీ కోర్టులు

గవర్నరు మొట్టమొదట గ్రామకోర్టుల రికార్డు రిమాన్డూ కోసానికి తహసీలుదార్లు తనిఖీచేయవలసివచ్చిందిగా ఆర్డరు చేసి యున్నారు. వీరతి వ్యాపకలగుటచే యాతనిని గుమాస్తామీదనే వీరు పదిహేయియ్యారు. ఈ గుమాస్తాకు రివిన్యూకు సంబంధించిన ఒకశాఖయొక్క పని విధించియుండును ఈయన పని చేయుకాలము అందుకే సరిపోవును. కోర్టుల పని చూచుటకు న్యవధివుండదు. బలవంతముమీద కోర్టులపనిచేయడా ఒప్పగింతురు. కోర్టుల రికార్డు ఆడిట్టుచేయు పద్ధతి వీరికి తెలిసియుండదు. కోర్టుకు సంబంధించిన రూల్సు పూర్తిగా చదివయుండరు. అతి విసుగుదలతో 1 లేక 2 మాసములకు తనిఖీచేయుదురు. అతనిని లో వీరు కనుగొనిన లోపములు సరియైనవి అయివుండవు. ముఖ్యమంత్రి లోపములను వీరు పట్టజాలరు. సివిలు క్రిమినలు స్వభావమే తెలియదు. వీరు యెవో వారికి తోచిన కొన్ని రిమాన్డూలు చేసి తహసీలుదార్ల దస్సులు చేయింతురు. ఈ తనిఖీలను ఏమి ప్రయోజనమో తెలియదు. ఈతనిఖీకొరకు రికార్డు పట్టుకు వెళ్ళుట తెచ్చుట గ్రామ నాథులకు నియమింపబడుచున్నది. ఈ రికార్డు నర్జీనలుగా నుండును. డౌబ్టికేటువుండదు. ఈ రికార్డులో డిక్రీలు ప్రాంతరీకోట్లు మొదలగు విలువగల రికార్డువుండును. పార్టీలు యీ గ్రామనాథులను పరచుకొని తమ న్యవహరములకు సంబంధించిన రికార్డు హరించుట సులభసాధ్యము. గ్రామనాథులు పూచీ విలువగలదిగా నుండదు. రసీదు వుచ్చుకొన్నను లాభములేదు. సాధారణముగా పెద్ద ఆఫీసులలోనే రికార్డు పోవుచుండును. ఇందువలన మిక్కిలి నష్టకర్తములు కలగటకు అవకాశముకలదు. ఈతనిఖీ కోర్టుల గ్రామములోనే జర్గుట సహజము. రి మాన్డూల కోసానికి తహసీలుదారుగారు పంచాయితీకోర్టు గల గ్రామము దయచేసి స్వయముగా రికార్డు ఆడిట్టుచేసి పంచాయితీదార్లను మునసబు కరణములను గ్రామనాథులను మీటింగుకు సమావేశపరచి లోపాలలోపములు చర్చించి బాంధును. మునసబు కరణము గ్రామనాథుల పంచాయితీ కోర్టుకు వారువారు చేయవలసిన విధులు నిర్ణయించుటకు పంచాయితీదార్లు తెలియని సలహాలు పొందుటకును అనుకూలముగా నుండును. ఇందువలన పంచాయితీదార్లకు ప్రోత్సాహము కలిగి కోర్టు అభివృద్ధి చెందెను. కోర్టుపనులయందు మునసబు కరణములు పెట్టు బాధలు నశించును. కోర్టుల గ్రామములో తనిఖీ అనునది పంచాయితీకోర్టులకే వర్తించును. గ్రామమునసబు కోర్టుకు వర్తించదు. మునసబులు కోర్టురికార్డు తనిఖీ తాలూకావద్ద జరుగవచ్చును. దీని కయినను తహసీలుదారు స్వయముగా తనిఖీచేయు టు త్రవము. మునసబులు తాలూకాకు అనేకసార్లు వెళ్ళుచుండురుగనుక రికార్డు స్వయముగా పట్టించుకువెళ్ళుటకును తనిఖీ చేయించి తెచ్చుకొనుటకును అవకాశము కలదు. పంచాయితీకోర్టుల ప్రసిద్ధింట్లు ఆనరరీ పనిచేయువారుగనుక భర్త్యులను కష్టములను భరింపజాలరు. తాలూకా 1-కి 8 లేక 10 పంచాయితీకోర్టులు వుండును. వీటి తనిఖీగ్రామములో జర్గించుట తహసీలుదార్లకు మిక్కిలి ప్రయాస కానేరదు. ప్రతి తాలూకాలోను గ్రామ కోర్టుల పని నిమిత్తం ప్రత్యేకగుమాస్తా వుండవలయును. వీరికి యితరశాఖలు పని నియమించరాదు. వీరు కోర్టులకు సంబంధించిన రూల్సు చదివి అనుభవము సంపాదించుటకు వీలుకలుగును. కోర్టులకు సలహాలు, సర్దుబాట్లు మొదలగు కరస్పాండెంట్లు జరుపుటలో సుస్తీతమందా వుండును. ఈ స్వల్పభర్తు యీ వుద్యమాభివృద్ధి నిమిత్తం భరింపవలసియుండును.

వట్టి సత్యనారాయణమూర్తి
మాధవరం, కోల్వూరుతాలూకా.

ప్రకటన

“మా తాలూకా బెజవాడ అరండల్ పేటలో మ్యునిసిపల్ ఆసుపత్రికి సమీపమున యేలూరు రైవీసు కాల్యలమధ్య నున్న ఘమారు చతురపు గజములు 22000 యిరువై రెండువేల చతురపు గజముల వివేకన సలమును అనుకూలమయిన ప్లాట్లుగా విభజించి విక్రయించ యేర్పాటుచేసినాము. సదరుసలమువద్ద ఈరోజులగాయతు ప్రతినిత్యమూ వేలమువేయబడును. వేలము పరతులు వగైరాలు వేలము పాటసమయమున కనుగొనవచ్చును.”
బెజవాడ }
6-8-1925 } అద్దుమిల్లి గోపాలకృష్ణయ్య.

రాయదుర్గం

బల్లారి జిల్లాలో రాయదుర్గంనుండి ఒక విలేఖరి ప్రకటనార్థమై యిట్లు బంసియున్నాడు:—
మదరాసు శాసన సభ్యులగు ఎ. రంగనాథంబుల్యారు గారు యిచ్చోటికి పుర జనులతో యూనియను విషయముల చర్చింప ఆహ్వానింపబడియుండిరి. యూనియను బోర్డువారు, పురములో యంగడివాడు లై సెన్సుతేనిది మిఠాయి పంచదారతో చేసినవి అమ్మరాదని కానించిరి. అంతట దుకాణదారులలో కలవరము కలిగెను. ఎ. రంగనాథంబుల్యారుగారు, యూనియను బోర్డువారికి తాలూకా బోర్డు వద్దనుండి వచ్చిన ఫర్మానా తిలకించి. చూచిరి. పంచదార తయారు జేయుటనే నిషేధింప నెంచిరిగాని, పంచదారతో జేయు తినుబడి పదార్థముల గాదని చెప్పి, ఆ విషయమును యూనియను బోర్డువారికి దుకాణదారులు విన్నవించుకొనిన అంగీకరింతురని చెప్పిరి. యూనియనుబోర్డు సభ్యులు తమచే నెన్నుకొనబడినవారే యగుటచే వారి నగౌరవపరచరాదనిరి. బోర్డువారైనను తమ తప్పు సన రించుకొన సిద్ధముగ నుండవలెగాని తెట్టుసరిగ నుండరాదనిరి.
నేషనలు కన్వెంషను సభ

మరునాడు రాజీ సత్రములో కె. బాలప్పగారి అధ్యక్షత క్రింద సభ జరిగినది. ముదల్యారుగారు కామంచెట్టు చట్టము నందలి నిబంధనలగుర్చి చెలిపిరి. ప్రజలందరు సహాయము జేయవలసిన యావశ్యకత చెలిపిరి. జనహితసభ యొకటి స్థాపించవలెనని సభలో తీర్మానించబడెను. 30 మంది సభ్యులగు జేరిరి. బాలప్పగారు అధ్యక్షులుగ నెన్నుకొనబడిరి. పిమ్మట నా సభ నేషనలు కన్వెంషను సంఘములో జేరెను.

నీటిలేమి

ఆ యూరిలో నీటిలేమిని గూర్చి పౌరులు మొఱపెట్టుకొనిరి. ముదల్యారుగారు ఈవిషయమున దెవన్యాసభ్యునితోయిది వరకు చెల్లగా ఆయన నాయనిచెరువు బాగు చేయించుట గూర్చి చూచి చెల్వలసినదని బల్లారి ఇంజనీరుగారిని కోరెను. నాయనిచెరువులో నీరునిలువదని ఇంజనీరుగారు చెలిపియుండిరిని మొదల్యారుగారు నుడివిరి. ఇంజనీరు తహగ్రామమునకే రాలేదు. చెరువులో నేమియు లోటులేదు అని పౌరులు చెలిపిరి. అట్లే యీవిషయము ఇరిగేషను కమిటీవారికి చెలిపెదనని ముదల్యారుగారనిరి.

వ్వములు లేకుండుటచే నూతులన్నియు యెండిపోయి ప్రజలకు త్రాగుటకైన నీరు చాలకున్నది. ప్రభుత్వమువారు దొడ్లన్నవారిలో నీరంతయు వేరొక రిజర్వాయరులోనికి తెండించి అచ్చటనుండి పురములో వివిధ భాగములకు పంచిపెట్టుచున్నారని మొదల్యారుగారు చెలిపిరి. వ్వలేమిచే పశువులకు గడ్డి, పచ్చికగూడ దొరకకున్నది. అడవులలోబోయి పచ్చిక తెచ్చుకొనుటకు ప్రభుత్వమువారు రాటంకపరచుచున్నారు.

ఈవిషయమై యిదివరకే దాఖలు వుచ్చుకొనినది మొదల్యారుగారు చెలిపిరి. రిజర్వు అడవులలో నుండి పచ్చికను ఉచితముగా కోసి తెచ్చుకొనుటకు అనుమతి నీయవలెనని కన్వర్సేటరుగారికి ఫీవు కన్వర్సేటరుగారు ఆర్డరువేసిరి. ఇకముందు పచ్చికను ఉచితముగా తెచ్చుకొనవచ్చును. నిమ్నజాతులవారు కట్టెలను గూడ ఉచితముగా తెచ్చుకొనుటకు అనుజ్ఞనిప్పించవలెనని కోరిరి. దాని విషయమున ప్రభుత్వమువారు అనుమతించుటకు సంకోచించెదరు. కట్టెలకై పచ్చిచెట్లనుగూడ సరికెదరని వారికి భయముగనున్నదని మొదల్యారుగారనిరి అయినను కొన్ని కూపులను మాత్రము కట్టెల ప్రత్యేకించునట్లు వేసెదనెను.

రయితుల పన్నులు

ప్రభుత్వమువారు శివుల నెక్కువజేయుటయే గాక గత సంవత్సరము శివులను గూడము జరాయి మక్కును చున్నారు. నాలుగేండ్లనుండి పంటలు పోవుటచే చెల్లించి వేసిన శివులపెనగూడ మరల అధికముగా యిస్తునిన చాల కష్టముగ నుండునని రయితులు మొఱపెట్టుకొనిరి. ఇదివరకు భూమిశిస్తు నాలుగువాయిదాలపై చెల్లించుచుండిరి. డిసెంబరునెల మొదలు నాలుగు నెలలలో అంతయు చెల్లించుచుండిరి. కాని పంటలు పండకమును వేళిస్తు చెల్లించుట కష్టమునగుటవలన ఫీబ్రవరి మాసమునుండి వసూలు జేయవలసినదనికోరగా, ప్రభుత్వమువారు నాలుగువాయిదాలను రెండు వాయిదాలుగా తగ్గించి, జనవరి, ఫీబ్రవరి మాసములలో పూర్తిగా చెల్లించవలెనని ఆర్డరు వేసిరి. ఇది ప్రాణ మిక్కిట మగనున్నది. జనవరిలో 1/4 వంతు, ఫీబ్రవరిలో 1/4 వంతు పిమ్మట 1/4 భాగము వసూలు జేయవలసినదని వారుకోరిరి. ఇట్లు గోరువు తీర్మానములు గావించబడెను. మొదల్యారుగారు సభను వీడి కొన్ని గ్రామముల జూడబోయిరి.

కమ్మమహాజనసంఘమువారి

కొక హెచ్చరిక

మీరు 5-8-25 వ తారీఖున ఆంధ్రప్రదేశ్ లో విద్యార్థి వేతనముల విషయమై వ్రాసిన ప్రకటనను గాంచి విద్యార్థి బృందము చాల ఆనందించుచున్నది. కమ్మమహాజన సంఘము త్వరలో నిద్రనుండి మేల్కొని తగుకార్యమును జేయ సమకట్టుట ఆశాభంగమునకు ఆహ్వాతులై యున్న చాలమంది పెద్దలకును, యువకులకును గూడ ఉత్సాహజనితముగ నున్నది. ఈవేతనముల విషయమై సహాయసంఘమువారి కొక సలహా నీయవలెనని క్రిందటి సంవత్సరమే తలచితిమి. కాని వీలలేక పోయెను.

విద్యార్థివేతనము లిచ్చుటలో కమ్మమహాజనసంఘము వారు కొంచెము ప్రాస్తద్భుత్తిని ప్రయోగించుచున్నట్లు 1928 వ సంవత్సరములో నిచ్చిన వేతనములబట్టిగాననగును. వారు ధనము నిచ్చునపుడు క్లాసువారీగా, వచ్చిన అప్లికేషనులను వేరువరచి, ఒక్కొక్క క్లాసునందు చదువు విద్యార్థులందరికిని ఒకేమాదిరిగ వేతనముల నిచ్చుచుండిరి. ఒకేమాదిరి వేతనమును పొందుటకుగల హక్కు చదువుమాత్రమే అయియున్నది. ఎంత బీద విద్యార్థియైనను తదితర విద్యార్థులతో సమానముగ పొందవచ్చుడైయుండెను. ఉదాహరణము: మూడు నాల్గు ఎకరముల భూవసతిని గల్గిన స్కూలుపైను బీదవిద్యార్థికి రూ 40-0-0 యిచ్చిన ఒక ఎకరమున్న బీదస్కూలుపైను విద్యార్థికిగూడ సంతియే యిచ్చుచుండిరి. ఈపద్ధతి అంత భావ్యముగనుండుట లేదు. ఒకే క్లాసు చదువుచున్నప్పటికిని కడు బీదయైన, నింక యెక్కువ వేతనమునకు అర్హుడు కావలెను. చదువుకుతోడు ఆస్తివిషయమై గూడ విచారించి వేతనములిచ్చుట సహజము. ఈ అన్యాయము విషయమై క్రిందటి సంవత్సరము అంగలూరులో జరిగిన తృతీయ కమ్మవిద్యార్థిసభయందు విద్యార్థులూక తీర్మానమునుగూడ జేసియుండిరి. ఆ తీర్మానములను బహుశ సెక్రటరీగారికి పంపియుండవచ్చును. ఆ తీర్మానముల మహాసంఘమువారు గమనించిననేగాని విద్యార్థులకు ఉత్సాహము కలుగదు.

మరియు వేతనములకై విద్యార్థులనుండి చాల అప్లికేషనులు వచ్చుచున్నవి. కోరువా రందరికి ధనమిచ్చిన అపరిమితా నందము. కాని సంఘమునకు ఏం ధనములేదని విద్యార్థులకు తెలియదు. మీరు యెప్పుడు విద్యార్థులకు నుడువు విషయము గూడ నదియే, వచ్చిన అప్లికేషనులను సరిగ విచారింపక సహాయమును బొందవలసిన బీదవిద్యార్థులకు చాల నష్టము. ఈ విషయముల నాలోచించి తగుజాగ్రత్తో వేతనము లిచ్చుటకు ప్రాధానించుచున్నాను. విద్యార్థులకు సహాయముజేయుచున్నందులకు సందనములు.

ప్రత్యేకము వేతనము లిచ్చుటకు కమ్మమహాజన సాధారణ సంఘసభను జరుపుట ఆచారమైయున్నది. ఆ సంఘసభ్యులందరును ఈ వేతనముల విషయమై తగుశ్రద్ధను జూపవలసియుండురు. కాని యిదివరలో జరుగు మీటింగునందట్లు జరుగుచున్నట్లు గన్నడ... ఎరువు వారందరును యీ వేతనముల విషయమై విచారించుటకంటె సల్లారు లేక అయిదుగురు గల నొక కమిటీనియేర్పరచి మిగత సభ్యులు యితరవిషయముల చర్చించుకొనుటచుంచిది. ప్రత్యామ్నాయమునందును, విద్యార్థి యొక్క ఆస్తివనరులను ఒక పెద్దపనిషియొక్క సర్టిఫై ప్రతము నుండును గావున తదితర సంఘ సభ్యుల సహాయము లేక వారేర్పరచిన కమిటీవారే వేతనముల మిగత జాగ్రత్తతోను, సంపూర్ణ విచారణతోడను నీయగలరు. ధనమునెంత నీయదలంచినదియ, కమిటీని యెన్నుకొను హక్కు సంఘసభ్యులందరికి యుండవలయును.

ఒకరు.

దీ డక్కన్ మిల్లు ప్లాంట్స్ కంపెని

లిమిటెడ్, బెజవాడ.

రై సుమిల్లులకు కావలసిన యావత్తుసామానులు సరఫరా మైన ధరలకు సప్లయిచేయబడును. ఎల్రు, సిమెంటు, సాల్ఫ్యురై టుక్సాతు, జలైడరేకులు, పాస్టింగులు, పైపులు, అన్నిపైజాలు చెన్నపురి రైల్వేప్రకారం బెజవాడలో డెలివరీ యివ్వబడును. ఒక ట్రయలుఆర్డరు యిచ్చినచో మాసరసతయ సామానుల యొక్క స్వాగతయు తమకే గ్రహించగలరు.

N. B. ఆయిత్ ఇంజనులు, స్టీంఇంజనులు, హెల్మెట్లు, వల్లరులు వగైరా పీనరీకి ఘా చెన్నపురి కార్యాలయము 118 రు
అక్కినియన్ స్ట్రీటు, మద్రాసుకు వ్రాయ గోరినాము.

చెన్న పురి బజారుధరలు

1925-వసం|| ఆగస్టు నెల 7-వ తేది శుక్రవారము

1. ధాన్యములు

దనియాల బా	1-కి రు	80 0 0 మొదలు	42 0 0 వరకు
బియ్యము బస్తాలు			
కుసుమ తెనాలివి	ప 48 గలవి రు	14 0 0	15 8 0
నెల్లూరివి	డిటా	15 8 0	17 0 0
డిల్లి	డిటా	16 0 0	18 0 0
రాగులు రా. 164 బస్తా 1-కి		8 12 0	9 0 0
నవ్వులు		20 0 0	24 0 0

2. పప్పుధాన్యములు

కందులు బస్తా 1-కి ర 205	12 8 0	18 8 0
నెనగలు	డిటా	11 12 0
నెనలు	డిటా	14 0 0
మినుములు	డిటా	15 4 0
ఉలవలు	ర 164	8 8 0

3. నూనెవస్తువులు

నవ్వులనూనె బా 1-కి	154 0 0	155 0 0
నెయ్యము 1-కి	14 0 0	25 0 0
కొండా పురంజేరు నెనగపప్పుబా 1-కి	60 0 0	65 0 0
ఇతరప్రదేశము	55 0 0	59 0 0
వేరు నెనగనూనెగానుగబా 1-కి రు 124 మిషన్ నూనె	122 0 0	
అముదము బా 1-కి	124 0 0	125 0 0

4. చిల్ల రవస్తువులు

చాయపసుపు బా 1-కి	100 0 0	
కూరపసుపు	45 0 0	50 0 0
మిరపకాయలు(గుంటూరివి)బా 1-కి	100 0 0	110 0 0
గుంటూరుపాయకట్టు నీలిమందు మణుగు 1-కి రు	45,50	
కాళహస్తీపాయకట్టు	55,60	
తెల్లము బా 1-కి	85 0 0	45 8 0
చింతపండు బా 1-కి	40 0 0	60 8 0

5. ఇనుము

పట్టారకం బా 1-కి	29 0 0	33 0 0
చదరం	30 0 0	33 0 0
రవుండు	35 0 0	40 0 0

6. లోహములు

వెండి 100 శ.లం కు	71 0 0	74 0 0
బంగారము, తులము 1-కి	21 4 0	21 8 0
సవరము 1-కి	18 7 8	
ఇత్తడి బా 1-కి	260 0 0	262 0 0
రాగి డిటా	285 0 0	286 0 0
అస్కాచక్కెర 226 పా గలవి	80 4 0	

7. రంగులు అలిజరైను

ఆవుకృష్ణము 20 డిగ్రీలు	75 0 0	
కొట్టికృష్ణము డిటా		
సింహం డిటా		
గుర్రం డిటా	70 0 0	

8. దూది

బో వెస్తుబాగున 1-కి	రు 800 0 0	
ఎల్నాడు దూది	215 0 0	

9. నూలు

కోయంబత్తూరు నెం 10½ పెట్టె 1-కి	7 4 0	
మధుర నెం 12½ పెట్టె 1-కి	4 12 0	
పుల్లూరు యేనుగ నెం 8½ పెట్టె 1-కి	7 4 0	
అహమదాబాదు నెం 12½ పెట్టె 1-కి	7 4 0	
నూశయేనుగ నెం 20	9 8 0	
జపాన్ నెం 20	9 8 0	
నెం 40 ఏ లేటిలు అయినను	12 0 0	
సద్యాక్ నెం 24½	10 0 0	
14½ క్విలక్ పక్షి	7 8 0	
నెం 20 తెన్ని సింహం యీటె	10 8 0	
నెం 22	10 12 0	
నెం 12½ తెన్ని సర్కు ను	8 0 0	
నెం 14½	8 12 0	
నెం 12½ అల్లెన్ను	7 4 0	
నెం 12½ యిలుపట్టి	7 4 0	
నెం 22½ రంగులూన	9 10 0	
నెం 14½ రాదాకృష్ణము	7 4 0	

మీ వెంట్రుకలను వెంచుడు.

మీయొక్క శరీరమును ఎటుల పోషించుచుంటిరో అటులనే మీరు మీ వెంట్రుకల విషయములో గూడ ప్రస్తుత శాస్త్రీయమైన పరిశోధన ననుసరించి పోషించవలెను.

కామినియా నూనె

(రిజిస్టరు)

కామినియా నూనె ప్రసిద్ధి కెక్కిన వస్తువులే కాస్త్రీయముగా తయారుచేయబడినది. ఇది శరీరములకు పెంచుటకు గాను మంచివస్తువు. ఇది వెంట్రుకలయొక్క మొదలగు కావలసిన సహాయమును చేయుచు పోషించుచుండును. దానిని ఉపయోగించినయెడల యిదివరలో రాశిపోవుచున్న వెంట్రుకలను రాలిపోకుండ కాపాడును, చుండు మొదలగు వానిని తలలో కలుగ నియ్యకుండ కాపాడుటయే గాక, వెంట్రుకలను పట్టువలె, మృదువుగాను, అందముగాను పెంచును. అంతియే గాక ఇది చర్మమును శుభ్రముగా నుంచి మెడదనకు చల్లవనును కలిగించి శుభము నిచ్చును. ఇన్ని మంచిగుణములు కలిగిన యీ కామినియా నూనె స్త్రీలకు, పురుషులకు, పిల్లలకు వర్తనపాదము. దానియొక్క ఆధిక్యమునకుగాను, చెన్న పురి ప్రదర్శనములోను, డిస్టామా ఆఫ్ మెరిట్స్ చెన్న పురిలోను, అలహాబాదు ప్రదర్శనములోను బంగారు పతకములను బహు

మతిగా నొసంగిరి. ఒక బుడ్డి ధర 1-0-0. ఖర్చులు 0-6-0 ఎక్స్ ట్రా. 3 బుడ్డు ధర 2-10-0. ఖర్చులు 0-12-0 ఎక్స్ ట్రా.

పై కామినియా నూనె ప్రతిన రక్తనివర్ధన, పట్టుమలయందును, పల్లెలలోను విక్రయింపబడును. తేవున్న సోల్ యేజెంట్లు:-ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్స్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీ 155 జుమ్మామసీదు, బొంబాయి అని వ్రాసిన

మీరు ఏ సువాసన ద్రవ్యము లేక అత్తరు కావలసియున్న ఆటోదిట్ బహారుకు వ్రాయుడు.

ఆటోదిట్ బహారు అత్తరు లన్నిటిలోను ఉత్కృష్టమైనది.

ఇది సువాసన ద్రవ్యముగాను, అత్తరుగాను గూడ ఉపయోగపడును.

కొన్ని మక్కలను మీ చేతి రుమాలుమీద చల్లనయెడల కమనీయమైన

సువాసన అన్నిదేశలను వ్యాపించును. ఇది దీనియొక్క ఆధిక్యమునకు

కలకత్తా ప్రదర్శనములో బంగారుపతకమును బడసెను.

½ అవున్సు బుడ్డి ధర రు 2-0-0 | 1 ట్రాం బుడ్డి ధర రు 0-12-0

½ అవున్సు బుడ్డి ధర రు 1-4-0 | వి. పి. ఖర్చులు ప్రత్యేకము 0-6-0

సోల్ ఏజెంట్లు:- ఆంగ్లో ఇండియన్ డ్రగ్స్ అండ్ కెమికల్ కంపెనీ,

155 జుమ్మామసీదు, బొంబాయి.

Powell's Extract of Golden

(4321)

పవలుగారి అమోఘమైన గెనో

నెగరో గమునకు

అద్భుతమైన గుణ మిచ్చును.

ఆంగ్ల ఆయుర్వేద ఔషధములనుండి తయారుచేయబడినది.

నెగరోగము, మేహరోగములు, మూత్రాశయము, మూత్ర పిండములయొక్క వాపు, శుక్ల నవ్వుము, బలహీనము, వీపులోనొప్పి మొదలగు వాటిని ఇది నమ్మకముగా కుదుర్చునట్టి దివ్యౌషధము.

గుణము:- 6 మోతాదుల గెనోను పుచ్చుకొనిన తక్షణమే స్రవణము తప్పక నిలుచును. మరియు మూత్రసంబంధమైన చిక్కులన్నియు మాయమగును. మూత్రమందుండు మంటకూడ తగ్గును. దానియొక్క గుణము తెలియుటకై ఒకసారి దానిని వాడవలెను.

తీక్షణమైన వ్యాధికి బుడ్డి నెం 1 ఒకటికి ధర రు. 1-4-0.

దీర్ఘవ్యాధికి బుడ్డి నెం 2 ఒకటికి ధర రు. 1-8-0.

మా దివ్యౌషధములను సుప్రసిద్ధమైన దుకాణము లన్నిటిలోను దొరకును.

మా చిత్రవిచిత్రపు క్యాటలాగునకై వ్రాయుడు.

ఉత్తరము లన్నియు ఆంగ్లభాషలో వ్రాయవలెను.

N. Powell & Co.,

Manufacturing Chemists,

Lamington Road, BOMBAY

అమృతాంజనము

చక్కనిదబ్బితో నహా సీసా 1-కి రు 0-10-0; డజన్ 1-కి రు 6-4-0. ప్ర తియింట న. ఉదగినది.
అమృతాంజనం డిపో, 6, 7 తంబుశెట్టి వీధి, మద్రాసు లేక, బొంబాయి

క్రీరబలాశైలము

వాతరోగములకు వజ్రాయుష్షు వంటిది. వలబారుదేశమునుంచి ప్రఖ్యాతిని పొందినందు. ఆంధ్రులు ఇదివరకు, అనుభవించి యెరుగని దగుటచేత శ్రీ

ముక్త్యాలరాజుగారు బహుధనము వ్యయించి, తమ సంస్థానవైద్యులచే తయారుచేయించి అందరికి లభ్యమగునట్లు చేసినారు. ఈ శైలము అన్ని వాతవ్యాధులను బోగొట్టును. మనోవ్యాధిగలవారలకు, పిత్తప్రకృతిగలవారికి మిక్కిలి మంచిది. సరములకు బలమునుగలిగించి శరీరదౌర్బలమును పెంపొందించును. చచ్చుబడిన శరీరము గలవారికి, సుఖివ్యాధులచే బాధపడి సంభోగశక్తి కోల్పోయినవారికి మంచిది. వాతరోగులు అనేకమంది దీనిని నేవించి విముక్తులయినారు. మాయసభవము. పాతవ్యాధులకు ఇంతటి మందులేదని నమ్మకము గుదిరినది. డాక్టరు కోమసుగారుగూడ మెచ్చుకొన్నారనుటకు బట్టి దీని ప్రాశస్త్యము తెలియ గలదు. సంస్కారాధిక్యమునుబట్టి మాడుబిధములుగా తయారుచేయబడినది. తాహతునుబట్టి వీడికానలసిన వారు దానిని తేల్పించుకొనవచ్చును. ఔషధము వాడుబిధము మందుతో పంపబడును. ఇది పైపర్లనునకే గాక లోపలికి పుచ్చుకొనుటకు నుపయోగించును. 7 సార్లు ఆవర్తితమైనది. 4 అవున్సులు 2-0-0. 21 సారి ఆవర్తితమయినది 4 అవున్సులు 5-0-0. 101 సారి ఆవర్తితమయినది 1 అవున్సు 3-0-0 4 అవున్సులు 12-0-0 ఎక్కువగా తీసికొనువారికి కమిషను రేటు: పొట్టుఖర్చులు వేరు.

అడను:— మేనేజరు, ఆర్వర సాయనశాల, ముక్త్యాల, కృష్ణాజిల్లా.

జర్మనీ వారి కిక్మూల వ్యాధి నివారించుట ఎట్లు తెలియును.
(ప్రపంచమందు అంతటను ప్రేమకువేలుమంది హడెన్ సాను వాడి స్వస్థత చెందియున్నారు.)

గొప్ప జర్మనీ మూలవ్యాధినివారణి. బర్లిన్ నేట్టు విశ్వవిద్యాలయ క్లినిక్ నందు మూలవ్యాధికి గల ఔషధము హడెన్ సాన్ యొక్కటియే. హడెన్ సా తప్పక మూలవ్యాధిని ఎండబెట్టి, రాలునట్లు చేయును. మరి యొకక్షణముమాడ వ్యాధిచే బాధపడవద్దు. నేడే ఒక ట్యూబును కొనుడు. ధర 1 కి రు 2-4-0 ప్రత్యేక స్పాటులో పెద్దపైజాది గలదు. పూర్తిగా తృప్తిలేనిచో పైకము వాపసీయబడును.

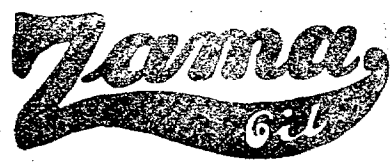
చురుకుగా పనిచేయునట్టి ఏజంట్లు కావలెను.

Sole Agents:—THE INTERNATIONAL TRADERS,
1961 Sankdi Sheri. Telegram.—"Special. AHMEDABAD
Agents for Andhradesa:—Mr. K. A. RAJU, Goraga, Post Vissakoderu,
Tp. Bhimavaram Kistna Dt.
Agents for Madras Presidency:—
Messrs, DADHA & Company, Esplanade, MADRAS
Agents for Mysore & Goorg:—
Messrs JONES & Co., No. 5, Gundopenh Street, Bangalor ity.
AGENTS for Travancore:—
KRISHNA & Company, Trivandrum.

విర్రవిబుందే

20 దినముల
మందు 3-0-0
వి. పి. చారి
ప్రత్యేకము.

విర్రవిబుందే మనుజునకు బలము - సంసారసుఖమే. గృహసునకు సుఖము
నీరై పోయిన వీర్యమును గట్టిపరచి ఎటువంటి శుక్లవస్త్రవ్యాధివైదు రూపుమాపుట కీమందు లోకప్రసిద్ధి కెక్కినది. మూత్రములోను, స్వప్నములోను, స్త్రీ ప్రసంగములోను వీర్యము నష్టమగుచున్న తక్షణం నిలిపివేయును. ఎంతబలహీనుడైనను ముసలివాడైనను 1 మాత్ర శయనించునపుడు నేవించిన ఒకటి రెండు గంటలలో నరములకు అద్భుతముగా శక్తి కలుగును. ముసలి తనమును పోగొట్టి నూతనయౌవనము బలము కలిగించి సంతాన మొసగుటలో సంతోషి. 2 సీసాలతో నపుంసత్వము తొలగును. గుణమియినో సామ్య వాపసుగూడ తక్కులేనియోగ్యతాప్రత్యమ లందినది.
అమృత రత్నాకరము 45, బందరువీధి, మద్రాసు.

ఏజంట్లు కావలెను

తలనొప్పి, యిక్ష్మముంబా, చేయి కాలు పట్టుకొనుట, పంటినొప్పి మొదలగువ్యాధులను ఒకక్షణములో పోగొట్టగల ఖ్యాతి కెందిన "జామాతైలమునకు" సమముగు మందు వేరేది యు లేదు. చాల యోగ్యతాప్రత్యమలను పొందియున్నది. బు డ్డి 1, కి అణాలు 6 యిచ్చి ఉపయోగించి జూడుదు.

అమర్ చెందు, శోభా చెందు

యింగ్లీషుమందు వలసరకు సల్ఫూరిక్, నైట్రిక్, మొరాటిక్ ఆసిడ్లు, వ్యాపారస్థులు,
నెం. 63 నైనప్పనాయునివీధి, మదరాసు.

రత్న పురుష లేహ్యం

శుక్లవస్త్రమును పోగొట్టి బలముగలగజేయు అద్భుత లే హ్యం. ఏకారణముచే సంభవించిన శుక్లవస్త్రమైనను పారడోలు నని అనేకులు కొనియాడినారు. ఈలేహ్యమునల్ల వచ్చినదగ్గు, మూత్రరోగములుమాడ తగ్గును. డబ్బీ రు 3-4-0.

శగలేహ్యం:—ఏకాంతి శగైన కుదుర్చు అద్భుత మందు. డబ్బీ రు, 1-8-0 లు.

పూర్వచంద్రోదయము

క్షయరోగములు, శుక్లమేహము మొదలగు పమస్తరోగ ములు తగ్గించు రాజోషధము. తు 1 కి రు 14 లు.
పట్టాభిరామ వైద్యశాల గోదావరిజిల్లా (రాయవరం)

ఆయుర్వేద భూషణ నోరి రామశాస్త్రిగారి మధుమేహనాశని

మధుమేహముకు, అతిమూత్రముకు
వెల 30 మాత్రలు రూ 5/-
ఆయుర్వేద నిలయము, బెజవాడ.

మదనకామేశ్వరిలేహ్యము

బలహీనుల ప్సాలిటి కల్పవృక్షము—మేహము. నిక్కాక, నిస్సత్తువ, శుక్లవస్త్రము అతిమూత్రము మొదలగు, వాటిని హరించి మంచి బలమును, వీర్యవృద్ధిని సంభోగ శక్తిని, సంతానప్రాప్తినిగలిగించు వరప్రసాదము. రెండుడబ్బీలు చాలును.
20 తులముల డబ్బీ రు 1-4-0

పాలగుండెలేహ్యము—రక్తకుడికి శ్రేష్ఠమయినది. సహమేహము, మేహపాదలు, మచ్చలు, ఇతరవర్మరోగములు కీళ్లనొప్పులు, మొదలగువాటిని హరించును. 4 డబ్బీలు చాలును. 20 తుల డబ్బీ రు. 1-4-0; వి. పి. ఖర్చులు ౨. 8
పి. సి. పి. అండు కో, ఆయుర్వేదసహజం
పెరిడేపి. (నెల్లూరు)